

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

С. С. Вітвицька

**ПЕДАГОГІКА
ВИЩОЇ ШКОЛИ:
ПРАКТИКУМ**

Житомир

2025

УДК 378.126ББК 74.584В 54

Видання друге, оновлене

*Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського
державного університету імені Івана Франка*

(протокол № 8 від 23 квітня 2025 р.)

Рецензенти:

О. Є. Антонова – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Л. В. Зданевич – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

О. С. Заблоцька – доктор педагогічних наук, професор Житомирського медичного інституту Житомирської обласної ради

Вітвицька С. С. Педагогіка вищої школи: практикум. Навчальний посібник. – Київ: Вид-во Центр учбової літератури, 2025. – 314 с.

У навчальному посібнику «Педагогіка вищої школи: практикум» подано різні види завдань до семінарських занять обов'язкової освітньої компоненти «Педагогіка вищої школи», що відповідають навчальній програмі дисципліни «Педагогіка вищої школи» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, вивчення якої передбачено освітньо-професійною програмою магістра зі спеціальності 102 Хімія.

Практикум, розроблений для викладачів та здобувачів вищої освіти, відображає зміст практичної складової семінарських занять, включаючи мету, завдання, плани, алгоритми проведення семінарських занять, рекомендовану основну і додаткову літературу, різні види діяльності здобувачів, тематику рефератів та проєктів, термінологічний словник.

УДК 378.126

ББК 74.584

В 54

©Вітвицька С.С., 2025

ЗМІСТ

1. ПЕРЕДМОВА.....	5
2. ТЕМАТИКА, ПЛАНИ ТА АЛГОРИТМИ ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	11
2.1. Семінарське заняття № 1. ТЕМА. ПРЕДМЕТ, КАТЕГОРІЇ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ. ВИЩА ШКОЛА ЯК ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА.....	11
2.2. Семінарське заняття № 2. ТЕМА: МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ. 20	
2.3. Семінарське заняття № 3. ТЕМА: ВИКЛАДАЧ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОРГАНІЗАТОР ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ. КУЛЬТУРА ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	32
2.4. Семінарське заняття № 4. ТЕМА: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОФЕСІОНАЛІЗМ, ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	40
2.5. Семінарське заняття № 5. ТЕМА: ЗДОБУВАЧ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	48
2.6. Семінарське заняття № 6. ТЕМА: ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	56

2.7. Семінарське заняття № 7. ТЕМА: ДИДАКТИКА. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ДИДАКТИКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	65
2.8. Семінарське заняття № 8. ТЕМА: ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ.....	74
2.9. Семінарське заняття № 9. ТЕМА: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОСВІТИ	82
2.10. Семінарське заняття № 10. ТЕМА: КОНТРОЛЬ ТА ОБЛІК ЗНАНЬ, УМІНЬ, НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	89
2.11. Семінарське заняття № 11. ТЕМА: СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ. ВИЩА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ЗА КОРДОНОМ	101
3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	111
4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ	117
5. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ТА ПРОЄКТІВ.....	126
6. ПРОГРАМА ЕКЗАМЕНУ	146
7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З КУРСУ «ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ».....	152
8. ДОДАТКИ.....	172

ПЕРЕДМОВА

На початку ХХІ століття Україна вступила у складний процес свого розвитку. Стрімкий темп науково-технічного прогресу, інформатизація та цифровізація суспільства й освіти, впровадження у виробництво, освіту й побут нових комп'ютерних технологій, економічні катаклізми, геополітична нестабільність, військова агресія, високий рівень міграція населення – все це загострює і актуалізує проблему підготовки висококваліфікованих кадрів і, перш за все, майбутніх викладачів закладів вищої і фахової передвищої освіти, оскільки саме вища освіта готує інтелектуальну еліту українського суспільства, яка має, в свою чергу, забезпечити якісну підготовку фахівців різних професій, галузей науки і виробництва. Національна педагогічна школа – важливий елемент збереження і розвитку духовної еліти, етнічної спільноти. Вона має стати конструктивним фактором еволюції українського суспільства. У зв'язку з тим, що система освіти в інформаційному суспільстві перетворюється на основний генератор соціального розвитку самі інституційні та структурно-функціональні зміни в Україні можуть стати лише наслідком формування нової культури, нової моралі, нової смислотворчої орієнтації та розвитку нових культурностворюючих цінностей. Звідси зрозуміло, що завданням освіти є підготовка грамотних, компетентних, конкурентоздатних фахівців з вищою освітою, оскільки конкурентоспроможність держави і окремого закладу вищої освіти, кожного її випускника визначається рівнем компетентності.

Процеси глобалізації та інтеграції світової спільноти, перехід людства від індустріальних до науково-інформаційних технологій, які значною мірою базуються на інтелектуальній власності, знаннях і обумовлюються рівнем наукового потенціалу країни; суспільно-економічні перетворення в Україні, побудова цифрового суспільства, рух до європейського освітнього середовища зумовлюють необхідність модернізації вищої освіти, підвищення якості підготовки фахівців на засадах гуманізації, демократизації, фундаменталізації, індивідуалізації, цифровізації.

З метою демократизації, гнучкості, прогностичності вищої освіти та у зв'язку з входженням її у світові структури на законодавчому рівні в Україні створена ступенева система вищої освіти.

Другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

Підготовка фахівців такого рівня включає такі основні напрями: фаховий, науково-дослідницький, психолого-педагогічний, методичний, управлінський.

Вона має бути практико орієнтованою та забезпечити засвоєння здобувачами сучасних, наукових, систематичних, системних знань, умінь й навичок; розвинути творче професійне мислення, уміння

адаптувати знання, уміння та навички до різних типів закладів вищої та передвищої освіти.

Педагогіка вищої школи – це обов’язкова освітня компонента університету підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Предметом вивчення освітньої компоненти є оволодіння знаннями, закономірностями освітньої, професійної та наукової підготовки фахівців, культурної еліти сучасного суспільства, закономірних зв’язків, які існують між розвитком, вихованням та навчанням здобувачів вищої освіти; поглиблення, розширення, інтеграція знань з педагогіки, педагогічної майстерності, навчально-виховних технологій; практичне опанування здобувачами вищої освіти різними формами організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Мета вивчення освітньої компоненти: підготовка здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти до виконання обов’язків асистента, викладача закладу вищої освіти; до організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, у спеціалізованих гімназіях, школах, коледжах; до проведення науково-пошукової роботи та до керівництва дослідницькою діяльністю здобувачів.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

- оволодіння знаннями теорії та методики організації освітнього процесу у закладі вищої освіти; поглиблення, розширення, інтеграція знань з педагогіки, педагогічної майстерності, навчально-виховних технологій;

- практичне опанування здобувачами вищої освіти різними формами організації освітнього процесів у закладах вищої освіти;

- виховання особистісних якостей майбутнього педагога, відповідального ставлення до виконання ролі вчителя, викладача, прагнення постійно спрямовувати свою увагу на самонавчання, саморозвиток, самовдосконалення.

Міжпредметні зв'язки навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» (Спеціальність 102 Хімія): психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

Результатом підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти має бути професійна компетентність, яка визначена в Законі України «Про вищу освіту» (2014) як динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Практикум спрямований на формування у здобувачів вищої освіти професійної компетентності, яка забезпечує здатність розв'язувати задачі дослідницького або інноваційного характеру, оволодівати сучасними знаннями предметної галузі та розуміння професійної діяльності, організовувати освітній процес у вищій школі на засадах практико-орієнтованого, діяльнісного та

компетентнісного підходу, розуміння основних проблем сучасної освіти та пошуків шляхів удосконалення освітнього процесу.

Компетентність викладача закладу вищої освіти – це здатність розв’язувати складні задачі і проблеми у галузі педагогіки, що передбачає проведення досліджень або здійснення інновацій, які характеризуються творчістю.

Програмні результати навчання педагогіки вищої школи:

Галузь знань 10 Природничі науки спеціальність 102 Хімія:

Вміти ясно і однозначно донести результати власного дослідження до фахової аудиторії та/або нефаківців.

Вміти добирати форми, методи, засоби та технології викладання хімії на основі психолого-педагогічної характеристики здобувачів вищої освіти для забезпечення реалізації цілей вищої освіти.

Знати теоретичні основи методики викладання хімії у вищій школі: загальної моделі навчання хімії, системи методів навчання і контролю; системи засобів навчання і їх дидактичних можливостей, організаційних форм навчання хімії.

Розуміти сутність і зміст сучасних технологій навчання хімії у вищій школі, в тому числі дистанційної.

Знати методичні підходи формування експериментальних умінь і навичок з хімії.

У процесі навчання здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти застосовується модульно-контекстна технологія, яка ставить за мету

формування професійно-педагогічної спрямованості, розвиток емоційних і морально-естетичних якостей, засвоєння знань, умінь та навичок, способів розумових дій, дійово-практичної сфери та самокерованих механізмів особистості майбутнього фахівця. Ця технологія з орієнтації на особистісні структури – всебічно гармонійна, за характером змісту – гуманістична, навчально-виховна, за типом управління – система малих груп, за провідним методом навчання – проблемно-пошукова, творча, діалогічна, ігрова; за організаційними формами – академічна, індивідуально-групова, диференційована.

**ТЕМАТИКА, ПЛАНИ ТА АЛГОРИТМИ
ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**
Семінарське заняття № 1
ТЕМА. ПРЕДМЕТ, КАТЕГОРІЇ ПЕДАГОГІКИ
ВИЩОЇ ШКОЛИ. ВИЩА ШКОЛА ЯК
ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА

Мета: розкрити теоретико-методологічні підходи до вивчення педагогіки вищої школи як науки, її предмет, основні категорії та вищу освіту як педагогічну систему.

Основна проблема: засвоєння закономірностей процесів навчання і виховання у закладі вищої освіти. Провідна ідея: педагогіка вищої школи – наука про закономірності навчання і виховання здобувачів, їх наукову і професійну підготовку.

Основні поняття: «педагогіка», «педагогіка вищої школи», «об’єкт, предмет педагогіки вищої школи», «педагогічна система», «вища освіта», методологічні, процесуальні, суттєві категорії.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Об’єкт педагогіки вищої школи.
2. Вища школи як педагогічна система.
3. Предмет, основні функції та завдання педагогіки вищої школи.
4. Характеристика основних категорій педагогіки вищої школи.

Рекомендована література

Основна:

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
2. Закон України «Про загальну середню освіту» (2017) <https://zakon.help/law/651-XIV/edition28.09.2017/>
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
4. Вітвицька С.С. Термінологічна система педагогіки вищої школи – основа формування, поглиблення, збагачення педагогічних знань студентів магістратури // Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія / за ред. проф. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 107-139.
5. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
6. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посіб / І. В. Зайченко. Київ, 2017. 456 с.
7. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.
8. Педагогіка: Баз. підруч. для студ. вищ. навч. закладів / [І. Ф. Прокопенко, В. Г. Кремень, Є. М. Суліма, О. В. Сухомлинська та ін.]. Харків: Фоліо, 2015. 572 с.
9. Рудницька О. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. Тернопіль: Навч. книга Богдан, 2005. 360 с.

10. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

Додаткова:

1. Болонський процес: Нормативно-правові документи / Укл. З. І. Тимошенко, І. Г. Оніщенко, А. М. Греков, Ю. А. Гапон, Ю. І. Палеха. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 102 с.

2. Вітвицька С. С. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів заочної форми навчання та непедагогічного профілю / Вітвицька С. С., Єремєєва В. М. Житомир: ФОП Левковець Н. М., 2017. 232 с.

3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Вид. 2-ге, доповн. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.

4. Максимов О. С. Методика викладання хімії у вищих навчальних закладах: підруч. для студентів хім. спеціальностей вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації. Мелітополь, 2014. 91 с.

5. Педагогіка: практикум для студентів педагогічних спеціальностей. Тернопіль: КІЦ «ПРІНТ-ОФІС», 2016. 115 [1] с.

6. Практикум з педагогіки / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во Житомир. держ. ун-т, 2017. – 546 с.

7. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка: Навч.-метод. посіб. / М. Г. Стельмахович К.: ІЗМН, 1997. 232 с.

8. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання: спроба педагогічної антропології // Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Укл. О. О. Любар / За ред. В. Г. Кременя. К.: Знання, 2005. С. 237-245.

Алгоритм проведення заняття

1. Ділова гра (прес-конференція).
2. Евристична бесіда.
3. Письмова робота.

Блок контролю

Дати відповідь на питання тесту. Вибрати правильну відповідь.

1. Педагогіка вищої школи – це:

- а) частина філософії;
- б) синтез знань про природу;
- в) комплекс теоретичних і прикладних наук про процеси виховання, навчання, освіти;
- г) наука про закономірності навчання і виховання студентів, а також їх наукову і професійну підготовку як спеціалістів відповідно до вимог держави та суспільства;
- д) наука про закономірності процесів навчання і виховання здобувачів вищої освіти, а також їх наукову і професійну підготовку як фахівців відповідно до вимог держави та суспільства.

2. Об'єктом педагогіки вищої школи є:

- а) педагогічна система вищої школи;
- б) система вищої освіти і педагогічні процеси в ній;
- в) система народної освіти і педагогічні процеси в системі вищої школи.

3. До процесуальних категорій в педагогіці вищої освіти належать:

- а) навчально-виховний процес, навчальний і виховний процес;
- б) виховання, навчання, освіта, розвиток, формування особистості.

4. До якої функції педагогіка вищої школи належить розробка нових технологій та втілення результатів досліджень?

- а) проєктивно-конструктивна;
- б) прогностична;
- в) аналітична.

5. Встановіть правильну послідовність розв'язання педагогічної задачі:

- а) вибір системи методів;
- б) аналіз ситуації та постановка проблеми;
- в) аналіз вихідних даних;
- г) висунення гіпотези;
- д) аналіз результатів впливу.

6. В Україні підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітніми чи науковими програмами на різних рівнях вищої освіти:

- а) початковий рівень (короткий цикл);
- б) перший (бакалаврський) рівень;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____.

7. Метою педагогіки вищої школи є:

- а) дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання учнів;
- б) дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання здобувачів вищої освіти і розробка на цій основі шляхів удосконалення процесу підготовки кваліфікованого фахівця;
- в) спрямованість на формування компетентного вчителя, який володіє методологією педагогічної науки.

8. Продовжити думку: «Система критичних поглядів на реальну вузівську дійсність і відповідного пошуку та пропозиції нових конструктивних ідей – це _____».

9. Яку функцію виконує педагогіка вищої школи, що передбачає теоретичне вивчення, опис, аналіз, інтерпретацію педагогічних явищ і процесів?

- а) прогностичну;
- б) аналітичну;
- в) проєктивно-конструктивну.

10. Сформулювати визначення.

Гуманізація освіти – це створення умов:

- а) реальних;
- б) оптимальних;
- в) необхідних;
- г) найкращих.

для розвитку здібностей:

- а) кожного здобувача;
- б) всіх здобувачів.

через:

- а) самовизначення;
- б) самовиявлення;
- в) саморефлексію;
- г) саморозвиток;
- д) самовираження.

11. Вкажіть, чи правильне твердження:

Педагогіка вищої школи – це наука про педагогічний процес, що забезпечує розвиток особистості здобувача вищої освіти у системі вищої школи.

- а) так;
- б) ні.

12. Що означає поняття «система»?

- а) це функціональна структура, діяльність якої підпорядкована певній меті;
- б) це комплекс теоретичних і практичних наук про навчання, виховання і освіти як цілеспрямовані процеси.

13. Принципи – це:

- а) вихідні положення будь-якої системи;
- б) система критичних поглядів на реальну дійсність.

14. Категорії педагогіки вищої школи поділяються на:

- а) два види: методологічні, педагогічні;
- б) на три види: методологічні, процесуальні, суттєві.

15. Об'єктом педагогіки вищої школи є:

- а) різні заклади вищої освіти, які не обов'язково мають один адміністративний центр;

б) система вищої освіти і педагогічні процеси в ній.

16. Вищий заклад освіти або структурний підрозділ університету, академії, який здійснює підготовку фахівців з вищою освітою за освітньо-професійними програмами всіх рівнів з певної галузі наук:

- а) технікум;
- б) коледж;
- в) інститут.

17. Слово «гуманний» в перекладі означає:

- а) демократичний;
- б) людяний.

18. Цілеспрямована, систематична діяльність щодо власного самовдосконалення, називається:

- а) перевиховання;
- б) самовиховання;
- в) виховання.

19. Дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання здобувачів є:

- а) завданням педагогіки вищої школи;
- б) метою педагогіки вищої школи.

20. Продовжити думку: «Як мистецтво педагогіка вищої школи вимагає _____».

21. Компонентами системи освіти в Україні є:

- а) система вищої освіти, система середньо спеціальної освіти, система загально середньої освіти;

б) система дошкільного виховання, система середньої загальної освіти, система професійно-технічної освіти, система позашкільної освіти, виховання, система вищої освіти, аспірантура, докторантура, самоосвіта.

22. Вставте потрібні слова:

«Як практична наука педагогіка вищої школи вказує на застосування теоретичних положень _____, _____, у практичній діяльності педагогічних працівників».

23. До якого виду категорій належить науковий опис реальної педагогічної діяльності?

- а) методологічні;
- б) суттєві;
- в) процесуальні.

24. Як називається навчально-пізнавальна діяльність здобувача, що виражається в розумових, мовних, сенсомоторних діях?

- а) викладання;
- б) учіння.

25. Яким державним документом в Україні визначені мета, структура, типи вищих навчальних закладів:

- а) Законом України «Про освіту»;
- б) Указом президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку освіти в Україні».
- в) Закон «Про вищу освіту».

Семінарське заняття № 2
ТЕМА: МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА
ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. НАУКОВО-
ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета: усвідомлення сутності, етапів, методів педагогічного дослідження та організації дослідницької діяльності здобувачів.

Основна проблема: свідоме засвоєння специфіки методів та методики педагогічних досліджень. педагогічне дослідження – цілеспрямований пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу з використанням наукового апарату. Оволодіння здобувачами методами, методикою, формами викладу результатів дослідження.

Основні поняття: «педагогічне дослідження», «об'єкт», «предмет», «науково-дослідницька діяльність здобувачів», «готовність до науково-дослідної діяльності», «методологія», «методика», «методи дослідження», «кваліфікаційна робота», «реферат», «тези», «стаття».

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Методологія дослідження. Наукові підходи до педагогічного дослідження.
2. Сутність поняття «педагогічне дослідження». Етапи педагогічного дослідження.

3. Сутність та взаємозв'язок понять методологія, метод, методика дослідження.
4. Різні підходи до класифікації методів дослідження.
5. Науково-дослідницька діяльність здобувачів вищої освіти.

Рекомендована література

Основна:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
2. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
3. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посіб / І. В. Зайченко. Київ, 2017. 456 с.
4. Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічних досліджень: Київ: Уквузтіпграф, 2016. 41 с.
5. Мариновська О., Завалевський Ю. Метод контент-аналізу в педагогічних дослідженнях: аналіз наукової літератури. Обрії. 2014. № 2 (39). С. 17-22.
6. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.
7. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: Підручник / С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристопчук. Рівне: Волинські обереги, 2013. 360 с.

8. Тверезовська Н. Т. Методологія педагогічного дослідження [текст]: навч. посіб. / Н. Т. Тверезовська, В. К. Сидоренко. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 440 с.

9. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

Додаткова:

1. Башкір О. І. Навчально-методичний посібник «Методологія науково-педагогічного дослідження та презентація його результатів»: для здобувачів освітньо-наукового ступеня «Доктор філософії». Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. 93 с.

2. Воловик П. М. Педагогічна технологія оцінювання ефективності нових методів навчання та виховання за допомогою непараметричних критеріїв / П. М. Воловик / П.М. Воловик // Неперервна професійна освіта: теорія і практика, 2004. Вип. II. С. 8–21.

3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Вид. 2-ге, доповн. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.

4. Кухта М. І., Ваколя З. М. Методи дослідження в педагогіці: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 20 с.

5. Методологія наукової діяльності: навчальний посібник: Вид. 2-ге, допов. / За ред. професора Д. В. Чернілевського. Вінниця: Вид-во АМСКП, 2010. 484 с.

6. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. / За ред. З. Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 495 с.

7. Сидоренко В. К., Дмитренко П. В. Основи наукових досліджень: навч. посібник для вищих педагог. закладів освіти. – Київ.: Денікт, 2000. 259 с.

8. Цокур О. Я. Педагогіка вищої школи: навчально-метод. посібник. Випуск 1. Основи наукового педагогічного дослідження / За ред. Панькова А. І. Одеса, 2002. 424 с.

Алгоритм проведення заняття:

1. Презентація.
2. Евристична бесіда.
3. Дискусія.
4. Письмова робота.

Педагогічний диктант. Продовжити речення:

1) система інтелектуально-творчих якостей особистості, які сприяють успіху у творчій діяльності

2) здатність продукувати нові ідеї, гіпотези, способи вираження проблемних задач

3) пряме бачення суті речей, знаходження правильного вирішення проблеми без усвідомлення шляхів і способів досягнення

4) самостійне створення нових образів, які реалізуються в оригінальних і цінних результатах діяльності

5) альтернативність, здатність запропоновувати декілька підходів до розв'язання задачі та міняти їх, бачити проблеми, об'єкти в різних ракурсах

- б) своєрідність якостей розуму, способу розумової діяльності, здатність створювати думки, що відрізняються від загально прийнятих поглядів _____
- 7) інтегральний пізнавально-мотиваційний показник рівня розвитку творчої особистості, що базується на інтелектуальній ініціативі _____
- 8) продовження розумової діяльності за межами заданої ситуації, що не обумовлена ні практичними потребами, ні негативною оцінкою роботи _____
- 9) спеціальні і загальнонаукові знання, які слугують методологічною основою до організації та проведення дослідження, загальнонаукові, дослідницькі вміння _____.

Блок контролю

Дати відповідь на запитання тесту.

1. Педагогічне дослідження – це:

а) система цілеспрямованої взаємодії викладача і студента, спрямована на формування суспільних і особистісних рис;

б) цілеспрямований пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу з використанням наукового апарату;

в) способи з допомогою яких вивчаються різноманітні сторони виховання, освіти і навчання.

2. Методи науково-педагогічного дослідження поділяються на такі дві великі групи:

а) загальнонаукові та конкретно-наукові;

б) загальнонаукові та емпіричні;

в) конкретно-наукові та теоретичні.

3. Об'єкт педагогічного дослідження:

- а) пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу;
- б) педагогічні явища, факти, з яких складається педагогічний процес,
- в) педагогічна система;
- г) якість знань, умінь і навичок.

4. З перерахованих видів експерименту знайдіть зайвий:

- а) природний;
- б) лабораторний;
- в) закріплюючий;
- г) констатуючий;
- д) пошуковий;
- е) формуючий.

5. Дати відповідь на питання тесту.

1. Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти спрямована на розвиток у майбутніх педагогів і науковців нахилів до пошукової, дослідницької діяльності і до:

а) репродуктивного розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, а також на формування умінь і навичок застосування дослідницьких методів для розв'язання практичних проблем навчання і виховання;

б) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах;

в) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, а також на формування умінь і навичок застосування дослідницьких методів для розв'язання практичних і теоретичних проблем навчання і

виховання;

г) творчого розв'язання навчально-виховних завдань в освітніх закладах, а також на формування умінь застосування дослідницьких методів для розв'язання теоретичних проблем навчання.

6. Тези – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довіільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлювання щодо конкретної проблеми і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) стислі, лаконічно сформульовані основні положення доповіді, повідомлення тощо, що включають виклад основних думок праці від початку до кінця, а не лише її дослідницької частини;

в) доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи з висвітленням не лише відповідної наукової інформації, а й показом свого ставлення до неї.

7. Есе – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довіільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи з висвітленням не лише відповідної наукової інформації, а й показом свого

ставлення до неї;

в) стислі, лаконічно сформульовані основні положення доповіді, повідомлення тощо, що включають виклад основних думок праці від початку до кінця.

8. Стаття – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) кваліфікаційний науково-практичний доробок, що містить математично обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, наукові положення і свідчить про спроможність здобувача самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань;

в) науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової, суспільно-політичної чи літературної теми, де присутнє висвітлення конкретних питань з необхідним теоретичним їх осмисленням.

9. Реферат – це:

а) доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи з висвітленням не лише відповідної наукової інформації, а й показом свого ставлення до неї;

б) науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової, суспільно-політичної чи літературної теми, де присутнє

висвітлення конкретних питань з необхідним теоретичним їх осмисленням;

в) кваліфікаційний науково-практичний доробок, що містить математично обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, наукові положення і свідчить про спроможність студента самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань.

10. Кваліфікаційна робота – це:

а) невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлення щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне і визначальне тлумачення теми;

б) кваліфікаційний науково-практичний доробок, що містить математично обґрунтовані теоретичні чи експериментальні результати, наукові положення і свідчить про спроможність здобувача самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань;

в) науковий чи публіцистичний твір невеликого розміру, своєрідне дослідження важливої наукової, суспільно-політичної чи літературної теми, де присутнє висвітлення конкретних питань з необхідним теоретичним їх осмисленням;

д) самостійне наукове дослідження здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти, на підставі екзаменаційної комісії з атестації здобувачів вищої освіти визначає рівень теоретичної і практичної підготовки випускника, його готовність до роботи за фахом, приймає рішення про присудження відповідного ступеня та присвоєння відповідної кваліфікації.

11. Виберіть з наступних тверджень правильні:

а) індуктивна логіка передбачає формування тези на основі аналізу відомого загального положення.

б) гіпотезу можна будувати, виходячи з очевидних істин.

в) гіпотеза виникає в свідомості дослідника спонтанно.

г) констатувальний етап експерименту спрямований на вивчення педагогічно явища в умовах дії існуючого складу факторів, тобто тих, які були визначені до експерименту і не змінювались.

д) індукція виявляє окреме як загальне, а дедукція виводить окреме із загального.

е) в уявному експерименті виділяються два етапи: формування уявної моделі експерименту та прогнозування, аналіз можливих експериментальних результатів.

ж) за способом проведення вирізняються такі види спостережень: безпосереднє та опосередковане; причетне та непричетне.

з) структура анкети складається з трьох частин: вступної, основної, демографічної ("паспортички").

и) є три основні категорії тестів: тести успішності, тести здібностей та індивідуальні тести.

к) метод класифікації у наукових дослідженнях дає можливість упорядкувати та класифікувати педагогічні явища на основі їх не типовості.

л). існує два види абстракції: узагальнююча та типізуюча.

м) аналіз і синтез – це два методи наукового

пізнання, що не існують ізольовано один від одного.

н) модель – це штучна система, яка відображає з певною точністю властивості об'єкта, що досліджується.

о) аналіз – це уявне або фактичне розкладання цілого на частини, синтез, відновлення цілісності розглядуваного предмета в усьому розмаїтті його виявлення.

п) основними критеріями, що характеризують сутність і зміст передового педагогічного досвіду, є новизна, результативність, актуальність, перспективність та стабільність.

р) граничним випадком абстрагування є конкретизація.

с). під концепцією розуміється система взаємопов'язаних наукових положень, котрі використовує дослідник для досягнення потрібного результату.

т) поняття «наукова проблема» і «наукова задача» тотожні.

у) науково-педагогічне дослідження повинно включати не лише якісний аналіз явищ, що вивчаються, а й кількісний вимір отриманих експериментальних результатів.

12. Напишіть розширений план до статті з періодичного видання (опублікованої після 2020 р.). змістом якої є проблема вищої школи.

Бібліографічний опис статті:

План:

Рекомендації щодо удосконалення статті:

Семінарське заняття № 3
ТЕМА: ВИКЛАДАЧ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ
ОСВІТИ ЯК ОРГАНІЗАТОР ОСВІТНЬОГО
ПРОЦЕСУ. КУЛЬТУРА ПЕДАГОГІЧНОГО
СПІЛКУВАННЯ

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти зі специфікою та основними напрямками педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти, проаналізувати основні компоненти культури педагогічного спілкування.

Основна проблема: засвоїти сутність психологічної структури, специфіки педагогічної діяльності та культури спілкування викладача.

Провідна ідея: діяльність викладача вищої школи має високу соціальну значущість і займає одне з центральних місць у державотворенні, формуванні національної свідомості молоді та духовної культури українського суспільства, рівень культури спілкування викладача визначає успішність його педагогічної діяльності.

Основні поняття: професійно-педагогічна діяльність, педагогічна професія, структура педагогічної діяльності викладача, педагогічне спілкування, мовленнєва культура викладача, технологія взаємодії, ділова мова.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Специфіка педагогічної діяльності у закладі вищої освіти.
2. Завдання, права та обов'язки викладача університету.
3. Основні напрями діяльності викладача закладу вищої освіти.
4. Психологічна структура педагогічної діяльності.
5. Культура спілкування викладача закладу вищої освіти.
6. Мовленнєва культура викладача закладу вищої освіти.

Рекомендована література

Основна:

1. Васянович Г. П. Вибрані твори у 7 томах / Г. Васянович. Т. 3.: Педагогічна етика: навчальний посібник. Львів: Норма., 2015. 420 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
3. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко Д., 2014. 416 с.
4. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
5. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії: монографія. Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.
6. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Підручник. 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Каравела, 2011. 360 с.
7. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн,

Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. 3-тє вид., допов. І переробл. – К.: СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.

8. Сухомлинський В. О. Рідне слово. Зібр. тв. у 5-ти томах. Т. 1. С. 201-216.

9. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

Додаткова:

1. Болюбаш Ярослав. Державна програма «Вчитель»-... назустріч учителю. // Рідна школа, 2002, № 12. – С. 3-6.

2. Галузяк В. М. Класифікація стилів педагогічного спілкування // Проблеми освіти. 2001. Вип. 26 С. 23-33.

3. Грушевський М. С. Про українську мову і українську школу. К., 1991 46 с.

4. Кияшко Л. О. Вплив стереотипів на характер педагогічної взаємодії // Педагогіка і психологія. 1999. Вип. 4. С. 89-92.

5. Комарова І. Культура педагогічного спілкування вчителя // Шлях освіти- 2001 № 1. С. 31-34.

6. Матвієнко О. В. Підготовка до педагогічної взаємодії: монографія. – Київ: МПУ ім. М. Драгоманова. 2009. 384 с.

7. Огієнко І. І. Наука про рідномовні обов'язки: рідномовний катехізіс для вчителів, педагогічних робітників, духовенства, учнів і широкого громадянства. К., 1994. 74 с.

8. Савченко Сергій. Трибуна творчого вчителя. // Рідна школа, 2002, № 3. С. 40-44.

9. Сухомлинський В. О. Рідне слово. Збір. творів у 5-ти томах. Том 3-С. 201-216.

Алгоритм проведення заняття

1. Презентація.
2. Евристична бесіда.
3. Дискусія.
4. Письмова робота.
5. Інформбюро (мова жестів, колористика, слова-паразити).
8. Кросворд.
9. «Бій ораторів».

Блок контролю

Дати відповідь на запитання тесту.

1. Функціональні компоненти педагогічної діяльності:

- а) гностичний;
- б) конструктивний;
- в) _____;
- г) _____.

2. Функції викладача закладу вищої освіти:

- а) організаторська;
- б) інформаційна;
- в) трансформаційна;
- г) _____;
- д) _____.

3. Функції педагогічного спілкування:

- а) інформаційно-комунікативна;
- б) регулягативно-комунікативна;
- в) _____.

4. Стилi спілкування:

- а) авторитарний;
- б) демократичний;
- в) _____;
- г) _____.

5. Рівні спілкування:

- а) примітивний;
- б) маніпуляційний;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____.

6. Взаємодія між суб'єктом педагогічної діяльності і об'єкт-суб'єктом педагогічної діяльності – це _____.

7. Професійно-педагогічне спілкування – це _____.

8. Рівень спілкування викладача, в основу покладено примітивні правила і реакції поведінки – амбіції, самовдоволення, зловтіха; викладач демонструє свою зверхність. Здобувач для викладача виступає засобом досягнення мети – це _____.

9. Типи взаємодії наукової та педагогічної роботи:

- а) _____;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____.

10. Функція викладача, за якою викладач виступає в ролі керівника, провідника у лабіринт знань, умінь, навичок – це _____.

11. Рівень спілкування викладача, який базується на глибокій зацікавленості до здобувача, його особистості. Діяльність викладача спрямована на розвиток їх духовності. Здобувач довіряє викладачеві, викладач є авторитетом і найкращим посередником між ним і знаннями про навколишній світ, людей, себе.

12. Основні вимоги до діалогу:

- а) _____;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____.

13. Дати відповідь на запитання тесту.

• Культура мови – це:

- а) певні ознаки і властивості, що забезпечують застосування мови з метою спілкування;
- б) сукупність і система її комунікативних якостей;
- в) дотримання норм літературної мови (орфоепічних, орфографічних, лексичних, граматичних, стилістичних) і культури самого процесу спілкування.

• Кому належать слова:

- а) «Слово педагога, перш за все, повинно заспокоювати»;
- б) «Слово є вищим регулятором людського пізнання».

• Поняття мовленнєва культура містить

КОМПОНЕНТИ:

- а) правильність;
- б) точність;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____;
- є) _____;
- е) _____.

• Ознаками лексичної культури мови є:

- а) словниковий запас;
- б) точність використання слів;
- в) _____.

• Основними вимогами до мовлення у процесі педагогічного спілкування є:

- а) простота і стислість;
- б) виразність;
- в) _____;
- г) _____;
- д) _____;
- є) _____;
- е) _____.

14. Виберить точне визначення поняття «професійно-педагогічне спілкування».

а) спілкування викладача-педагога з вихованцями на занятті і після нього, що виконує певні педагогічні функції і спрямоване на створення сприятливого психологічного клімату, на оптимізацію навчальної

діяльності і стосунків між педагогом і здобувачем;

б) система прийомів органічної соціально-психологічної взаємодії педагога і вихованців, змістом якої є обмін інформацією, пізнання один одного, організація взаємин у колективі вихованців;

в) система прийомів органічної соціально-психологічної взаємодії педагога й вихованців, змістом якої є пізнання один одного, обмін інформацією, організація і стимулювання діяльності учнів, студентів, організація й корекція взаємин та стосунків у колективі, обмін ролями, співпереживання і створення умов для самоствердження і самореалізації вихованців.

15. Педагогічне спілкування може бути:

а) соціально-орієнтованим (лекція, розповідь, виступ, доповідь), де лектор, учитель формує або змінює переконання, систему цінностей, соціальних установок, орієнтацій, де безпосередньо реалізуються суспільні відношення;

б) груповим – предметно-орієнтованим – спілкування, яке безпосередньо обслуговує колективну працю;

в) _____
_____.

Семінарське заняття № 4

ТЕМА: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОФЕСІОНАЛІЗМ, ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета: проаналізувати сутність та взаємозв'язок понять «компетенція», «компетентність», «майстерність», «педагогічний професіоналізм», «педагогічна культура», основні компоненти педагогічної культури.

Основна проблема: засвоєння сутності поняття «педагогічний професіоналізм викладача», виявлення залежності формування педагогічної культури викладача від рівня педагогізації освітнього процесу закладу вищої освіти.

Провідна ідея: компетентнісний підхід до організації педагогічного процесу забезпечує єдність в оцінці діяльності закладів вищої освіти і окремих викладачів і здобувачів. Компетентність є складовою професійної культури. Проблема професіоналізму і педагогічної культури є центральною у підготовці майбутніх педагогів.

Основні поняття: культура, педагогічна культура, духовна культура, професійна культура, педагогічна майстерність, культура спілкування, мовленнєва культура, педагогічна техніка; педагогічний професіоналізм, професіоналізм знань, професіоналізм спілкування, професіоналізм самовдосконалення.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців вищої освіти.
2. Сутність та взаємозв'язок понять «компетенція», «компетентність», «майстерність», «педагогічний професіоналізм», «Педагогічна культура».
3. Роль і значення культури освітян у становленні демократичної держави.
4. Сутність поняття «культура» у філософському і педагогічному аспектах.
5. Основні компоненти педагогічної культури.
6. Шляхи формування загальної і педагогічної культури викладача закладу вищої освіти.

Рекомендована література

Основна:

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
2. Закон України «Про загальну середню освіту» (2017) <https://zakon.help/law/651-XIV/edition28.09.2017/>
3. Буряк В. Викладач університету: вимоги до особистісних і професійних рис // Вища школа, 2010. № 3-4. С. 11-30.
4. Васянович Г. П. Вибрані твори у 7 томах / Г. Васянович. Т. 3.: Педагогічна етика: навчальний посібник. Львів: Норма, 2015. 420 с.
5. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
6. Драч І. І. Управління формуванням професійної

компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади: монографія / І. І. Драч К.: «Дорадо-Друк» 2013. 456 с.

7. Кравченко В. М. Компетентнісний підхід до професійної підготовки викладача-новатора вищої школи // «Young Scientist». № 5 (20). Part 3 may, 2015. С. 105-107.

8. Ляшенко В. В. Особливості інноваційної діяльності викладача вищої школи в контексті формування педагогічної майстерності / В. В. Ляшенко, К. І. Ляшенко // Підготовка майбутнього фахівця до професійної діяльності в умовах інноваційного освітнього простору : Збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції. Частина 1. Донецьк: КВЗН Донецький педагогічний коледж, 2011. С. 349–354.

9. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. 3-те вид., допов. і переробл. К.: СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.

10. Тренінги розвитку педагогічної майстерності / Автор-укладач: Ю. С. Запорожцева. К.: «Шкільний світ», 2012. 104 с.

11. Теслюк В. М., Лузан П. Г. Основи педагогічної майстерності: начальний посібник. Київ: НАККиМ, 2011. 304 с.

Додаткова:

1. Бондаренко О. М. Психолого-педагогічні підходи до визначення поняття «компетентність» / О. М. Бондаренко // Педагогічний процес: теорія і практика. К.: Вид-во ІНТЕРТЕХНОДРУК, 2007. – № 3. С. 33-41.

2. Васянович Г. П., Онищенко В. Д. Неологія особистості: навчальний посібник для студентів і викладачів. Львів: «Сполом», 2007. 217 с. (Р. 5, Р. 6).

3. Вітвицька С. С. Культура педагога у системі педагогічних поглядів В. Сухомлинського / С. С. Вітвицька // Вісник АПН України. Педагогіка і психологія. К.: Педагогічна преса, 2003. № 2. С. 24-30.

4. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М. С. Головань // Вища освіта України. 2008. № 3. С. 23-30.

5. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя. – Харків: Основа, 1998. 280 с.

6. Дейл Карнегі. Як завойовувати друзів та впливати на людей, Харків: КЗ Промінь, 2001. 560 с.

7. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії: монографія. Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. 608 с.

8. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Монографія / Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: КІС, 2004. 112 с.

9. Лазарук А. Цінності людини у науковому обґрунтуванні. Психологія і суспільство. 2002. № 3-4. С. 170–186.

10. Митрополит Іларіон Мої проповіді. Вінніпег-Канада, 1973. 187 с.

11. Нова українська школа / Концептуальні засади реформування середньої школи. Кол-ва авторів: Гриневич Л., Елькін О., Калашникова С., Кобернік І., Ковтунець В. та ін. К., 2016. 33 с.

12. Педагогічна майстерність: Хрестоматія / За ред.

академ. І. А. Зязюна. К.: СПД Богданова, 2008. 462 с.

13. Шевнюк О. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика: (монографія). К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. 232 с.

14. Щербань П. Сутність педагогічної культури // Вища школа України. 2004. № 3. С. 67-71.

Алгоритм проведення заняття

1. Семінар-обговорення
2. Презентація.
3. Евристична бесіда.
4. Дискусія.
5. Письмова робота.

Блок контролю

1. Дати відповідь на запитання тесту.

Знайдить відповідність формулювань лівої і правої колонки.

а) У формуванні особистості викладача є два головні аспекти -	а) Статичну і динамічну.
б) Вища школа є-	б) Культура зовнішнього вигляду, культура мовного спілкування.
в) Педагогічна культура має дві форми:	в) Примітивний, діловий, особистісний.
г) Педагогічна техніка	г) Система прийомів органічної соціально-психологічної взаємодії педагогів і вихованців.

д) Професійно-педагогічне спілкування.	д) Інститутом відтворення і передачі культури.
є) Рівні спілкування.	є) Професійний і культурний.

2. Продовжити визначення педагогічних понять:

а) _____ – це визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і вияв своїх здібностей;

б) мета виховання _____ – самовираження і повна самореалізація здобувача як суб'єкта виховання;

в) педагогічно грамотне спілкування в складних педагогічних ситуаціях, вміння керувати своїми почуттями _____ це _____.

г) «Обробка», «опрацювання» людиною чогось природного _____ визначається _____ як _____;

д) наявний рівень, яких забезпечує подальший розвиток педагогічної _____ культури називається _____;

є) науковий світогляд, наукова ерудиція, педагогічна майстерність _____ це _____.

3. До функціональних компонентів педагогічної культури належать:

а) _____;

б) _____;

в) _____.

4. Складовими педагогічного професіоналізму є:

а) _____;

б) професіоналізм спілкування;

в) професіоналізм самовдосконалення.

5. Назвіть форми прояву педагогічної культури:

а) _____;

б) _____.

6. Напишіть програму власного професійного самовдосконалення.

7. Випишіть афоризми відомих українських педагогів щодо педагогічної майстерності.

№	Автор	Афоризм	Джерело

8. З'ясуйте можливості конкретного навчального предмета щодо формування основних компетентностей здобувача.

Навчальний предмет:

Компетентність	Визначення	Можливості навчального предмету

10. Дайте відповідь на запитання тесту.

Культура виконує в суспільстві такі функції:

- а) адаптації, пізнання і перетворення світу,
- б) забезпечення суспільства всім необхідним для його прогресивного розвитку,
- в) накопичення і збереження інформації,
- г) _____,
- д) _____,
- е) _____,
- ж) _____.

Розвиток культури підпорядковується дії таких закономірностей, як:

- а) взаємовплив і взаємодія матеріальної та духовної культур;
- б) відносна самостійність духовної культури;
- в) визначальна роль народних мас у створенні культури;
- г) _____;
- д) _____;
- е) _____;
- ж) _____.

Семінарське заняття № 5

ТЕМА: ЗДОБУВАЧ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОБ'ЄКТ- СУБ'ЄКТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з особливостями студентства як специфічної соціальної і вікової групи.

Основна проблема: визначення місця і ролі студентства у суспільстві.

Провідна ідея: студентство є важливим джерелом відтворення української інтелігенції.

Основні поняття: здобувач вищої освіти, соціальна група, психологія старшого юнацького віку, індивідуальність, соціально-педагогічна адаптація, студентський колектив, студентське самоврядування.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Студентство як соціальна група.
2. Права і обов'язки здобувачів університету.
3. Психологічні особливості старшого юнацького віку.
4. Типологія студентів.
5. Соціально-педагогічна адаптація здобувачів у закладі вищої освіти.

Рекомендована література:

Основна:

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
2. Закон України «Про загальну середню освіту» (2017) <https://zakon.help/law/651-XIV/edition28.09.2017/>
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
4. Вітвицька С. С. Ціннісні орієнтації та життєва позиція сучасної студентської молоді // Нові технології навчання: збірник наукових праць / ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Вип. 92. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. С. 46-52.
5. Вишневський О. Український виховний ідеал і національний характер (витоки, диформації і сучасні витоки) Дрогобич: Вид. Святослав Сурма, 2010. С. 27-32.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Вид. 2-ге, доповн. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
7. Подольська, Є. Соціологічний портрет сучасного студента: теоретико-методологічні підходи / Є. Подольська // Вища школа. 2010. № 2. С. 22-33.
8. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрантів і аспірантів / Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. 320 с.
9. Психологія вищої школи: підручник / О. І. Власова, В. А. Семиченко, С. Ю. Пащенко, Я. Г. Невідома / за ред. О. І. Власової. К.: ВПЦ «Київський університет», 2015. 405 с.
10. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

Додаткова:

1. Білоус Петро. Старовинні студентські звичаї. Житомир: Центр оперативної поліграфії газети «Житомир», 1996. 16 с.
2. Болонський процес: Модель структури додатка до диплома / Укладач З. І. Тимошенко, О. І. Козаченко, А. М. Греков, Ю. А. Гапон, Ю. І. Палека. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 73 с.
3. Євдоченко О. С. Діагностика навчальної мотивації майбутніх хіміків. // Eurasian scientific discussions: Proceedings of VIII Intrnational Scientific and Practical Conference. 29-31 August, Barcelona, 2022. P. 160-162.
4. Занюк С. С. Психологія мотивації: навч. посіб. К.: Либідь, 2002. 304 с.
5. Корнієнко І. О. Стратегії копінг-поведінки особистості студента в ситуації неуспіху: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 "Педагогічна та вікова психологія" / І. О. Корнієнко. К., 2010. 24, [1] с.
6. Кострюков С. В. Формування демократичних цінностей студентської молоді у трансформаційний період: автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.10. Київ, 2004. 17 с.
7. Левківська Г. П. Проблема адаптації першокурсників у вищих навчальних закладах // Наук зап. Вінниц. держ. пед. ун-ту. Серія: Педагогіка і психологія. Вінниця, 2000. Вип. 3. С. 163-166.
8. Пашенко С. Ю. Професійна самореалізація особистості дорослої людини з вищою освітою у процесі її подальшого навчання у міжнародних академічних

магістерських програмах / С. Ю. Пащенко // Вища освіта України: теорет. і наук.-метод. часопис. К.: Гнозис, 2009. – Т. III (15), Дод. 4. С. 390-397.

9. Сухомлинський В. О. Народження громадянина. Збір. творів у 5-ти томах. Том 3. С. 283-659.

10. Узбецька Вікторія. Ціннісні орієнтації в контексті духовного світу студентства // Рідна школа. Квітень, 2002. С. 17-19.

Алгоритм проведення заняття

1. Презентація.
2. Діловав гра.
3. Гра «Знайди правильну літеру».
4. Психолого-педагогічне тестування.
5. Дебати «Права та обов'язки студента, їх актуальність та реалізація».

Блок контролю

1. Дати відповідь на запитання тесту.

«Студент» у перекладі з латинської означає:

- а) той, хто сумлінно працює;
- б) той, хто прямує до мети;
- в) той, хто бажає знання;
- г) той, хто важко працює;
- д) той, хто стрибає вгору.

2. Виберіть правильну відповідь.

«Студентство» – це:

- а) мобільна група, метою існування якої є організоване за певною програмою виконання професійних і соціальних ролей у матеріальному і духовному виробництві;

- б) мобільна група, метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання акторських і художніх ролей у матеріальному і духовному виробництві;
- в) мобільна група, метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання професійних і соціальних ролей у матеріальному і духовному виробництві;
- г) мобільна група, метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання професійних і соціальних ролей у матеріальному виробництві.
- д) особлива соціальна група, що формується з різних соціальних утворень суспільства і характеризується особливими умовами життя, праці, побуту, особливою суспільною поведінкою і психологією, для якої набуття знань і підготовка себе для майбутньої роботи у суспільному виробництві і культурі є головним і здебільшого єдиним заняттям.

3. Дати правильну відповідь.

У структурі особистості до стійких особливостей належать:

- а) спрямованість і темперамент;
- б) спрямованість, темперамент і здібності;
- в) спрямованість, темперамент, здібності і характер;
- г) спрямованість, темперамент, здібності, характер і мобільність.

4. Соціально-педагогічна адаптація студентства – це:

- а) засвоєння людьми норм дорослого життя, включення в систему міжособистісних стосунків суспільства;
- б) засвоєння молодого людиною норм студентського життя, включення в систему міжособистісних стосунків групи.
- в) прийняття здобувачем умов навчання у закладі вищої освіти, норм нового соціального середовища, внутрішнє та зовнішнє ставлення до цих норм та включення до системи міжособистісних стосунків у групі.

5. Виберіть правильну відповідь.

Суб'єкт-суб'єктна взаємодія має на меті:

- а) розвиток творчого потенціалу студентів у процесі співробітництва;
- б) розвиток творчого потенціалу студентів у результаті вимогливості викладачів;
- в) самореалізацію і самовираження суб'єктів у освітньому процесі;
- г) удосконалення техніки спілкування.

6. Виберіть правильну відповідь.

Головною формою виробництва для студентства є:

- а) навчальна;
- б) освітня;
- б) педагогічно-психологічна;
- в) технологічна;
- г) навчально-виховна;
- д) ігрова;
- е) комунікативна.

7. Виберіть правильну відповідь.

Суперечність, притаманна студентському віку між розвитком інтелектуальних і фізичних сил студента і жорстким лімітом часу та економічних можливостей для задоволення збільшених потреб є:

- а) дидактичною;
- б) психолого-педагогічною;
- в) соціально-психологічною.

8. Виберить правильну відповідь.

Студент є суб'єктом діяльності:

- а) асоціативної;
- б) навчальної;
- в) ігрової;
- г) дистрибутивної;
- д) дослідницької;
- е) комунікативної.

Орієнтація людини на іншого як на суб'єкта, який має право на самовираження, свободу поведінки та самореалізацію – це...

- а) індивідуальний підхід;
- б) свобода дій;
- в) гуманістична спрямованість;
- г) самоактуалізація.

Що розуміється під процесом педагогічної взаємодії викладача та студентів, результатом якої виступає особистісний розвиток студента з позиції становлення його соціально-професійних ролей, соціально значимих норм і цінностей обраного фаху?

- а) професійна компетентність;
- б) розвиток ідентичності;
- в) освітньо-професійна соціалізація;
- г) навчання у закладах вищої освіти.

У структурі особистості до стійких особливостей належать:

- а) спрямованість і темперамент;
- б) спрямованість, темперамент і здібності;
- в) спрямованість, темперамент, здібності і характер;
- г) спрямованість, темперамент, здібності, характер і мобільність.

Психічні властивості особистості, що являють собою потенційні можливості людини у виконанні тієї чи іншої діяльності:

- а) характер;
- б) темперамент;
- в) здібності;
- г) спрямованість.

Семінарське заняття № 6
ТЕМА: ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО
ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета: ознайомити здобувачів з основними напрямками національного виховання у закладі вищої освіти.

Основна проблема: розкрити сутність виховання старшого юнацького віку, єдність національного і загальнолюдського аспектів.

Провідна ідея: «Виховання перебуває в такому дуже складному і органічному зв'язку з народним життям, що справжні форми його не можуть вийти готовими з однієї голови, хай навіть це – голова Юпітера» (І. Франко).

Основні поняття: парадигми виховання, виховний ідеал, мета виховання, принципи виховання, система національного виховання, національна самосвідомість.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Сучасні парадигми виховання.
2. Мета, ідеал та основні напрями національного виховання здобувачів вищої освіти.
3. Характеристика форм і методів виховання здобувачів у процесі навчання.
4. Організація виховної діяльності здобувачів у позанавчальний час.
5. Виховна робота в академічній групі. Роль куратора

академічної групи.

Рекомендована література Основна:

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
2. Андрощук І. В. Методика виховної роботи: навч. посібник / І. В. Андрощук, І. П. Андрощук. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2014. 320 с.
3. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том 2. Чернівці: Букрек, 2015. 640 с.
4. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності: навч. посіб. Київ: Академ видав., 2020. 248 с.
5. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
6. Вітвицька С. С. Проблеми гуманістично-морального виховання молоді у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського // Проблеми освіти, 2018. Вип. 88. Частина І. С. 93-103.
7. Вітвицька С. С., Данильченко О. Д. Педагогічні умови упровадження здоров'язберезувальних технологій у дозвіллевій діяльності студентів // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, IX (45), І.: 253, 2021 Jun., p. 70-73.
8. Вишневський О. Концепція демократичного українського виховання. Педагогічні концепції. К.: Школяр. 2016. С. 78-122.

9. Виховні системи навчальних закладів: теорія та практика / Укладач О. Є. Гречаник. Х.: Вид. група «Основа», 2014. 224 с.

10. Єршова Людмила. Трансформація виховного ідеалу в Україні (XIX – початок XX століття). Київський, Одеський, Харківський навчальні округи: Монографія. Житомир: Вид. Євенок О. О., 2015. 642 с.

11. Савченко О. Я. Виховний потенціал освіти. К., 2020. 265 с.

Додаткова:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти. Історія. Теорія. К.: Либідь, 1998. С. 342-388.

2. Бех І. Д. Виховання особистості: підручник / І. Д. Бех. К.: Либідь, 2008. 848 с.

3. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава, 1995. 104 с.

4. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. Вишневський. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.

5. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформ збірник Міністерства освіти і науки України, 1996. № 13. С. 2-6.

6. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: Підручник. К.: Міленіум, 2006. 344 с.

7. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні // Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Укл. О. О. Любар / За ред. В. Г. Кременя. К.: Знання, 2005. С. 211-221.

Алгоритм проведення заняття

Семінар-обговорення.

1. Презентація.
2. Дискусія.
3. Евристична бесіда.
4. Письмова робота

Блок контролю

1. Дати відповідь на запитання тесту.

Виховання молоді на культурно-історичному досвіді свого народу, його традиціях, звичаях, обрядах, багато віковій мудрості, духовності є:

- а) родинним;
- б) національним;
- в) патріотичним.

2. Показником ефективності і якості педагогічного процесу є:

- а) вихованість здобувачів;
- б) освіченість і вихованість здобувачів;
- в) культура поведінки здобувачів.

3. Диспути, вечори, бесіди, свята, лекції – це:

- а) заходи;
- б) засоби і форми;
- в) методи і форми виховної роботи у закладі вищої освіти.

4. Функціями куратора академічної групи у закладі вищої освіти є:

- а) _____;
- б) _____;
- в) _____;

г) _____.

5. Гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна і національно свідома людина, яка є носієм національної і світової культури – це:

- а) мета національного виховання;
- б) завдання виховання;
- в) ідеал виховання.

6. Виховання – це

а) виховуюча взаємодія вихователя і вихованців спрямована на формування особистості _____;

б) цілеспрямований організований процес, спрямований на зміну поглядів, переконань, звичок, поведінки, впливу і самовпливу;

в) ціліспрямований, систематичний, організований, процес взаємодії вихователів і вихованців, спрямований на виховання особистості в цілому, або окремих її якостей відповідно до вимог суспільства.

7. Виховання включає такі рівні взаємодії:

- а) підпорядкування
- б) співробітництва
- в) _____.

Продовжити думку.

8. Особистісно-орієнтоване виховання – це співтворчість (в основі діяльність, спілкування, взаємини) відповідно до _____.

9. Сутність виховання як педагогічного процесу
полягає у привласненні моральних норм суспільства,
перетворення їх на погляди,

10. Тест на класифікацію.

Згрупувати перераховані нижче форми навчальної і
виховної роботи:

1. Конференція. 2. Практикум. 3. Збори. 4.
Спектаклі. 5. Агітбригада. 6. Урок. 7. Зустріч з видатними
людьми. 8. Вечори. 9. Семінар. 10. Лабораторні роботи.

11. Укласти методичну розробку виховного заходу.
Методичний опис виховного заходу

Клас:

Напрямок виховання:

Тема виховного заходу:

Дата проведення:

Час початку:

Тривалість (хв.):

Місце проведення:

Кількість учасників:

Аргументація/актуальність:

Мета:

освітня:

виховна:

розвивальна:

Форма виховного заходу:

Методи:

Використане обладнання:

Оформлення приміщення:

Список використаної літератури, Інтернет-ресурсів:

Етапи підготовки:

12. Скласти картотеку із 15 джерел щодо організації виховного середовища у школі і оформити відповідно до вимог (використати такі види джерел: статті з періодичних видань, підручники, монографії, посібники, автореферати, Інтернет-ресурси, опубліковані після 2020 року).

№	Джерело

13. Розробіть виховний проект з метою створення сприятливих умов для впровадження інклюзії у школі (аудиторія: педагогічний колектив, учні, батьки)

Назва проекту:

Цільова аудиторія:

Тривалість:

Обґрунтування проекту:

Мета проекту:

Актуальність проекту:

Очікувані результати:

Етапи проекту та їх зміст

14. Дати відповідь на запитання тесту.

План виховної роботи академічної студентської групи має відповідати таким вимогам:

а) ціліспрямованість;

б) зв'язок з планом виховної роботи закладу;

в) _____;

г) _____;

д) _____;

е) _____;

ж) _____.

Семінарське заняття № 7

ТЕМА: ДИДАКТИКА. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ДИДАКТИКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з основними категоріями дидактики вищої школи, організацією освітнього процесу у закладі вищої освіти та шляхами його удосконалення.

Основна проблема: свідоме засвоєння категорій дидактики вищої школи, реалізація змісту педагогічної освіти різними методами і формами організації процесу навчання у закладі вищої освіти.

Провідна ідея: професіоналізм майбутнього фахівця залежить від науково-методичного рівня освітнього процесу у закладі вищої освіти, а також від оволодіння викладачами сучасними методами і формами його організації.

Основні поняття теми: дидактика, категорії дидактики, закономірності, принципи, зміст, форми та методи навчання, ділова гра, контекстний підхід до організації процесу навчання, мікро-викладання, інтерактивні методи навчання.

Міжпредметні зв'язки: філософія; педагогіка; вікова і педагогічна психологія; психологія вищої школи; педагогічна майстерність; методика викладання у вищій школі; методика викладання дизайну у закладах вищої освіти; методика викладання філософських дисциплін; методика викладання екологічних дисциплін; методика

викладання біології у вищій школі; методика викладання хімії у вищій школі.

План

1. Поняття про дидактику вищої школи. Основні категорії дидактики.
2. Моделі освіти. Закономірності та принципи процесу навчання у закладі вищої освіти.
3. Зміст освіти як проблема дидактики вищої школи.
4. Методи та форми організації освітнього процесу у вищій школі.

Рекомендована література

Основна

1. Анічкіна О. В. На шляху до хімічної смарт-освіти / О. В. Анічкіна // Інноваційна педагогіка : наук. журн. Одеса, 2019. Т. 1. Вип. 12. С. 9-13.
2. Вітвицька С. С. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів заочної форми навчання та непедагогічного профілю / Вітвицька С. С., Єремєєва В. М. Житомир: ФОП Левковець Н. М., 2017. 232 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
4. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Вид. 2-ге, доповн. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.

6. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посіб / І. В. Зайченко. Київ, 2017. 456 с.

7. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.

8. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

9. Ярошинська О. О. Проектування освітнього середовища професійної підготовки вчителя початкової школи: монографія. Умань: Жовтий О. О., 2014 456 с.

Додаткова:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. К.: Либідь, 1998. 560 с.

2. Бондар В. І. Дидактика / В. І. Бондар. К.: Либідь, 2005. 264 с.

3. Євдоченко О. С. Модель формування професійної компетентності майбутніх хіміків у процесі фахової підготовки / Перспективи та інновації науки. Вип. 13(18), 2022. С. 160-172.

4. Євдоченко О. С. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх хіміків у закладі вищої освіти. KELM (Knowledge, Education, Law, Management), № 2 (38), Р. 38-48.

5. Лозова В. І. Стратегічні питання сучасної дидактики // Розвиток педагогічних і психологічних наук в Україні. / В. І. Лозова. Харків, 2002. Ч. 1. С. 95-109.

6. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посібник (для студ. вищих навч. закл.) / В. Л. Ортинський К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

7. Педагогіка вищої школи / [В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волощук та ін.]; За ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенка, В. І. Лугового. К.: Педагогічна думка, 2009. 256 с.

8. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. За ред. З. Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 495 с.

9. Подмазін С. І. Особистісно-орієнтована освіта: сутність і зміст / С. І. Подмазін // Культурологічний вісник. 2006. Вип. 16. С. 123-128.

10. Родигіна І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання / І. В. Родигіна. [2-е вид., доп.]. Х.: Вид. група «Основа», 2008. 112 с.

11. Хрестоматія з педагогіки вищої школи: навч. посіб. / [уклад.: В. І. Лозова, А. В. Троцько, О. М. Іонова, С. Т. Золотухіна]; за заг. ред. В. І. Лозової. Харків: Апостроф, 2011. 407 с.

12. Чайка В. М. Основи дидактики: Навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закладів / В. М. Чайка. К.: Академвидав, 2011. 240 с.

13. Яценко С. Л. Особистісно орієнтоване навчання: теоретичний та прикладний аспекти // Проблеми освіти: Наук.-метод. Зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2015. Вип. 85. С. 231-237.

Блок контролю

Дати відповідь на запитання тесту.

1. Встановіть правильну послідовність підготовки до лекції:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____

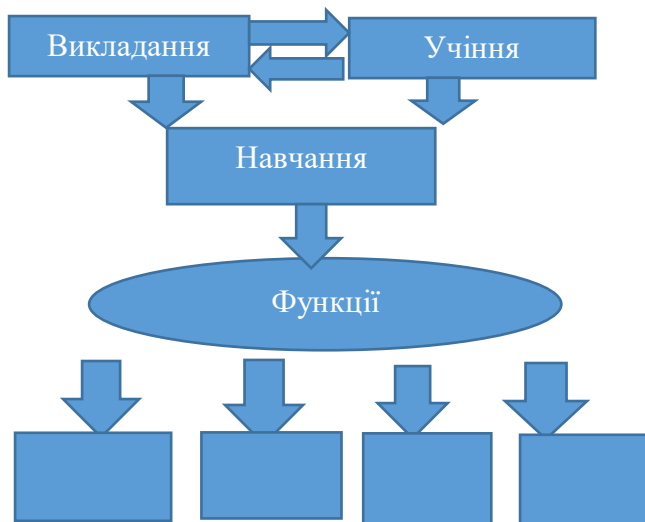
2. Дописати відсутні прийоми створення проблемних ситуацій на лекції:

- а) пряма постановка проблеми;
- б) проблемне завдання у вигляді питання;
- в) _____
- г) _____
- д) _____
- е) _____

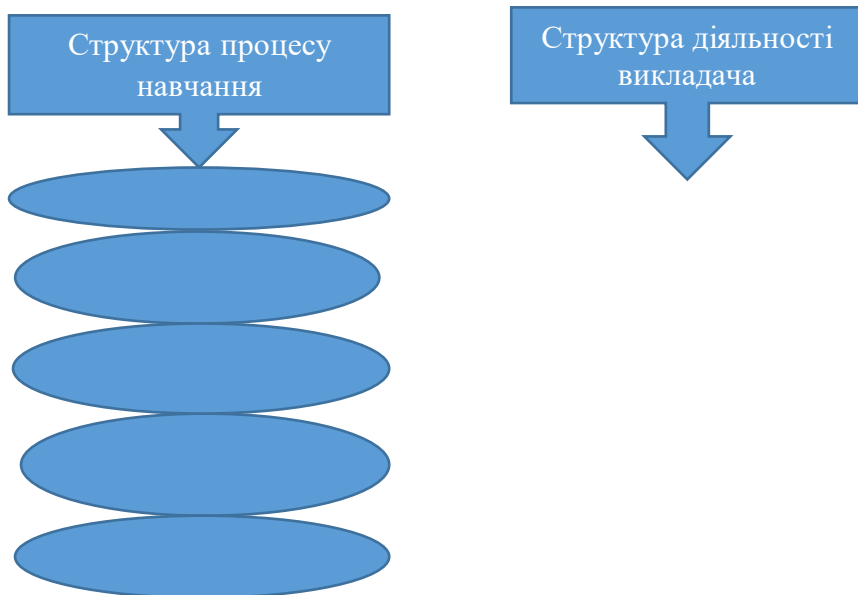
10. Назвати сучасні моделі освіти:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____

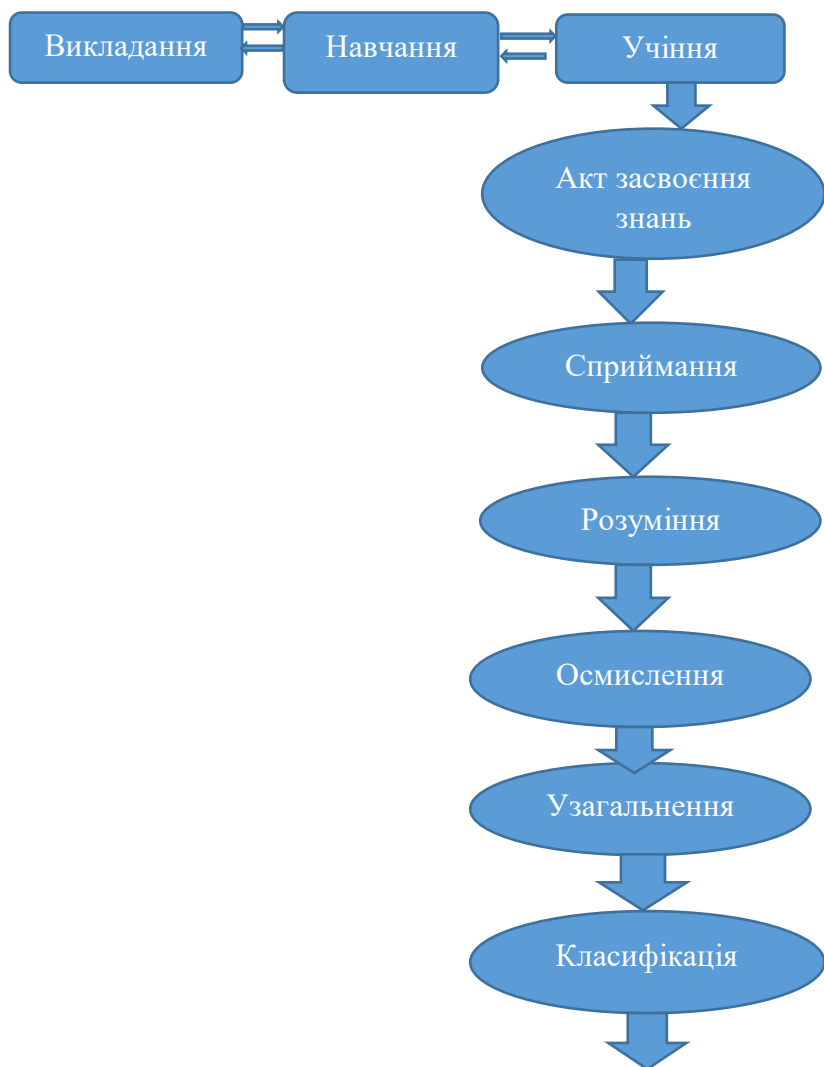
11. З'ясувати відмінності між запропонованими визначеннями понять та визначити зміст функцій навчання.

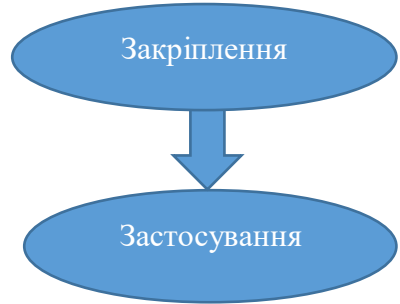

6. Визначити і охарактеризувати компоненти процесу навчання та встановити їх співвідношення зі структурою діяльності викладача

13. Розглянути схему і розкрити зміст кожного етапу засвоєння знань.

14. Укласти методичну розробку семінару з педагогіки вищої школи.

Група:

Місце проведення:

Тривалість:

Тема семінарського заняття:

Мета:

освітня:

виховна:

розвивальна:

Тип семінарського заняття за дидактичними цілями:

Прийоми і методи:

Обладнання:

Використані джерела:

14. Встановити закономірний зв'язок між поняттями процес, результат, мета навчання (схематично).

Семінарське заняття № 8

ТЕМА: ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з організацією самостійної роботи у закладі вищої освіти та шляхами її удосконалення, сутністю поняття «самостійна робота» та різноманітністю її видів.

Основна проблема: реалізація змісту педагогічної освіти різними формами та методами організації самостійної роботи у закладі вищої освіти, усвідомлене засвоєння понять «самостійна робота у процесі навчання» і «позааудиторна самостійна робота» та їх сутність.

Провідна ідея: професіоналізм майбутнього фахівця залежить від рівня його самоорганізації, знання закономірностей педагогічного процесу у закладі вищої освіти, а також від оволодіння викладачами сучасними методами і формами організації самостійної роботи й самоосвіти.

Основні поняття: самостійна робота, види самостійної роботи здобувачів (репродуктивні, репродуктивно-варіантні, евристичні, дослідницькі), самоосвітня діяльність, культура розумової праці.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Сутність та класифікація самостійної роботи здобувачів вищої освіти.
2. Організація самостійної роботи здобувачів:

- а) самостійна робота в аудиторних та позааудиторних умовах;
 - б) взаємозв'язок аудиторної та самостійної роботи здобувачів.
3. Психологічні проблеми організації самостійної роботи здобувачів:
- а) організація самостійної роботи здобувачів (психологічні передумови);
 - б) психологічні бар'єри у здійсненні самостійної роботи здобувачів.
4. Керівництво самостійною роботою здобувачів.
5. Рівні сформованості умінь самостійної роботи у здобувачів.

Рекомендована література

Основна:

1. Вітвицька С. С. Формування дослідницької культури майбутніх магістрів освіти як наукова і практична проблема // Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал] / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2021. Вип. 15. С. 17-21.

2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / Fundamentals of Higher School Pedagogy : білінгв. навч.-метод. посіб. для студ. закл. вищ. осв.. 2-ге вид. перероб і доп. / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 312 с.

3. Вітвицька С. С. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів заочної форми навчання та непедагогічного профілю / Вітвицька С. С.,

Єремєєва В. М. Житомир: ФОП Левковець Н. М., 2017. 232 с.

4. Вітвицька С. С. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти: монографія / С. С. Вітвицька. Житомир: Полісся, 2015. 416 с.

5. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.

6. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид 2. Доп. і випр. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.

7. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посіб / І. В. Зайченко. Київ, 2017. 456 с.

8. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.

9. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

Додаткова:

1. Акімова О. М. Позааудиторна самостійна робота майбутніх учителів початкової школи як компонент підготовки до роботи в інклюзивному середовищі / Молодий вчений. № 8 (23). Ч. 1. 2015. С. 110-112.

2. Анічкіна О. В., Авдєєва О. Ю., Євдоченко О. С. Методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуальної роботи з освітньої компоненти «Технологічні основи навчання хімії»: навч. метод. посіб. для здобув. другого рівня вищої освіти. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 25 с.

3. Березний В. М. Особливості самостійної роботи студентів у сучасному освітньому процесі / Організація самостійної роботи студентів у контексті підвищення якості освіти: тези науково-методичної конференції кафедр університету. Харків. 2018. С. 21-22.

4. Бондар В. І. Дидактика: Підруч. для студ. пед. вузів / В. І. Бондар. К.: Либідь, 2005. 263 с.

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

6. Зайченко І. В. Самостійна навчальна діяльність та її види / Зайченко І. В. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих пед. навч. закл. Чернівці: «Деснянська правда», 2003. С. 227-230.

7. Корольок О. М. Організація самостійної роботи студентів технічного коледжу: метод. Посіб. / Корольок О. М. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. С. 17-20.

8. Педагогіка вищої школи / За ред. З. Н. Курлянд. Київ: Знання, 2005. 399 с.

9. Красюк Л. В. Моделювання педагогічних ситуацій. Київ: Міленіум, 2007. 118 с.

10. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. За ред. З. Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 495 с.

Алгоритм проведення заняття
Семінар –ділова гра

1. Презентація.
2. Евристична бесіда.
3. Письмова робота.

Блок контролю

Дати відповідь на запитання тесту.

1. *До форм самостійної роботи належать:*

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____

2. *Самостійна робота здобувачів поділяється на:*

- а) _____
- б) _____

Продовжити думку.

3. *Самостійна робота – це*

4. *Самостійна робота за зразками характеризується*

5. *Евристична самостійна робота – це*

Дати відповідь на запитання тесту.

6. *Види самостійної роботи за характером діяльності:*

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____

7. Продовжити перелік видів завдань для самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Позааудиторна	Аудиторна
Випереджуюче вивчення окремих питань, тем	Робота з опорними конспектами
Поглиблене опрацювання теми, що вивчають на занятті, створення тестів	Робота з таблицями, схемами, фотокартками, малюнками

8. Визначити наступні функції самостійної роботи здобувачів: пізнавальну; самоосвітню; прогностичну; коригувальну; виховну.

Пізнавальна функція визначається

_____.

Самоосвітня функція забезпечує

_____.

Прогностична функція зумовлює

_____.

Коригувальна функція зумовлює

_____.

Виховна функція –

_____.

9. У педагогічній науці наявні класифікації самостійної роботи на основі різних критеріїв:

- за місцем у навчальному процесі її поділяють на _____;
- за формою організації – на:

_____.

- за участю суб'єктів самостійної роботи

_____;

- за мірою обов'язковості:

_____;

- за рівнем пізнавальної діяльності виділяють

_____;

- залежно від характеру розумової діяльності,

_____;

- за дидактичною метою розрізняють

_____;

- за способом організації –

_____;

- за формою контролю поділяють на такі види роботи

_____;

- за предметом самостійної роботи (за характером навчальних завдань) розрізняють:

_____.

10. У науковій літературі виділяють групи факторів, що забезпечують успішність самостійної роботи здобувачів вищої освіти. До них належать:

- група організаційних факторів, що включає:

_____;

- методичні фактори –

_____;

- психолого-педагогічні фактори

_____.

- інформаційно-технологічний фактор, який визначає

_____.

- організація контролю, що забезпечує

_____.

Семінарське заняття № 9

ТЕМА: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОСВІТИ

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти із сутністю понять «технологія», «педагогічна технологія», «навчальна технологія» та різноманітністю педагогічних технологій.

Основна проблема: усвідомлене засвоєння сутності понять «освітні технології», «педагогічні технології», «навчальні технології».

Провідна ідея: професіоналізм майбутнього викладача залежить від рівня оволодіння ним сучасними педагогічними технологіями. Педагогічна технологія – це наука про системний підхід до конструювання педагогічних систем, процес спрямований на досягнення гарантованих результатів.

Основні поняття: технологія, освітні технології, педагогічні технології, навчальні технології, педагогічна техніка, технологія проблемного навчання, ігрові технології, технологія модульного навчання, технологія модульно-контекстного навчання, технологія дистанційного навчання, технологія кредитно-модульного навчання, проєктна технологія, цифрові технології.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Сутність і взаємозв'язок понять освітні технології, педагогічні технології та навчальні технології.
2. Класифікація педагогічних технологій.

3. Модульно-рейтингова технологія навчання.
4. Технологія проблемного та групового навчання.
5. Ігрові технології та їх характеристики.
6. Кредитно-модульна технологія навчання.
7. Характеристика проєктних, цифрових технологій та технології дистанційного навчання.

Рекомендована література

Основна:

1. Биков В., Спірін О., Пінчук О. «Сучасні завдання цифрової трансформації освіти», Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта ХХІ століття», № 1 (1), 2020. С. 27-36.

2. Буйницька О. П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 240 с.

3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.

4. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.

5. Гринько В. О., Кошелев О. Л. Цифрові освітні технології в гуманістичному дискурсі навчання майбутніх вчителів: методичний посібник / За заг. ред. проф. Лещенко М. П. Слов'янск: Вид. Б. І. Моторина, 2019. 122 с.

6. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посіб / І. В. Зайченко. Київ, 2017. 456 с.

7. Кривонос О. М., Котенко О. Д. Використання цифрових технологій в освітньому процесі. Наука і техніка сьогодні. 2023. №1 (15). С. 161-176.

8. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-ХХІ, 2014. 534 с.

9. Педагогічні технології в підготовці вчителів: навч. посіб. / І. Ф. Прокопенко, О. М. Іонова, В. І. Євдокимов [та ін.]; Нац. акад. пед. наук України, Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди; за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-тє вид., допов. і перероб. Харків: Мітра, 2018. 454 с.

10. Чепіль М. М., Дудник Н. З. Педагогічні технології: навч. посібник / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник. К.: Академвидав, 2012. 224 с.

Додаткова:

1.Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи.: Курс лекцій: Модульне навчання. К.,1993 220 с.

2. Ворожейкіна О. М. 100 цікавих ідей для проведення уроку / О. М. Ворожейкіна. Х.: Вид. група «Основа», 2011. 287 с.

3. Головка М. В. Загальні тенденції та психолого-педагогічні проблеми запровадження сучасних технологій навчання // Нові технології навчання, 2001. Вип. 30. С. 89-98.

4. Литвин О. Г., Мележик В. П., Іванова Т. В. Елементи нових технологій при вивченні фундаментальних дисциплін у вищих навчальних закладах // Нові технології навчання, 2000. Вип. 25. С. 12-18.

5. Освітні технології: навчально-методичний посібник // О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська за ред. О. М. Пехоти. Київ. А.С.К., 2001. 256 с.

6. Педагогічні технології у неперервній освіті: Монографія (Сисоєва С. О., Алексюк М. А., Воловик П. М., Кульчицька О. І. та ін.) / За ред. С. О. Сисоєвої. К.: Віпол, 2001. 502 с.

7. Перспективні освітні технології: науково-методичний посібник за ред. Т. С. Сазоненко. К: Гопак 2000. 560 с.

8. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. К.: АПН, 2007. 144 с.

9. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

Семінар-обговорення

Алгоритм проведення заняття

1. Презентація різних технологій навчання.
2. Дискусія.
3. Евристична бесіда.
4. Письмова робота (тести).
5. Робота за комп'ютерною програмою.

Блок контролю

Дати відповідь на запитання тесту.

1. Вибрати правильний варіант визначення:

Педагогічна технологія – це:

а) цільова, відносно завершена сукупність взаємозалежних циклів навчальної, виховної та освітньої розвивальної взаємодії викладача і здобувачів;

б) продумана у всіх деталях модель педагогічної діяльності з проектування, організації та проведенні педагогічного процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для здобувачів та викладачів із досягненням гарантованих результатів;

в) процес підготовки і передачі інформації, який відкриває нові варіанти навчання, пов'язані з унікальними можливостями сучасних засобів навчання.

2. Вибрати правильний варіант взаємозв'язку понять «освітні технології», «педагогічні технології», «технології навчання», «педагогічна техніка» від загального до конкретного:

а) педагогічні технології (ПТ) → освітні технології (ОТ) → педагогічна техніка (ПТ-ка) → технології навчання (ТН);

б) технології навчання (ТН) → педагогічна техніка (ПТ-ка) → освітні технології (ОТ) → педагогічні технології (ПТ);

в) освітні технології (ОТ) → педагогічні технології (ПТ) → технології навчання (ТН) → педагогічна техніка (ПТ-ка);

г) педагогічна техніка (ПТ-ка) → технології

навчання (ТН) → педагогічні технології (ПТ) → освітні технології (ОТ).

Вибрати правильну відповідь.

3. Цільова, відкрита і відносно завершена сукупність взаємозалежних циклів навчання, виховання та освітньої розвивальної взаємодії викладача і здобувачів – це:

- а) навчальний модуль;
- б) модульний контроль;
- в) змістовий модуль;
- г) модульно-контекстна технологія.

4. Ігрові технології за цільовими орієнтаціями поділяються на:

- а) навчальні, тренінгові, контролюючі, узагальнюючі, пізнавальні, репродуктивні і ін.;
- б) предметні, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні, драматизації;
- в) дидактичні, виховні, розвивальні, соціалізуючі.

5. Поняття «педагогічна технологія» відома з:

- а) 20-х років XIX століття;
- б) 30-х років XIX століття;
- в) 20-х років XX століття;
- г) 30-х років XX століття.

Дописати відсутні критерії.

6. Педагогічна технологія повинна задовольняти основним критеріям технологічності:

- а) концептуальність;
- б) системність;

в) логічність;

г) _____;

д) _____;

е) _____

7. Джерелами і складовими нових педагогічних технологій є:

а) _____;

б) _____;

в) _____;

г) _____;

д) _____.

Семінарське заняття № 10
ТЕМА: КОНТРОЛЬ ТА ОБЛІК ЗНАНЬ,
УМІНЬ, НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ У ЗАКЛАДХ
ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета: ознайомити з сучасними видами та методами контролю, оцінювання знань, умінь й навичок здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти.

Основна проблема: свідоме засвоєння специфіки кожного з методів контролю та оцінювання знань, умінь й навичок здобувачів вищої освіти.

Провідна ідея: контроль та оцінювання знань, умінь й навичок стимулює і керує пізнавальною діяльністю здобувачів вищої освіти.

Основні поняття: контроль, облік, оцінка, функції контролю, принципи контролю та оцінювання знань, критерії оцінювання знань, види контролю та форми перевірки знань, умінь та навичок, рейтингова система оцінювання знань, умінь та навичок.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Взаємозв'язок понять «контроль», «облік» та «оцінка» знань, умінь та навичок.
2. Функції контролю знань, умінь та навичок здобувачів.
3. Основні принципи контролю та оцінки знань.
4. Об'єкт контролю та оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів.
5. Види контролю та форми перевірки знань, умінь та

навичок здобувачів.

6. Критерії оцінювання навчальних знань, умінь та навичок здобувачів.

7. Рейтингова система оцінки навчальних досягнень здобувачів.

Рекомендована література

Основна:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.

2. Вітвицька С. С. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів заочної форми навчання та непедагогічного профілю / Вітвицька С. С., Єремєєва В. М. Житомир: ФОП Левковець Н. М., 2017. 232 с.

3. Вітвицька С. С. Педагогічний контроль в освіті. Робочий зошит: метод. рек. / С. С. Вітвицька. Житомир. Вид-во: ФОП Левковець Н. М., 2020. 28 с.

4. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. К.: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.

5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Вид. 2-ге, доповн. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.

6. Зайченко І. В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посіб / І. В. Зайченко. Київ, 2017. 456 с.

7. Імператив якості: вчимося цінувати і оцінювати вищу освіту: навчальний посібник / За ред. Т. Дюбка, М. Головенко, О. Кайкової, В. Терзіяна, Т. Тихонена. – Львів: «Компанія «Манускрипт», 2014. 572 с.

8. Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти : методичні рекомендації для викладачів груп забезпечення освітньо-професійних програм, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка / укладачі: Боярська-Хоменко А., Ворожбіт-Горбатюк В., Собченко Т. Харків, 2021. 36 с.

9. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С. Г. Немченко, О. Б. Голік, О. В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.

10. Педагогіка: баз. підруч. для студ. вищ. навч. закл. III-IV рівнів акредитації / І. Ф. Прокопенко, В. М. Гриньова, В. І. Лозова [та ін.]; за ред. І. Ф. Прокопенко. Харків: Фоліо, 2015. 572 с.

11. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

Додаткова:

1. Божкова В. В. Тестування як форма контролю знань: переваги та недоліки / В. В. Божкова, Л.Ю. Сагер // Сучасні проблеми вищої освіти України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору: матеріали науково-методичної конференції, м. Суми, 6-7 жовтня 2010р. / За ред. О. В. Прокопенко. Суми: СумДУ, 2010. С. 113-115.

2. Костенко Віктор. Модульно-розвивальне навчання: від управління до методичного забезпечення // Рідна школа. Липень, 2000. С. 17-23.

3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. К.: Знання, 2012. 486 с.

4. Ляшова Н., Співакова О. Оцінювання знань

студентів методом тестування // Рідна школа. 2000. № 4. С. 69-71.

5. Мединська С. І. Тестування як засіб організації та реалізації диференціації навчання при викладанні іноземних мов у немовному ВНЗ / С. І. Мединська // Вісник дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Дніпропетровськ: МНІМ, 2011. № 2 (2). С. 71-82

7. Нагаєв В. М. Оцінювання навчальної діяльності студентів за модульно-рейтингової технології навчання // Педагогіка і психологія, 2000. № 3. С. 84-88.

8. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

9. Раков С. А. Якість освіти: європейський вимір [Текст] / С. А. Раков // Вісн. Тестування і моніторинг в освіті, 2007. № 10-11. С. 4-13.

10. Янченко О. І. Форми і методи контролю знань в умовах сучасних навчальних технологій: Метод. Розробка. Кривий Ріг: Інгулецький технікум Криворізького технічного університету, 2008. 27 с.

Алгоритм проведення заняття

1. Семінар-ділова гра.
2. Педагогічний конгрес «Сучасні підходи до оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів».

План

1. Знайомство з делегаціями:
 - представлення делегацій;
 - девіз делегацій.

2. Виступи делегацій.

Інформація керівників делегацій про сутність і зміст свого підходу до оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів.

3. Відкрита дискусія.

4. Виконання творчого завдання.

Визначення ключових слів: контроль, облік, оцінка, функції контролю, принципи контролю та оцінки знань, критерії оцінювання знань, види контролю та форми перевірки знань, умінь та навичок, рейтингова система оцінювання знань, умінь та навичок.

5. Підготовка компліментів делегаціям.

6. Підвидення підсумків гри. Заключне слово ведучого.

Підготовчий етап.

Самостійна робота в групі над вивченням підходів до оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів: (модульно-рейтингова система; кредитно-модульна система).

Кожна група отримує завдання:

1. Підготуватися до виступу на конгресі і до відповідей на можливі запитання опонентів.

2. Усі члени групи готують питання до кожної делегації.

Хід гри

Інструкція ведучого.

Шановні колеги! Вітаю Вас на діловій грі «Педагогічний конгрес». Тут присутні прихильники

різних систем оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів. Усі ви вважаєте, що саме система, яку представляєте ви, найефективніше здійснює контроль знань, умінь та навичок. Свою точку зору вам необхідно довести в ході нашої ділової гри. Науковість, аргументованість, логічність, переконливість вашого виступу будуть оцінювати експерти (представлення експертної групи). У нашій грі будуть діяти наступні правила:

Правило 1. «Тепер і тут». Інформація про те, що проходило під час гри в плані особистісних стосунків, а також інформація, одержана під час гри про інших не повинна вийти за рамки цієї аудиторії.

Правило 2. Умій у малому «бачити прояв великого». Навіть маленька ідея здатна перемогти в конкурсі ідей. У групі повинен висловлюватися кожен.

Правило 3. Стислість. «Не лий води, а то можна захлинутися».

Правило 4. Цілеспрямованість. Намагатися дати максимально аргументовану відповідь, а не приводити всі знання «з приводу» і «без приводу».

Правило 5. Конструктивність. По відношенню до чужих ідей краще менше проявляти критики, а намагатися доповнити і розвинути їх. Репліки з місць приймаються, але виступаючі не перебиваються.

I етап. Знайомство з делегаціями.

II етап. Отже, ми переходимо до роботи. Я пропоную керівникам кожної делегації коротко викласти основні положення підходу щодо оцінювання знань, умінь та навичок, прихильниками якого ви є. Бажано

пояснити не тільки сутність, але й аргументовано довести перевагу вашого підходу.

III етап. Ви вислухали виступи делегацій і тепер можете обговорити питання, які виникли. Отже, ми переходимо до відкритої дискусії.

У дискусії приймає участь експертна група. Під час підготовки відповіді команди можуть користуватися додатковою літературою, але слід пам'ятати, що інколи обговорення більш продуктивне, ніж листання конспектів. Після відповіді ведучий звертається до команди, яка задавала питання: «Чи задоволені ви відповіддю?».

IV етап. Шановні колеги! Наша дискусія закінчується. Спілкуючись ми отримали нові знання, і я пропоную кожній команді виконати творче завдання. Запишіть в таблицю ключові слова, які належать до кожного підходу оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів. (Правильність заповнення таблиці перевіряють експерти).

V етап. Ми всі продуктивно працювали. Наша дискусія закінчується, але я сподіваюсь на наше подальше співробітництво. Спілкуючись ми отримали нові знання, вислухали і обговорили різні підходи до оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів.

Наші позиції можуть відрізнитися, але це не зменшує взаємної поваги один до одного. Я пропоную кожній делегації виступити з компліментами на адресу команд. Час на підготовку – 4 хв.

У кінці гри експерти оцінюють роботу кожної команди за певними критеріями (дод. 1).

Таблиця оцінювання роботи групи

команда	девіз	Виступ						Сумарна оцінка	Дискусія						Сумарна оцінка	Само стійне завда ння	Всього балів
		науковість	глибина	лаконічність	аргументованість	системність	наочність		науковість	глибина	лаконічність	аргументованість	системність	наочність		Ключ ові слова (4 бали)	
MPC																	
KMC																	

0- Відсутнє, 1 – частково, 2 – повністю.

Система навчання	Ключові слова
Модульно-рейтингова система	
Кредитно-модульна система	

Блок контролю

1. Дати відповідь на запитання тесту.

Продовжити речення.

Контроль знань – це нагляд

Рубіжний контроль – це

Залік – це

Міжсесійний контроль сприяє

2. Дати відповідь на запитання.

Контроль виконує такі функції:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____
- е) _____
- ж) _____
- з) _____.

3. Назвати основні види контролю:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____

- д) _____
- е) _____

4. Тести класифікують за цільовими ознаками:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____
- е) _____

5. Об'єктом оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів є такі компоненти:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____

6. До принципів контролю належать:

- а) планомірність;
- б) систематичність;
- в) _____
- г) _____
- д) _____
- е) _____
- і) _____

7. Основними формами організації і перевірки знань, умінь та навичок здобувачів є:

- а) _____

- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____

8. До критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувачів належать такі компетенції:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____
- є) _____

9. Записати найбільш ефективні заохочувальні вислови викладача під час оцінювання здобувачів, створення позитивного освітнього середовища, стимулювання їх активності.

10. Опрацювати тему «Засоби тестового контролю знань» і скласти різнорівневі тестові завдання з педагогіки вищої школи.

Група:

Тема:

Рівень	Форма тесту	Тестове завдання	Оцінка
Репродуктивний			
Репродуктивно-творчий			
Творчий			

Семінарське заняття № 11
ТЕМА: СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ
ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ
ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ.
ВИЩА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ЗА КОРДОНОМ
(США, ФРАНЦІЯ, АНГЛІЯ, НІМЕЧЧИНА, ЯПОНІЯ,
ПІВДЕННА КОРЕЯ, КИТАЙ, СКАНДІНАВСЬКІ
КРАЇНИ)

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з основними етапами розвитку вищої педагогічної освіти в Україні, проаналізувати основні тенденції розвитку педагогічної освіти за кордоном.

Основна проблема: виявити головні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти в Україні та вищої педагогічної освіти в Західноєвропейських, Східно-азійських та Скандінавських країнах.

Провідна ідея: знання історії становлення вищої освіти в Україні дає можливість оцінити і зрозуміти сучасний стан і перспективи її розвитку, світовий досвід підготовки педагогів свідчить про оригінальність, унікальність регіональних типів педагогічної освіти, а також про спільні тенденції та перспективи їх розвитку.

Основні поняття: братська школа, колегіум, гімназія, університет, класичний університет, академія, вчительський інститут, інститут народної освіти, інститут соціального виховання, національна школа, національна система навчання і виховання, ступенева система освіти, коледж, гімназія, університет. багатопрофільний університет, дослідницький університет, класичний університет, велика школа, громадянський університет,

університетський центр, академія, магістр, бакалавр, доктор.

Міжпредметні зв'язки: психологія вищої школи; методика викладання хімії у вищій школі; курсова робота з хімії або методики її викладання у вищій школі.

План

1. Передісторія вищої школи України.
2. Класичні університети України періоду нової та новітньої історії.
3. Етапи становлення вищої педагогічної освіти в Україні.
4. Відродження національної педагогічної освіти в незалежній Україні.
5. Вища освіта за кордоном.

Рекомендована література.

Основна:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Анічкіна О. В. Сучасний зміст професійної підготовки хіміків: вітчизняний та закордонний досвід / О. В. Анічкіна // Академічні студії. Серія Педагогіка, 2021. Вип. 4, ч. 1. С. 31-37.

3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.

4. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи / Fundamentals of Higher School Pedagogy : білінгв. навч.-метод. посіб. для студ. закл. вищ. осв.. 2-ге вид. перероб і доп. / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. Житомир: Вид-во

ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 312 с.

5. Вітвицька, С. С. Компаративний аналіз моделей ступеневої педагогічної освіти Великобританії та України. Проблеми освіти: збірник наукових праць. Спецвипуск, 2015. С. 17-22.

6. Ільченко А. М. Вища освіта і Болонський процес: Навчально-методичний посібник / Автори-укладачі: Ільченко А. М., Шейко С. В. Полтава: РВВ ПДАА, 2014. 316 с.

7. Пономарьова Г. Ф., Семенова М. О. (2014). Порівняльна педагогіка: Навчальний посібник. Харків: Ексклюзив, 424 с.

8. Порівняльна педагогіка: методологічні орієнтири українських компаративістів: хрестоматія / Упоряд. О. І. Локшина. Київ: Педагогічна думка, 2015. 176 с.

9. Русин Г. А. Етнопедагогіка українців на західноєвропейських землях.(1772-1939 рр.) (монографія). Івано-Франківськ: НАІР, 2021 504 с.

10. Сидорчук Н. Г. Професійно-педагогічна підготовка студентів університету в контексті єдиного європейського освітнього простору: історико-педагогічний аспект (монографія) / Н. Г. Сидорчук / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014 608 с.

11. Чепіль М. М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. К: Академ видав., 2014. 215 с.

Додаткова:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія, теорія. Київ: Либідь, 1998. С. 8-286.

2. Васюк О. В. Порівняльна педагогіка: навчальний посібник / О. В. Васюк. – К.: ДАКККиМ, 2008. 291 с.

3. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За редакцією В. Г. Кременя. Авторський колектив: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2004. 384 с.

4. Галус О. М. Порівняльна педагогіка. – К.: Вища школа, 2006 – 212 с.

5. Євдоченко О. С. Щодо питання підготовки майбутніх хіміків у закордонних вищих навчальних закладах // Science, Innovations and education: problems and prospects: proceedings of XIV International Scientific and Practical Conference, 25-27 August, Tokyo, 2022. P. 199-203.

6. Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: навчальний посібник. Тернопіль, 1996 436 с.

7. Любар О. О. Історія української педагогіки : навч. посіб. для пед. навч. закладів / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко; за ред. М. Стельмаховича. Київ: ІЗМН МО України, 1999. 357 с.

8. Майборода В. К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917-1985). К: Либідь, 1992. 196 с.

9. Мацько І. З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1631). Київ, 1990. 130 с.

9. Падун Н. О. Педагогічні погляди М. С. Грушевського // Наукові записки. Т. 16. Вип.1. 1996 р. 167 с.

10. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка:

навчальний посібник / А. А. Сбрусува. – 2-ге вид., стер.
Суми: Університетська книга, 2005. 320 с.

11. Українська загальна енциклопедія у 3-х томах /
Заг. ред. Івана Раковського. Львів-Станіслав-Коломия,
1930. 676 с.

12. Чижевський Дмитро. Нариси з історії філософії
на Україні. Мюнхен, 1983. 176 с.

Алгоритм проведення заняття

Семінар-конференція

1. Презентація систем вищої освіти різних країн.
2. Евристична бесіда
3. Дискусія.
4. Письмова робота (тести).

Блок контролю

Дати відповідь на запитання тесту. Вставити потрібні слова.

1. Перше братство в Україні

2. В результаті об'єднання _____
братських шкіл було створено Києво-Могилянську
академію.

3. Першим ректором Острозької академії був _____.

1. Першим вищим навчальним закладом в Україні
вважається _____

2. Першим ректором Києво-Могилянської академії був

4. Етапи розвитку вищої педагогічної освіти в Україні:

1. 1804-1917 становлення;

2. 1917-1920 пошуки змісту, форм, методів нової пед. освіти;

3.

4.

5.

Встановити відповідність у визначених посадах.

Назвати посаду особи, що очолює університет у цій країні:

США	канцлер
Великобританія	президент
Франція	голова опікунської ради
Німеччина	ректор

2. Встановіть відповідність у визначених умовах.

Вказати необхідні умови для вступу до університету в:

США	ступінь бакалавра
Великобританія	шкільний атестат
Франція	шкільний атестат
Німеччина	ступінь бакалавра

3. У якому віці студенти цих країн закінчують університети:

Великобританія	28,5
Франція	23
Німеччина	26

4. Педагогічна освіта у цій країні має таку структуру (схематично відобразити):

США: _____

Великобританія: _____

Франція: _____

Німеччина: _____

5. До системи освіти якої країни відповідає теза:

а) більшість здобувачів отримують від держави і місцевих органів допомогу

_____;

б) всі заклади вищої освіти – державні

_____;

в) можна отримати 2-3 спеціальності одночасно

_____;

г) вершина освітньої піраміди не університет, а вища школа _____;

д) елітна спрямованість вищої освіти (вища освіта скоріше привілей, ніж право);

е) загальна назва закладу вищої освіти – коледж

_____.

6. Головні положення освітньої реформи в Японії (1984 р.)

7. Перші західноєвропейські університети з'явилися

в:

- а) V ст.
- б) VIII ст.
- в) XII ст.
- г) XV ст.

8. В США діє літерна система оцінювання. Поясніть, що означають цифри:

- а) A;
- б) B;
- в) C;
- г) D;
- д) E.

9. У структурі педагогічної освіти США наявні заклади вищої освіти різних рівнів:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____.

10. Вибрати правильну відповідь. Для вступу до університету у Франції абітурієнт повинен мати:

- а) диплом про шкільну освіту;
- б) ступінь бакалавра;
- в) свідоцтво про закінчення певних курсів зі спеціальності.

11. Вступники до закладів вищої освіти у Франції не мають бути старше:

- а) 20 – 24 років;
- б) 25 – 30 років;
- в) 30 – 35 років;
- г) ваш варіант.

12. До вступу до університету у Німеччині необхідно мати лише один документ. Це _____.

13. Стандарт педагогічного курсу в Японії включає наступні дисципліни і види діяльності:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____
- е) _____

14. В Японії свідоцтва на право викладати видаються педагогам таких видів:

- а) _____
- б) _____
- в) _____
- г) _____

15. Стандарт педагогічного курсу в Японії включає наступні дисципліни і види діяльності:

а) основи педагогіки (психологія навчання і розвитку, управління освітою, методи і технічні засоби навчання);
б) зміст і методика навчання (вивчаються предмети з програм тих ступенів школи, де буде працювати майбутній учитель);

в)

г)

д)

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Семінарське заняття № 1

Предмет, завдання, категорії педагогіки. Вища школа як педагогічна система

1. Опрацювати Закон «Про вищу освіту» (2014).

Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Форма звіту: презентація.

Семінарське заняття № 2

Методи та методика педагогічного дослідження.

Науково-дослідна діяльність здобувачів

1. Розробити блок-схему методів дослідження.

Опрацювати літературу.

Джерело:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.

2. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи. К.: Кондор, 2011. 628 с.

3. Наволокова Н. П. Практична педагогіка. 99 схем і таблиць / Н. П. Наволокова, В. М. Андрєєва. Х.: Вид. група «Основа». 2008. 117 с.

Форма звіту: блок-схема методів дослідження; стаття або тези з проблеми науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти.

Семінарське заняття № 3

Викладач закладу вищої освіти як організатор освітнього процесу

Провести дослідження на тему: «Педагогічні здібності викладача закладу вищої освіти».

Опрацювати літературу.

Джерело:

1. Андрєєва В. М. Настільна книга педагога: Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром / В. М. Андрєєва, В. В. Григораш. Х.: Вид. група «Основа»:»Тріада+», 2009. 352 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
3. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрантів і аспірантів / Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. 320 с.

Форма звіту: стаття, презентація.

Семінарське заняття № 4

**Педагогічний професіоналізм та педагогічна
культура викладача закладу вищої освіти**

Опрацювати літературу з цієї проблеми.

Джерело:

1. Васянович Г. П., Онищенко В. Д. Неологія особистості: навчальний посібник для студентів і викладачів. Львів: «Сполом», 2007. 217 с. (Р. 5, Р. 6).
2. Вітвицька С. С. Культура педагога у системі педагогічних поглядів В. Сухомлинського / С. С. Вітвицька // Вісник АПН України. Педагогіка і психологія. – К.: Педагогічна преса, 2003. № 2. С. 24-30.
3. Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук Укр.; головий редактор Василь Григорович Кремень]. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Щербань П. Сутність педагогічної культури // Вища школа України, 2004. № 3. С. 67-71.

Форма звіту: тези, тести.

Семінарське заняття № 5
Здобувач як об'єкт-суб'єкт педагогічної
діяльності

- Провести дослідження на тему: «Я і моя група».
- Опрацювати літературу з цієї проблеми.

Джерело:

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.

Форма звіту: рейтингова шкала труднощів першокурсників у процесі адаптації; презентація.

Семінарське заняття № 6
Організація виховної роботи у закладі вищої
освіти

- Проаналізувати концепцію Національного виховання, оцінити рівні ефективності виховного процесу у групі за критеріями.

Джерело:

1. Вітвицька С. С. Педагогіка вищої школи: підручник. – Вид. 3-тє, випр. й доповн. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 151.

2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Посібник для студентів вищих навч. закл. / О. Вишневський. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.

Форма звіту: презентація, тести.

Семінарське заняття № 7
Дидактика. Основні категорії, закономірності
та принципи. Форми та методи навчання у
вищій школі

- Проаналізувати сучасні моделі освіти та стандарти вищої освіти.

Джерело:

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 401 с.
3. Вітвицька С. С. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти. Монографія. Житомир: «Полісся», 2015. 416 с.
4. Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів. Монографія / За ред. С. С. Вітвицької, доктора педагогічних наук, професора. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2019. 304 с.

Форма звіту: презентація, тести.

Семінарське заняття № 8
Організація самостійної роботи та
самоосвітньої діяльності здобувачів

- Проаналізувати педагогічну літературу з проблеми.

Джерело:

1. Раструба Т. В. Організація самостійної роботи магістрантів освітньо-професійної програми «Середня освіта (Музичне мистецтво)» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 014

Середня освіта за предметною спеціальністю 014.13
Середня освіта (Музичне мистецтво) галузі знань 01
Освіта/Педагогіка: методичні рекомендації. 2-ге вид.,
доповн. та переробл. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2022. 21
с.

Форма звіту: презентація на тему: «Організація
самостійної роботи у закладах вищої освіти»; кросворд.

Семінарське заняття № 9 **Сучасні технології навчання**

- Підготувати проекти на тему: «Сучасні технології
навчання».

Джерело:

1. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи:
підручник. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.

2. Енциклопедія педагогічних технологій та
інновацій / автор-укл. Н. П. Наволокова. Х., 2012. 176 с.

3. Кучерявий О. Г. Педагогіка: особистісно-
розвивальні аспекти: навчальний посібник для студентів
ВНЗ / О. Г. Кучерявий. Київ: Слово, 2014. 436 с.

Форма звіту: презентація.

Семінарське заняття № 10 **Контроль та облік знань, умінь, навичок** **здобувачів у закладах вищої освіти**

- Розробити тести, кросворд.
- Опрацювати літературу.

Джерело:

1. Вітвицька С. С. Педагогічний контроль в освіті.
Робочий зошит: методичні рекомендації. Житомир. Вид-
во: ФОП Левковець Н. М., 2020. 28 с.

2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.

Форма звіту: тести.

Семінарське заняття № 11

Соціально-історичні характеристики розвитку вищої педагогічної школи в Україні. Вища педагогічна освіта за кордоном

Проаналізувати педагогічну літературу.

Джерело:

1. Вітвицька С. С. Моделі ступеневої педагогічної освіти західноєвропейських країн, США та України: порівняльний аналіз / С. С. Вітвицька // Професійна педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : [монографія] / [авт. кол. О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька та ін.]; за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. [вид. 2-ге, доп.]. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. С. 51-70.

2. Вітвицька С. С. Компаративний аналіз моделей ступеневої педагогічної освіти західноєвропейських країн, США та України / С. С. Вітвицька // Професійна педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: [монографія] / [авт. кол. О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька та ін.]; за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. С. 68-100.

3. Чепіль М. М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. К: Академ видав., 2014. 215 с.

Форма звіту: презентації з історії становлення педагогічної школи в Україні; сучасної вищої освіти західно-європейських, східно-європейських, східно-азійських та скандинавських країн.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальна робота будується на трьох рівнях:

I – репродуктивний, що вимагає від здобувача знань основних законів, закономірностей, принципів та умінь їх застосовувати для виконання елементарних завдань;

II – репродуктивно-творчий, що потребує самостійного пошуку, аналізу педагогічної літератури з метою її застосування для виконання певного завдання;

III – творчо-пошуковий, передбачає самостійне розв’язання індивідуальних завдань, розробку тестів, кросвордів, написання есе, рефератів, статей.

I рівень

1. Зробити порівняльний аналіз функцій вищого і середнього навчального закладу.

Форма звіту: виступ на семінарському занятті, блок-схема.

2. Відобразити схематично структуру системи педагогічної освіти.

Форма звіту: блок-схема.

3. Розкрити сутність та взаємозв’язок категорійних понять педагогічного дослідження.

Форма звіту: блок-схема, виступ на семінарському занятті.

4. Проаналізувати теоретичні методи педагогічного дослідження.

Форма звіту: план експрес-контролю.

5. Дати характеристику емпіричним методам педагогічного дослідження.

Форма звіту: виступ на семінарському занятті.

6. Охарактеризувати методи кількісної обробки результатів дослідження.

Форма звіту: план-конспект.

7. Розкрити сутність та взаємозв'язок категорійних понять педагогічного дослідження.

Форма звіту: доповідь на семінарському занятті, блок-схема.

8. Проаналізувати теоретичні методи педагогічного дослідження.

Форма звіту: доповідь на семінарському занятті, план експрес-контролю.

9. Дати характеристику емпіричним методам педагогічного дослідження.

Форма звіту: доповідь на семінарському занятті, блок-схема.

10. Охарактеризувати види науково-дослідницької роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Форма звіту: блок-схема, доповідь на семінарському занятті.

11. Перелічити вимоги до кваліфікаційної роботи.

Форма звіту: блок-схема.

12. Розкрити сутність понять «проблема», «наукова проблема», «науковий факт», «гіпотеза дослідження».

Форма звіту: блок-схема, доповідь на семінарському занятті.

13. Розкрити сутність взаємозв'язку понять контроль, облік, оцінка знань, умінь, навичок.

Форма звіту: експрес-контроль, доповідь на семінарському занятті.

14. Охарактеризувати функції контролю.

Форма звіту: блок-схема.

15. Типи педагогічних закладів в історії розвитку педагогічної освіти.

Форма звіту: блок-схема.

16. Підготувати огляд педагогічної преси (джерела за вибором здобувача).

Форма звіту: доповідь на семінарському занятті.

17 Народна мудрість про виховання, освіту, навчання.

Форма звіту: доповідь на семінарському занятті; кросворд.

18. Проаналізувати роботу «Повчання Володимира Мономаха».

Форма звіту: кросворд.

19. Проаналізувати працю Т. Г. Шевченко «Буквар южно-руський 1861 року».

Форма звіту: доповідь на семінарському занятті.

20. Студентське самоврядування, його роль у освітньому процесі закладу вищої освіти.

Форма звіту: доповідь на семінарському занятті.

II рівень

1. Обґрунтувати рівні творчої готовності здобувачів до науково-дослідницької роботи.

Форма звіту: тези, доповідь.

2. Проаналізувати методи контролю та оцінювання знань, умінь, навичок здобувачів у закладі вищої освіти.

Форма звіту: доповідь, тести.

3. Порівняти різні підходи до оцінювання знань, умінь, навичок здобувачів.

Форма звіту: доповідь, кросворд.

4. Основні етапи розвитку вищої педагогічної освіти в Україні.

Форма звіту: реферат.

5. Аналіз праці В. О. Сухомлинського «Рідне слово».

Форма звіту: цитатний план, доповідь на семінарському занятті.

6. Аналіз праці М. С. Грушевського «Про українську мову, українську школу».

Форма звіту: реферат.

7. Аналіз праці І. І. Огієнка «Наука про рідномовні обов'язки».

Форма звіту: реферат.

8. Аналіз праці К. Д. Ушинського «Про користь педагогічної літератури».

Форма звіту: реферат.

9. Проаналізувати джерела з історії становлення Острозської греко-латинської академії.

Форма звіту: реферат.

10. Проаналізувати джерела з проблеми адаптації здобувачів у закладі вищої освіти.

Форма звіту: реферат.

11. Вивчити досвід роботи куратора академічної групи.

Форма звіту: реферат, кросворд.

12. Проаналізувати проблеми морального виховання у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського.

Форма звіту: реферат, доповідь.

13. Проаналізувати працю М. Г. Стельмаховича «Українська народна педагогіка».

Форма звіту: реферат, доповідь.

14. Проаналізувати працю В. О. Сухомлинського «Про педагогічну етику».

Форма звіту: реферат, доповідь на семінарському занятті.

15. Розробити технології підготовки ділової гри з педагогіки вищої школи.

Форма звіту: план-конспект, реферат.

16. Проаналізувати джерела з технології лекторської майстерності викладача закладу вищої освіти.

Форма звіту: реферат, тести.

17. Проаналізувати джерела з методики проведення семінарських занять з педагогіки вищої школи.

Форма звіту: реферат; презентація.

18. Проаналізувати джерела з проблеми культури спілкування викладача закладу вищої освіти.

Форма звіту: реферат; презентація.

19. Провести самоаналіз на тему: «Педагогічні умови досягнення самореалізації у навчально-пізнавальної діяльності».

Форма звіту: реферат; кросворд.

20. Проаналізувати джерела з проблем: гуманізація в історії педагогіки. Гуманізація освітнього процесу у вищій школі.

Форма звіту: презентація; кросворд; тести.

21. Підготувати доповідь на тему: «Науково-педагогічна діяльність Льва Писаржевського».

Форма звіту: презентація; кросворд; тести.

22. Підготувати доповідь на тему: «Науково-педагогічна діяльність Володимира Вернадського».

Форма звіту: презентація; кросворд; тести.

III рівень

1. Педагогічна освіта в Південній Кореї.

Форма звіту: презентація, виступ на конференції.

2. Педагогічна освіта в Англії.

Форма звіту: презентація, виступ на конференції.

3. Сучасні тенденції реформування вищої педагогічної освіти.

Форма звіту: презентація, виступ на конференції.

4. Особливості педагогічної освіти в США.

Форма звіту: презентація, виступ на конференції.

5. Порівняльний аналіз педагогічної освіти Франції і Японії.

Форма звіту: презентація, виступ на конференції.

6. Порівняльний аналіз систем педагогічної освіти України і Німеччині.

Форма звіту: презентація, виступ на конференції.

7. Формування інформаційно-комунікативної компетентності викладача в умовах цифровізації суспільства.

Форма звіту: стаття, виступ на конференції.

8. Адаптація здобувачів першого курсу.

Форма звіту: мікродослідження, виступ на конференції.

9. Мовленнєва культура викладача закладу вищої освіти.

Форма звіту: мікродослідження, доповідь на семінарському занятті.

10. Мовленнєва культура здобувача вищої освіти.

Форма звіту: мікродослідження, виступ на конференції.

11. Досвід використання ігрових технологій у вищій школі.

Форма звіту: мікродослідження, стаття.

12. Стем-освіта: досвід, перспективи, застосування у вищій школі.

Форма звіту: презентація.

13. Роль самовиховання у підготовці викладача закладу вищої освіти.

Форма звіту: презентація.

14. Моральне виховання особистості здобувача вищої освіти.

Форма звіту: мікродослідження, презентація.

15. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи.

Форма звіту: презентація; тести.

16. Сучасні педагогічні технології у вищій школі.

Форма звіту: реферат; презентація.

17. Педагогіка партнерства у вищій школі.

Форма звіту: реферат; презентація.

18. Цифрові технології у підготовці майбутніх викладачів закладів вищої та фахової передвищої освіти.

Форма звіту: реферат; презентація.

19. Досвід використання ігрових технологій у вищій школі.

Форма звіту: мікродослідження; стаття.

20. Педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти.

Форма звіту: мікродослідження; тези.

21. STEM-освіта: досвід, перспективи використання у вищій школі.

Форма звіту: стаття, виступ на конференції.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ТА ПРОЄКТІВ

1. Історія становлення магістратури в Україні.
2. Досвід підготовки магістрів за кордоном. (США, Англія).
3. Система вищої педагогічної освіти Японії.
4. Система вищої педагогічної освіти Франції.
5. Система вищої педагогічної освіти Великобританії.
6. Система педагогічної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти в Україні.
7. Формування педагогічної спрямованості здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.
8. Мотиви вибору професії здобувачами.
9. Роль жінки у становленні педагогічної освіти в Україні.
10. Національне виховання сучасної молоді.
11. Методика проведення семінарських занять з педагогічних дисциплін.
12. Педагогічна освіта Німеччини.
13. Специфіка діяльності викладача закладу вищої освіти.
14. Особливості організації навчально-виховного процесу у спеціальних школах, гімназіях, коледжах.
15. Організація самостійної роботи здобувачів у закладах вищої освіти.
16. Технологія проблемного навчання у закладах вищої освіти.
17. Модульно-рейтингове навчання у закладах вищої освіти.

18. Організація дозвілля здобувачів вищої освіти.
19. Дидактичні погляди М. Грушевського.
20. Педагогічні погляди О. Духновича.
21. Проблеми вищої педагогічної освіти у працях видатних українських педагогів.
22. Наукові основи роботи куратора академічної групи.
23. Технологія формування лекторської майстерності у майбутніх педагогів.
24. Мовленнєва культура викладача закладу вищої освіти.
25. Активізація пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти.
26. Технологія особистісно зорієнтованого навчання у закладах вищої освіти.
27. Сучасні інформаційні технології навчання.
28. Ігрові технології навчання у закладах вищої освіти.
29. Тестування як метод оцінювання знань, умінь, навичок здобувачів вищої освіти.
30. Культура спілкування викладача закладу вищої освіти.
31. Педагогічна культура викладача закладу вищої освіти.
32. Гуманізація вищої освіти.
33. Історія становлення педагогічної освіти в Україні.
34. Моральне виховання здобувачів вищої освіти.
35. Педагогічні основи виховної діяльності громадських організацій у закладах вищої освіти.

36. Студентське самоврядування як засіб формування педагогічної культури.

37. Наукова організація праці здобувача вищої освіти.

38. Наукова організація праці викладача закладу вищої освіти.

39. Педагогічна діагностика у роботі куратора академічної групи.

40. Форми організації навчання у закладах вищої освіти.

41. Методична робота у школах нового типу (коледжах, гімназіях, тощо).

42. Методика організації науково-дослідної діяльності здобувачів.

43. Самовиховання та самоосвіта у системі підготовки майбутнього педагога.

44. Народна мудрість у вихованні дітей та молоді.

45. Вища освіта в Україні у період визвольних змагань 1917-1920 рр.

46. Шляхи формування готовності здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти до професійно-педагогічної діяльності.

47. Інновації у світовій педагогіці.

48. Педагогічна підготовка магістрів в університеті за кордоном (з досвіду роботи).

49. Педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти.

50. Педагогічний професіоналізм викладача закладу вищої освіти.

51. Модульно-рейтингова система навчання.

52. Кредитно-модульна система навчання.
53. Специфіка педагогічної діяльності викладача коледжу, гімназії.
54. Специфіка організації освітнього процесу коледжу, гімназії.
55. Досвід використання інтерактивних технологій у вищій школі.
56. Сучасні моделі освіти.
57. Проблема педагогічної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти в Україні: стан її розв'язання.
58. Основні тенденції розвитку ступеневої педагогічної освіти у Західній Європі.
59. Національне виховання сучасного студентства.
60. Шляхи формування готовності магістрів до професійно-педагогічної діяльності.
61. Педагогічна творчість: досвід, проблеми.
62. Гуманізація вищої педагогічної освіти.
63. Проблеми вищої педагогічної школи у спадщині видатних українських вчених.
64. Ідеї В. Вернадського в освіті.
65. Проблеми вищої школи у педагогічній спадщині М. Пирогова.
66. Сучасні інформаційні технології навчання.
67. О. Духнович про роль школи і вчителя.
68. Технологія дистанційного навчання.
69. Позааудиторна виховна робота у закладі вищої освіти.
70. К. Ушинський про національне виховання.

71. М. Грушевський про роль національних традицій.
72. Проблеми педагогічної культури у творах В. Сухомлинського.
73. Дидактична школа Олександра Потебні.
74. Соціальна адаптація здобувачів першого курсу.
75. М. Грушевський про українську мову і українську школу.
76. Технологія особистісно зорієнтованого навчання у закладі вищої освіти.
77. Інтерактивні методи навчання у закладі вищої освіти.
78. Сучасні технології навчання.
79. Досвід використання ігрових технологій у вищій школі.
80. Форми організації навчання у закладі вищої освіти.
81. Мовленнєва культура викладача закладу вищої освіти.
82. Сучасні дидактичні концепції освіти.
83. Педагогічні інновації у закладах вищої освіти.
84. Мотивація організації навчального процесу у вищій школі.
85. Самовиховання та самоосвіта у системі підготовки майбутнього педагога.
86. Методика проведення практичних занять з педагогічних дисциплін.
87. Комунікативна культура викладача закладу вищої освіти.

88. Інтеграційні процеси у Європейському освітньому просторі.

89. Сутність і зміст «портфоліо» як одного з методів підсумкового контролю знань здобувачів.

90. Європейські стандарти та рекомендації щодо внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти.

91. Специфіка комп'ютерного тестування і його форми.

92. Сутність та зміст моніторингу якості освіти.

93. Контекстний підхід до підготовки викладачів закладів вищої освіти та фахової передвищої освіти.

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА

Теоретичні запитання

- Зробити порівняльний аналіз функцій вищого і середнього навчального закладу.
- Відобразити схематично структуру педагогічної системи освіти.
- Розкрити сутність та взаємозв'язок категорійних понять педагогічного дослідження.
- Проаналізувати теоретичні методи педагогічного дослідження.
- Дати характеристику емпіричним методам педагогічного дослідження.
- Охарактеризувати методи кількісної обробки результатів дослідження.

I варіант

Теоретичні запитання

1. Розкрити сутність методологічних категорій педагогіки вищої школи.

Контрольні тести

I рівень

Виберіть правильне твердження:

1. Педагогіка вищої школи – це наука про педагогічний процес, що забезпечує розвиток особистості здобувача у системі вищої школи.
 - а) так;
 - б) ні.

2. Сутність поняття «система»:

- а) це функціональна структура, діяльність якої підпорядкована певній меті;
- б) це комплекс теоретичних і практичних наук про навчання, виховання і освіту як цілеспрямовані процеси.

3. Принципи – це ...

- а) вихідні положення будь-якої системи;
- б) система критичних поглядів на реальну дійсність.

4. Категорії педагогіки вищої школи поділяються на...

- а) два види: методологічні, педагогічні;
- б) на три види: методологічні, процесуальні, суттєві.

5. Об'єктом педагогіки вищої школи є:

- а) різні заклади вищої освіти, які не обов'язково мають один адміністративний центр;
- б) система вищої освіти і педагогічні процеси в ній.

6. Заклад вищої освіти або структурний підрозділ університету, академії, який здійснює підготовку фахівців з вищою освітою за освітньо-професійними програмами всіх рівнів з певної галузі наук:

- а) технікум;
- б) коледж;
- в) інститут.

7. Цілеспрямована, систематична діяльність щодо власного самовдосконалення – це:

- а) перевиховання;
- б) самовиховання;

в) виховання.

II рівень

Дати відповідь на запитання тесту.

1. Педагогіка вищої школи – це ...

- а) частина філософії;
- б) синтез знань про природу;
- в) комплекс теоретичних і прикладних наук про процеси виховання, навчання, освіти;
- г) наука про закономірності навчання і виховання здобувачів, а також їх наукову і професійну підготовку як фахівців відповідно до вимог держави та суспільства.

2. Метою педагогіки вищої школи є:

- а) дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання учнів;
- б) дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання здобувачів і розробка на цій основі шляхів удосконалення процесу підготовки кваліфікованого фахівця;
- в) спрямованість на формування компетентного вчителя, який володіє методологією педагогічної науки.

3. Об'єктом педагогіки вищої школи є:

- а) педагогічна система вищої школи;
- б) система вищої освіти і педагогічні процеси в ній;
- в) система народної освіти і педагогічні процеси в системі вищої школи.

4. Яку функцію виконує педагогіка вищої школи щодо розробки нових технологій та втілення результатів досліджень?

- а) проєктивно-конструктивну;
- б) прогностичну;
- в) аналітичну.

Прівень

1. Дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання здобувачів є:

- а) завданням педагогіки вищої школи;
- б) метою педагогіки вищої школи.

2. Продовжити думку «Як мистецтво педагогіка вищої школи вимагає»

3. Компонентами системи освіти в Україні є:

- а) система вищої освіти, система середньо спеціальної освіти, система загально середньої освіти;
- б) система дошкільного виховання, система середньої загальної освіти, система професійно-технічної освіти, система позашкільної освіти, виховання, система вищої освіти, аспірантура, докторантура, самоосвіта.

4. Одне із завдань педагогіки вищої школи: «Розкриття педагогічних закономірностей формування ... як майбутніх фахівців».

5. Вставте потрібні слова: «Як практична наука педагогіка вищої школи вказує на застосування теоретичних

положень,, у практичній діяльності педагогічних працівників».

6. До якого виду категорій належить науковий опис реальної педагогічної діяльності?

- а) методологічні;
- б) суттєві;
- в) процесуальні.

III рівень

1. Проаналізувати, розкрити сутність та взаємозв'язок процесуальних категорій педагогіки вищої школи.

2. Встановіть правильну послідовність розв'язання педагогічної задачі:

- а) вибір системи методів;
- б) аналіз ситуації та постановка проблеми;
- в) аналіз вихідних даних;
- г) висунення гіпотези;
- д) аналіз результатів впливу.

3. Підготувати блок-схему до теми: «Предмет, завдання, основні категорії педагогіки вищої школи».

4. Сформулювати визначення.

Гуманізація освіти – це створення умов:

- а) реальних;

б) оптимальних;

в) необхідних;

г) найкращих.

для розвитку здібностей:

а) кожного здобувача;

б) всіх здобувачів.

через:

а) самовизначення;

б) самовиявлення;

в) саморефлексію;

г) саморозвиток;

д) самовираження.

2 варіант

Теоретичне запитання

1. Охарактеризувати імперичні методи дослідження.

Контрольні тести

І рівень

1. Розкрити сутність поняття педагогічний професіоналізм.
2. Навести приклади робіт за напрямом організації виховної роботи.

3. Назвати основні характеристики професіоналізму знань.
4. Назвати основні стилі спілкування викладачів.
5. В якому документі визначені зміст, права та обов'язки викладачів вищого навчального закладу?
 - а) в Юридичному кодексі;
 - б) у Конституції України;
 - в) у Статуті закладу вищої освіти.

II рівень

1. Праця викладача закладу вищої освіти є:
 - а) двобічною – спеціальною та соціально-виховною;
 - б) двобічною – науковою та творчою;
 - в) односторонньою – навчальною.
2. Педагогічна майстерність – це:
 - а) комплекс якостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності педагога;
 - б) інтелектуальні уміння, необхідні для мисленого моделювання наукового пошуку;
 - в) одна з найбільш творчих і складних професій, в яких поєднано науку та мистецтво.
3. Педагогічний професіоналізм – це:
 - а) професіоналізм знань і професіоналізм спілкування;
 - б) професіоналізм спілкування і професіоналізм самовдосконалення;
 - в) професіоналізм знань, професіоналізм спілкування і професіоналізм самовдосконалення.

4. Фундамент професійного зростання викладача як фахівця – це:
- а) педагогічний такт;
 - б) самоосвіта;
 - в) організаторські здібності.

III рівень

1. Розкрити сутність та взаємозв'язок понять компетентність викладача, майстерність викладача і професіоналізм викладача.
2. Обґрунтувати необхідність самовдосконалення викладача ЗВО.
3. Проаналізувати взаємозв'язок понять «педагогічна культура» і «педагогічна майстерність».
4. Дати порівняльну характеристику різних стилів спілкування викладачів ЗВО.
5. Доведіть Вашу думку. Навчально-виховний процес у школі зберігає офіційноавторитарний характер:
 - а) так;
 - б) ні.
6. Доведіть, що принципи тоталітаризму та авторитаризму реалізуються в новому напрямі педагогіки – педагогіці співробітництва:
 - а) так;
 - б) ні.

7. Доведіть цю думку. Термін «гуманізм» тлумачиться як визнання цінності людини як особистості, вільний розвиток її здібностей:

а) так;

б) ні.

8. Доведіть, що педагогічно грамотне спілкування створює у вихованців негативну емоційну напругу:

а) так;

б) ні.

9. Педагогічний такт – це вміння знати і застосовувати педагогічно доцільний і ефективний спосіб впливу, почуття міри, здатність швидко оцінювати ситуацію і знаходити оптимальні рішення:

а) так;

б) ні.

10. Викладач-професіонал – це гарний співрозмовник з почуттям гумору, добрий і невимогливий, хоч і не володіє фактичним знанням предмету:

а) так;

б) ні.

3 варіант

Теоретичне запитання

1. Розкрити сутність понять: «технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання». Охарактеризувати технології навчання в закладі вищої освіти (за вибором здобувача).

I рівень

1. Охарактеризувати функції контролю.
2. Принципи контролю:
 - а) планомірність;
 - б) систематичність;
 - в)
 - г)
 - д)
 - є)
 - і)
3. Основними формами організації і перевірки знаь, умінь та навичок здобувачів вищої освіти є:
 - а)
 - б)
 - в)
 - г)
 - д)
3. До критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти належать такі компетенції:
 - а)
 - б)
 - в)
 - г)
 - д)

II рівень

1. Проаналізувати методи контролю знань, умінь і навичок у закладах вищої освіти.

2. Порівняти різні підходи до оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів вищої освіти.
3. Проаналізувати об'єкт оцінювання навчальної успішності знань, умінь та навичок здобувачів є такі компоненти.

III рівень

1. Розкрити сутність взаємозв'язку понять контроль, облік, оцінка знань, умінь та навичок.
2. Довести існування закономірного зв'язку між поняттями: процес, результат, мета навчання.
3. Скласти кросворд.

4 варіант

Теоретичне запитання

1. Сутність та основні напрями національного виховання в закладах вищої освіти.

Контрольні тести

I рівень

1. Система критичних поглядів на реальну вузівську дійсність і відповідного пошуку та пропозиції нових конструктивних ідей – це ...
2. До системи вищої освіти Україні належать такі заклади вищої освіти:
 - а) _____

- б) _____
- в) _____
- г) _____
- д) _____

3. Педагогічне дослідження – це:

- а) система цілеспрямованої взаємодії викладача і студента, спрямована на формування суспільних і особистісних рис;
- б) цілеспрямований пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу з використанням наукового апарату;
- в) способи з допомогою яких вивчаються різноманітні сторони виховання, освіти і навчання.

4. Методи науково-педагогічного дослідження поділяються на такі дві великі групи:

- а) загальнонаукові та конкретно-наукові;
- б) загальнонаукові та емпіричні;
- в) конкретно-наукові та теоретичні.

II рівень

1. Обрати правильну відповідь. Однією із функцій педагогіки вищої школи є теоретичне вивчення, опис, аналіз педагогічних явищ і процесів причинно-наслідкових зв'язків – це:

- а) прогностична;
- б) аналітична;
- в) проективно-конструктивна.

2. Продовжити речення. Мета національного виховання – це набуття _____

3. З перерахованих видів педагогічного експерименту знайдіть зайвий:

- а) природний;
- б) лабораторний;
- в) закріплюючий;
- г) констатувальний;
- д) пошуковий;
- е) формувальний.

4. Основними вимогами до мовлення у процесі педагогічного спілкування є:

- а) простота і стислість;
- б) _____;
- в) _____;
- г) _____;
- д) техніка мовлення (дихання, голос, дикція);
- е) _____;
- е) _____.

III рівень

1. Дати визначення поняття «педагогічне спілкування» – це _____

2. Охарактеризувати функціональний компонент педагогічної діяльності, який включає в себе добір і композицію змісту інформації для здобувачів, проєктування діяльності здобувачів, проєктування власної діяльності і поведінки у процесі взаємодії зі здобувачами.
3. Дати визначення поняття «студентство як соціальна група».
4. Підготувати кросворд до теми «Здобувач як об'єкт-суб'єкт педагогічної діяльності».

ПРОГРАМА ЕКЗАМЕНУ

1. Закон України «Про освіту». Основні положення щодо системи вищої освіти в Україні.

2. Закон України «Про вищу освіту». Основні положення.

3. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті про шляхи реформування вищої освіти.

4. Педагогіка вищої школи як наука, її об'єкт і предмет, зв'язок з іншими науками (і з наукою за фахом здобувача).

5. Предмет, основні поняття і категорії педагогіки.

6. Основні функції та завдання педагогіки вищої школи.

7. Закономірності та принципи педагогіки вищої школи.

8. Методологія та етапи наукових досліджень з педагогіки вищої школи.

9. Загальна характеристика методів науково-педагогічних досліджень.

10. Емпіричні методи педагогічних досліджень.

11. Методи педагогічного експерименту і математичної статистики.

12. Перші європейські університети, їх права, структура, типи, навчально-виховні системи.

13. Києво-Могилянська академія (структура та навчально-виховна система); освітня, наукова і культурна діяльність.

14. Острозька Академія (структура та навчально-виховна система); освітня, наукова і культурна діяльність.

15. Заснування, діяльність і видатні діячі Харківського, Київського та Одеського університетів.

16. Заснування, діяльність, структура і видатні діячі

Київського університету.

17. Вища освіта в Україні у період визвольних змагань 1917-1920 рр.

18. Дидактичні погляди М. І. Пирогова.

19. М. С. Грушевський про національне виховання.

20. Проблеми вищої педагогічної освіти у працях видатних українських педагогів.

21. Структура сучасної системи вищої освіти України, характеристика її складових.

22. Сучасні парадигми виховання.

23. Головна мета, сутність і особливості сучасного національного виховання молоді.

24. Загальна характеристика принципів національного виховання молоді.

25. Загальна характеристика основних напрямів виховання у закладах вищої освіти України.

26. Основні напрями діяльності та функції викладача закладу вищої освіти.

27. Форми, методи і засоби національного виховання молоді у позааудиторний час (за фахом здобувача).

28. Основні завдання, категорії та поняття дидактики вищої школи.

29. Процес навчання у вищій школі, його основні ланки і функції.

30. Сутність проблемного та ігрового навчання.

31. Модульно-рейтингова та кредитно-модульна система навчання у закладах вищої освіти.

32. Поняття про дидактичні принципи вищої школи, їх загальна характеристика.

33. Принципи демократизації і гуманізації в освітньому процесі, його орієнтація на загальнолюдські і національні духовні цінності. Принцип єдності навчання і виховання.

34. Принцип індивідуалізації і диференціації навчання. Принцип єдності емоційного й раціонального у навчально-виховному процесі.

35. Зміст і державний стандарт вищої освіти, їх складники.

36. Сутність поняття «метод навчання» та класифікація загальних методів навчання.

37. Сутність індивідуальної, фронтальної і групової форм організації навчання.

38. Дистанційне навчання. Технічні засоби навчання (ТЗН), вимоги до застосування в навчальному процесі вищої школи.

39. Загальна характеристика форм організації навчання (ФОН) у вищій школі.

40. Лекція у вищій школі як провідна форма організації навчання. Типи, види і різновидності навчальних лекцій, їх характеристика.

41. Функції і структура навчальної лекції, вимога до її підготовки і проведення. План, тези і конспект лекції.

42. Практичні та індивідуальні заняття, консультації, колоквіуми у вищій школі.

43. Практичні заняття, індивідуальні завдання та самостійна робота здобувачів.

44. Сутність педагогічного контролю, самоконтролю, корекції, оцінювання та обліку успішності навчання здобувачів вищої освіти.

45. Об'єкт, принципи і функції контролю успішності навчання здобувачів вищої освіти.

46. Види, типи, методи і форми контролю та самоконтролю успішності навчання здобувачів.

47. Критерії, норми оцінок, способи і системи оцінювання та обліку успішності навчання здобувачів вищої освіти. Поняття про рейтинг.

48. Культура спілкування викладача закладу вищої освіти.

49. Мета і завдання виховного процесу у закладах вищої освіти.

50. Характеристика основних категорій педагогіки вищої школи.

51. Педагогічна культура викладача закладу вищої освіти.

52. Вища школа як педагогічна система.

53. Специфіка діяльності педагога у закладі вищої освіти.

54. Психологічна структура педагогічної діяльності.

55. Положення про державний заклад вищої освіти.

56. Передісторія вищої педагогічної освіти в Україні

57. Студентство як соціальна група.

58. Поняття про дидактику вищої школи. Основні категорії дидактики.

59. Педагогічний професіоналізм викладача закладу вищої освіти.

60. Закономірності та принципи процесу навчання у акладах вищоїосвіти.

61. Завдання, права та обов'язки викладача університету.

62. Система педагогічної освіти в Японії.
63. Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти.
64. Психологічні особливості старшого юнацького віку та врахування їх у освітньому процесі закладу вищої освіти.
65. Класичні університети України періоду нової та новітньої історії.
66. Адаптація студентства у закладах вищої освіти.
67. Українська вища педагогічна школа до жовтневого перевороту.
68. Загальні та специфічні вимоги до кваліфікаційної роботи.
69. Статут університету про права та обов'язки здобувачів.
70. Зміст педагогічної освіти як проблема дидактики вищої школи.
71. Вища педагогічна освіта доби Центральної Ради.
72. Відродження національної педагогічної освіти у незалежній Українській державі.
73. Вища педагогічна освіта США.
74. Роль і функції куратора академічної студентської групи.
75. Сучасні технології навчання у закладах вищої освіти.
76. Вища педагогічна освіта Південної Кореї.
77. Методи та форми організації навчального процесу у вищій школі.
78. Система вищої педагогічної освіти Німеччині.

79. Система психолого-педагогічної підготовки в університеті.

80. Основні напрями виховання студентів у процесі навчальної та позанавчальної діяльності.

81. Характеристика основних етапів розвитку вищої педагогічної освіти в Україні.

82. Форми позааудиторної виховної роботи зі здобувачами.

83. Науково-дослідницька діяльність здобувачів у закладах вищої освіти.

84. Система педагогічної освіти Англії.

85. Методика контекстного навчання педагогічній майстерності.

86. Особистісно орієнтований освітній процес у вищій школі.

87. Система педагогічної освіти Франції.

88. Статут державного університету.

89. Основні завдання, категорії та поняття дидактики вищої школи.

90. Педагог як суб'єкт морально-правової відповідальності.

91. Види, типи, методи і форми контролю та самоконтролю успішності навчання здобувачів.

92. Система вищої освіти Скандинавських країн (Швеція, Фінляндія, Данія).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З КУРСУ «ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»

Ріве нь	Бали за 100- бально ю системо ю	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
<i>Початковий рівень знань "2" (рецептивно-продуктивний)</i>	1-25 балів без права перескла дан-ня	Здобувач за допомогою викладача розпізнає визначення основних термінів на побутовому рівні, однослівно («так» чи «ні») відповідає на конкретні запитання.	Здобувач намагається відповідати, однак потребує постійної консультації та контролю з боку викладача. За допомогою викладача намагається пояснити найпростіші педагогічні поняття.
	26-34 балів без права	Здобувач за допомогою викладача однослівно відповідає на	Здобувач вміє при постійному контролі і допомозі викладача

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
	перескладання	запитання, відтворює незначну частку питання в тому вигляді і в тій послідовності, у якій воно було розглянуте на лекції або семінарі.	визначити тему, до якої стосується наведена думка.
	35-59 балів з можливістю повторного перескладання	Здобувач з помилками характеризує окремі педагогічні поняття, категорії, ідеї. Володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Здобувач вміє при постійному контролі і допомозі викладача дати визначення основних педагогічних понять, категорій, що пояснюють задану проблему.

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
<i>Середній рівень знань "З" (репродуктивний)</i>	60-63 балів	Здобувач володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні: за допомогою викладача відтворює словами, близькими до тексту лекції, визначення основних категорій, термінів, принципів; частково відтворює матеріал теми; у процесі відповіді допускає окремі видозміни навчальної інформації.	Здобувач вміє з допомогою викладача визначити основні поняття, категорії, що пояснюють задану проблематику.

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
	64-69 балів	Здобувач за допомогою викладача дає правильне визначення окремих педагогічних категорій, понять; частково розкриває основні положення теми, дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Визначення поняття подається з незначними помилками, теоретичні положення	Здобувач вміє правильно визначити проблему, основні поняття та категорії, що пояснюють описане явище.

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		застосовуються у практичній діяльності вчителя по аналогії без обґрунтування і доведень.	
	70-73 балів	Здобувач за допомогою викладача свідомо відтворює матеріал, розкриває суть ідей та проблем, допускаючи у відповідях незначні неточності; намагається застосувати окремі прийоми логічного мислення (порівняння, аналіз, висновок).	Здобувач вміє правильно визначити педагогічну проблему, основні поняття та категорії, що її пояснюють, підібрати адекватні методи для його дослідження зробити якісний аналіз результатів дослідження та частково узагальнити

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
			результати.
<i>Достатній рівень знань "4" (конструктивно-варіативний)</i>	74-81 балів	Здобувач без помилок відтворює суть питання, наводячи власні приклади; правильно розкриває суть педагогічних проблем, теорій, ідей, категорій, понять.	Здобувач здатний дати пояснення педагогічної проблеми. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення.
	82-85 балів	Здобувач володіє навчальною інформацією, вміє узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача;	Здобувач здатний дати пояснення філософської проблеми. Самостійно навести приклади, дати

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		аргументовано відповідає на поставлені запитання і намагається відстояти свою точку зору.	їм пояснення. При потребі звертаючись до викладача може визначити окремі шляхи вирішення даної педагогічної проблеми.
	86-89 балів	Здобувач вільно володіє вивченим обсягом навчального матеріалу, наводить аргументи на підтвердження своїх думок, використовуючи самостійно отримані знання; може за допомогою викладача відповідати на питання, що	Здобувач здатний дати пояснення педагогічних процесів та явищ, підібрати педагогічно доцільні методи та прийоми навчальної та виховної роботи. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		потребують знання кількох тем.	узагальнююче пояснення. При виконанні завдання може поєднувати знання з кількох тем.
<i>Високий рівень знань "5" (творчий)</i>	90-93 балів	Здобувач вільно володіє матеріалом, має ґрунтовні знання; вільно відповідає на запитання, що потребують знання кількох тем; оцінює окремі нові факти, явища; судження логічні й достатньо обґрунтовані; узагальнює і систематизує матеріал у межах навчальної теми.	Здобувач виявляє творчі здібності: уміє працювати зі спеціальною літературою (наукові журнали тощо); знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, які поставив викладач, свою відповідь ілюструє схемами, прикладами з педагогічної практики;

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
			проводить самоперевірку виконаної роботи; може з неповним обґрунтуванням пояснити виконання завдань творчого рівня.
	94-97 балів	Здобувач вільно висловлює власні думки, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні педагогічні вчення, теорії, ідеї, висловлюючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і	Використовує набуті знання в нестандартних ситуаціях, може творчо застосовувати методи і форми організації навчально-пізнавальної та виховної діяльності учнів; переконливо аргументує особисту життєву позицію, узгоджуючи її з

Ріве нь	Бали за 100- бально ю системо ю	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань.	загальнолюдськи ми цінностями,

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
Високий рівень знань "5" (творчий)	98-100 балів	Здобувач виявляє особливі творчі здібності, глибоко розуміє суть філософських вчень, теорій ідей; подає ідеї згідно з вивченим матеріалом, робить творчо обґрунтовані висновки; вміє аналізувати і систематизувати матеріали власних досліджень; визначає порядок особистої навчальної діяльності, самостійно оцінює її результати. Активно займається науково-дослідною роботою.	Здобувач самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання, формулювати педагогічні проблеми і визначати шляхи їх розв'язання; творчо організовувати навчально-виховний процес у закладах середньої освіти, проводити дослідження високої складності.

Оцінка за університетською шкалою		Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS
Екзамен	Залік		Оцінка
Відмінно	Зараховано	90-100	A
Добре		82-89	B
		74-81	C
Задовільно		64-73	D
		60-63	E
Незадовільно	Незараховано	35-59	FX
		1-34	F

**Підсумкова оцінка з вивчених модулів
навчальної дисципліни (ПОМ) розраховується:**

№ модулю	$M_{\%n}$ (відсоткове значення модулю освітньої компоненти)
Модуль 1	$M_{\%1} = 100\%$
Сума	100

ЕКЗАМЕН

Оскільки формою підсумкового контролю освітньої компоненти є екзамен, то здобувачі вищої освіти в яких підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) за семестр становить 60 і більше балів, мають право не складати екзамен. У такому разі підсумкова оцінка з вивчених модулів (ПОМ) = Екзаменаційній оцінці (ЕО) = Підсумковій оцінці (ПО).

$$ПОМ=ЕО=ПО$$

У випадку складання екзамену підсумкова оцінка (ПО) визначається як середнє арифметичне балів підсумкової оцінки з вивчених модулів (ПОМ) та екзаменаційної оцінки (ЕО).

$$ПО=(ПОМ+ЕО)/2$$

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту» (2019) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
2. Закон України «Про вищу освіту» (2014) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
3. Закон України «Про загальну середню освіту» (2017) <https://zakon.help/law/651-XIV/edition28.09.2017/>
4. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти. - К: Райдуга, 1994. 24 с.
5. Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки // схвал. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. – Електр. ресурс. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>
6. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. 2016. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. Бахмат Н. Формування сучасних уявлень про адаптивне освітнє середовище закладу вищої освіти / Н. Бахмат, Л. Сидорук // [Освітній простір України](#). – 2019. – Вип. 15. – С. 17-25.
8. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К.: «К.І.С.», 2004. – С. 45–50. – (Бібліотека з освітньої політики).
9. Біла книга національної освіти України / [за заг. ред. академіка В. Г. Кременя]; НАПН України. – К.: Інформ. системи, 2010. – 347 с.

10. Биков В. Ю., 2021. Інформатизація освіти. В: В. Г. Кремень. Ред. Енциклопедія освіти. 2-ге доп., перероб. Київ: Юрінком Інтер, С. 421-422.
11. Биков В., Спірін О, Пінчук О. 2020. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта ХХІ століття», № 1 С. 27-36.
12. Васянович Г. П. *Педагогічна етика*: навч.-метод. посіб. Львів: Норма, 2005. 344 с.
13. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. / голов. ред. В. Т. Бусел. К.: Ірпінь. ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
14. Вітвицька С. С. Порівняльний аналіз моделей педагогічної освіти Великобританії та України. *Проблеми освіти*: наук. метод зб. Київ, 2016. Вип. 86. С. 105-111.
15. Вітвицька С. С. Розвиток креативності майбутніх магістрів освіти засобами інноваційної діяльності. *Проблеми освіти*: збірник наукових праць. Житомир. Вид: О. О. Евенок, 2017. Випуск 87. С. 56-61.
16. Вітвицька С. С. Професійно-педагогічна спрямованість як необхідний компонент готовності майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в умовах Нової української школи. *Проблема освіти*: збірник наукових праць ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Вінниця. ТОВ «Твори», 2019. Вип. 91. С. 67-72.
17. Вітвицька С. С. Ціннісні орієнтації та життєва позиція сучасної студентської молоді. *Нові технології навчання*: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Вип. 92. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. С. 46-52.
18. Вітвицька С. С. Професійний саморозвиток майбутніх викладачів закладів вищої освіти засобами інформаційних технологій. *Нові технології навчання*: збірник наукових праць, ДНУ «Інститут модернізації

освіти». Н. 73. Вип. 94. Житомир: Видавець ОО Євенюк, 2020. С. 50-55.

19. Вітвицька С. С. Формування професійної компетентності у майбутніх бакалаврів та магістрів // Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – С. 244-267.

20. Вітвицька С. С. Інноваційні підходи до педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти // Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – С. 216-227.

21. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульнореєтинговою системою навчання для студентів магістратури. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006.– 384 с.

22. Вітвицька С. С. Професіографічний та компетентнісний підходи до педагогічної підготовки магістра освіти / Нові технології навчання : матеріали міжн. конф. [„Духовно-моральне виховання і професіоналізація: виклики XXI ст.”] / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України, Академія міжрегіонального співробітництва з креативної педагогіки. – Київ-Вінниця, 2010. – Ч. 1. – С. 207-213.

23. Вітвицька С. С., Андрійчук Н. М. Основи педагогіки вищої школи / Fundamentals of Higher School Pedagogy: Білінгвальний навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. 2-ге вид. перероб і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. – 312 с.

24. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. – 3-тє видання. Вип. доп. – ЖДУ імені І. Франка, 2012. – 400 с.

25. Вітвицька С. С. Середовищний підхід у педагогічній підготовці магістрів освіти до професійно-педагогічної діяльності // Оновлення змісту форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського держаного гуманітарного університету. Випуск 15(58). – Рівне: РДГУ, 2017. – С. 177-179. (Наукове фахове видання України з педагогічних наук (Постанова президії ВАК України № 1-05/7 від 09.06.1999 та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1-03/8 і від 30.03.2011 р. № 1-05/3).
26. Вітвицька С. С. Адаптивний підхід до створення освітньо-розвивального середовища у закладі вищої освіти. Наука і освіта в глобальному та національному вимірах: виклики, загрози, перспективи розвитку : зб. наук. пр. за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф., 22-23 лют. 2024 р. Полтава, 2024. С. 73-77.
27. Вітвицька С. С. Професійний саморозвиток майбутніх викладачів закладів вищої освіти засобами інформаційних технологій // Нові технології навчання: збірник наукових праць, ДНУ «Інститут модернізації освіти». – Н. 73. Вип. 94. Житомир: Видавець ОО Євєнюк, 2020. – С. 50-55.
28. Вітвицька С. С. Застосування кейс-технології у процесі навчання хімії майбутніх фахівців галузі фармації / С. С. Вітвицька, І. С. Ковальчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. – 2021. – Вип. 1 (104). – С. 59-68.
29. Вітвицька С. С. Педагогічні умови ефективної навчальної діяльності здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти / С. С. Вітвицька // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. - 2022. - Вип. 1 (108). - С. 122-136. DOI номер: 10.35433/pedagogy.1(108).2022.122-135

30. Вітвицька С. С. Реалізація компетентнісного підходу у педагогічній підготовці майбутніх викладачів закладів вищої та фахової передвищої освіти. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2024. Вип. 3 (118). С. 62-79.
31. Гладуш В. А., Лисенко Г. І. *Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія*: навч. посіб. Дніпро, 2014. 416 с.
32. Гончаренко С. У., ред. *Український педагогічний словник*. Вид. 2-ге, доповн. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
33. Європейські стандарти та рекомендації щодо внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.enqa.eu>
34. Зязюн І. А., ред. *Педагогічна майстерність: хрестоматія*. Київ: СПД Богданова, 2008. 462 с.
35. Зязюн І. А., ред. *Педагогічна майстерність: підручник*. Київ, 2008. 376 с.
36. Інноваційні педагогічні технології у системі неперервної освіти. Монографія. (С. С. Вітвицька, Н. Є. Колесник, Я. Б. Сікора, В. В. Танська, І. Д. Бойчук та ін.) – Житомир: «Полісся», 2015. – 368 с.; авторські: С. 4-57; С. 123-139. (Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка від 27 грудня 2013 року, протокол № 5).
37. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. *Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях*: навч. посібник. Харків, 2016. 260 с.
38. Козяр М. М., Коваль М. С. *Педагогіка вищої школи*: навчальний посібник. Київ: Вид-во «Знання», 2013. 472 с.
39. Мартинець Л. А. *Сучасні моделі освіти*: навч.-метод. посібник. 2-е вид., доповн. та переробл. Донецьк, 2015. 102 с.

40. Мирончук Н. М. Педагогічні та психологічні чинники професійного здоров'я викладача вищої школи. *Проблеми освіти*. Вип. 86. 2016. С. 386-393.
41. Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах інтеграційних процесів. Монографія. (С. С. Вітвицької, Н. Є. Колесник, Я. Б. Сікора, В. В. Танська, І. Д. Бойчук та ін.) / Теоретичні засади моделювання педагогічного процесу у вищій школі в умовах інтеграції до європейського освітнього простору // Розділ монографії. / авторські: С. 4-29, Моделювання підготовки магістрів до інноваційної діяльності. // Розділ монографії; авторські: С. 155–170, С. 246-248. – Житомир, 2019. – 303 с. (Рекомендовано вченою радою ЖДУ імені Івана Франка, протокол № 6 від 25 листопада 2016 р.).
42. Педагогічна практика: традиції та інновації // Вища педагогічна освіта і наука України: історія сьогодення та перспективи розвитку. [монографія] / Житомирська область – Ред. рада вид: В. Г. Кремень (гол.) [та ін.]: ред. кол.: П. Ю. Саух (гол.) [та ін.]. – К.: Знання України, 2009. С. 467 – 488.
43. Постанова Кабінету Міністрів України «Концепція цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року». <https://mon.gov.ua/news/kontseptsiya-tsifrovoi-transformatsii-osviti-i-nauki-mon-zaproshue-do-gromadskogo-obgovorenniya>
44. Порівняльна педагогіка: методологічні орієнтири українських компаративістів: хрестоматія / авторський колектив, Київ : Педагогічна думка, 2015. 176 с.
45. Сисоєва С. О. *Основи педагогічної творчості*: підручник. Київ.: Міленіум, 2006. 344 с.
46. Сисоєва, С. О., Кристопчук, Т. Є. *Методологія науково-педагогічних досліджень*: підручник. Рівне: Волинські обереги. 2013. 360 с.

47. Спірін О. М., 2021. Цифровізація освіти, освітнього процесу. В: В. Г, Кремень. Ред. Енциклопедія освіти: доп. і перероб. Київ: Юрінком Інтер, С. 1099-1100.
48. Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання. Монографія. (Вітвицька С. С., О. Є. Антонова, О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук, В. А. Ковальчук та ін.) / Професіографічний підхід у підготовці майбутніх магістрів освіти в контексті інформаційно-комунікаційних технологій // Розділ монографії. Житомир: вид-во Рута, 2016. – авторські: С. 192 – 223.
49. Чепіль М. М. *Порівняльна педагогіка*: навчальний посібник. Київ: Академвидав. 2014. 216 с.
50. Шкавро В. В. Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін. 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова). – Київ, 2019. – 267 с.
51. Щоденник педагогічної практики студента магістратури: методичні рекомендації [для студентів освітнього (другого) рівня: магістр] / За ред. проф. С. С. Вітвицької, доц. Н. Є. Колесник. – Вид. 3-ге, випр. й доповн. – Житомир: ФОП Левковець Н. М., 2019. – 48 с.
52. Ярошинська О. О. Проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи: монографія / О. О. Ярошинська. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2014. 456 с.

ДОДАТКИ

ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ

Педагогічна ситуація № 1

Здобувач постійно запізнюється на заняття, заходить в аудиторію і не вітаючись сідає за стіл.

На основі ситуації побудуйте педагогічну задачу і розв'яжіть за алгоритмом:

- 1) аналіз ситуації,
- 2) визначення проблеми,
- 3) аналіз вихідних даних;
- 4) пропозиції щодо системи методів;
- 5) аналіз результатів та постановка перспектив.

Педагогічна ситуація № 2

Здобувач не відвідував лекції, не брав участі у проведенні практичних занять, але на екзамені відповів на всі питання білетів. Викладач поставив здобувачу за оцінку за екзамен «задовільно», що обурило здобувача. Побудуйте задачу на основі ситуації і розв'яжіть за алгоритмом.

Педагогічна ситуація № 3

Здобувач на запитання, поставлено викладачем, відповів абстрактно і не точно. Викладач перериває відповідь здобувача. Здобувач з обуренням відповідає: «Я ще не виклав свої наративи».

Побудуйте педагогічну задачу на основі ситуації і розв'яжіть за алгоритмом.

Педагогічна ситуація № 4

Здобувачі, які стояли біля закладу вищої освіти, розмовляючи, використовували нецензурну лексику. Викладач, який проходив біля них, зробив їм зауваження. Проте здобувачі не реагували на зауваження.

Побудуйте педагогічну задачу на основі ситуації і розв'яжіть за алгоритмом.

Педагогічна ситуація № 5

Здобувач не відвідував заняття, але прийшов на залік і попросив викладача поставити 60 балів («задовільно»), обґрунтувавши своє прохання тим, що він працює в іншій галузі, і йому не потрібні знання з цього предмету.

Побудуйте педагогічну задачу на основі ситуації і розв'яжіть за алгоритмом.

Педагогічна ситуація № 6

Здобувач висловив свої сумніви викладачу щодо можливості глибоко і місного засвоєння освітньої компонети, яку він викладає і додав: «Я сказав Вам про те, що мене турбує. Скажіть, будь ласка, що мені робити, у чому причини».

Побудуйте педагогічну задачу на основі ситуації і розв'яжіть за алгоритмом.

Педагогічна ситуація № 7

Здобувач демонструє своє зневажливе ставлення до своїх однокласників. Що має робити куратор академічної групи?

Побудуйте педагогічну задачу на основі ситуації і розв'яжіть за алгоритмом.

Педагогічна ситуація № 8

Здобувач навчається одночасно на декількох спеціальностях, заняття не відвідує, але присилає до окремих практичних занять презентації. Викладач оцінює роботу здобувача на «задовільно». Здобувач обурюється і вимагає підвищення оцінки, оскільки він на інших спеціальностях отримує «відмінно».

Побудуйте педагогічну задачу на основі ситуації і розв'яжіть за алгоритмом.

Педагогічна ситуація № 9

Здобувач не відвідував заняття, але модульну контрольну роботу виконав, відповівши на всі запитання. Яку підсумкову оцінку має поставити викладач?

Побудуйте педагогічну задачу на основі ситуації і розв'яжіть за алгоритмом.

Педагогічна ситуація № 10

Здобувач відвідував всі лекції, практичні заняття, але протягом семестру мав різні оцінки від 75 до 90. Модульну контрольну роботу написав на 70 балів. Викладач поставив середню арифметичну 82 балів. Це обурило здобувача. Він вимагав високу оцінку, оскільки відвідував всі лекції та практичні.

Побудуйте педагогічну задачу на основі ситуації і розв'яжіть за алгоритмом.

ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Презентація до установчо-оглядової лекції

Предмет, задачі, основні категорії педагогіки вищої школи. Вища школа як педагогічна система. Методи і методика педагогічних досліджень.

План:

1. Об'єкт педагогіки вищої школи.
2. Вища школа як педагогічна система.
3. Основні функції та завдання педагогіки вищої школи.
4. Характеристика основних категорій педагогіки вищої школи.
5. Методи науково-педагогічних досліджень.

Об'єктом

педагогіки вищої школи є система вищої освіти (ВПС) і педагогічні процеси в ній.

Вся сукупність навчально-виховних і культурно-освітніх навчальних закладів складає систему освіти, котра вміщує великі *педагогічні системи*: систему вищої освіти, систему середньої спеціальної освіти, систему загальної середньої освіти та ін.

Визначення *вищої освіти* подане у декларації, прийнятій на Всесвітній конференції ЮНЕСКО, що відбувалася у Парижі 5-8 жовтня 1998 року. У цьому документі говориться, що вищою освітою називаються всі види навчальних курсів, підготовки або перепідготовки на післядипломному рівні, що здійснюється університетами або іншими навчальними закладами, котрі визначені компетентними державними органами як навчальні заклади вищої освіти.

Вища школа виконує такі **функції**: виховну, освітню, загальнокультурну, науково-дослідну, інтернаціональну.

Вища освіта забезпечує фундаментальну, наукову, професійну та практичну підготовку, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей, удосконалення наукової і професійної підготовки, перепідготовки та підвищення їх кваліфікації.

Завдання, права та обов'язки вищого закладу освіти визначаються Законом України „Про вищу освіту” та Положенням про державний заклад освіти.

Система вищої освіти в Україні визначена **Законами «Про освіту», «Про вищу освіту»**

і Положенням про державний заклад вищої освіти. В Україні діють такі вищі заклади освіти: *університет (класичний, профільний), академія, інститут, консерваторія.*

Предмет педагогіки:

Предметом педагогіки вищої школи є: навчально-виховний процес та процес професійної та наукової підготовки фахівців, культурної еліти сучасного суспільства; вивчення закономірних зв'язків, які існують між розвитком, вихованням та навчанням здобувачів у закладах вищої освіти; розробка на цій основі методологічних, теоретичних та методичних проблем становлення сучасного інтелектуального висококваліфікованого фахівця у будь-якій галузі матеріального чи духовного виробництва.

Отже, **педагогіка вищої школи** – це наука про закономірності навчання і виховання здобувачів, а також їх наукову і професійну підготовку як фахівців відповідно до вимог держави. Предмет науки завжди конкретизується в її меті і завданнях.

Метою

педагогіки вищої школи є дослідження закономірностей розвитку, виховання і навчання здобувачів закладів вищої освіти і розробка на цій основі шляхів удосконалення процесу підготовки кваліфікованих фахівців.

Завдання педагогіки вищої школи:

- аналіз соціально-історичних характеристик системи вищої освіти;
- аналіз змісту, форм і методів навчання, розвитку і виховання здобувачів у закладах вищої освіти;
- аналіз методів контролю і оцінки успішності здобувачів на основі системного підходу;
- розробка сучасних технологій навчання і виховання у закладі вищої освіти;
- розкриття педагогічних закономірностей формування здобувачів як майбутніх фахівців.

Педагогіка вищої школи виконує такі **функції**:

- аналітичну (теоретичне вивчення, опис, аналіз педагогічних явищ і процесів, причинно-наслідкових зв'язків; аналіз, узагальнення та інтерпретація і оцінка педагогічного досвіду);
- прогностичну (забезпечення наукового обґрунтування цілей, планування педагогічного процесу, ефективного керівництва освітньою політикою);
- проективно-конструктивну (розробка нових технологій та втілення результатів досліджень).

Педагогіка вищої школи є наукою і мистецтвом, теоретичною і прикладною наукою.

Категорії педагогіки вищої школи (автори В. М. Галузинський, М. Б. Євтух поділяють їх на три види:):

- I. Методологічні категорії: педагогічна теорія, педагогічна концепція, педагогічна ідея, педагогічна закономірність, педагогічний принцип.
- II. Процесуальні категорії: виховання навчання, освіта, розвиток, формування особистості; навчально-виховний процес.
- III. Суттєві категорії: мета, форма, метод, засіб та ін.

Педагогічне дослідження

– це свідомий цілеспрямований пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу з використанням наукового апарату.

Етапи проведення педагогічного дослідження:

- I етап. Визначення протиріччя у системі освіти. Визначення наукової проблеми і мети дослідження.
- II етап. Визначення стану розв'язання протиріч, їх причин. Визначення об'єкта і предмета дослідження. Формулювання педагогічної гіпотези (передбачення-припущення).
- III етап. Формулювання конкретних завдань відповідно до гіпотези. Визначення методики дослідження. Визначення показників педагогічної діяльності.
- IV етап. Експериментальні дослідження. Лабораторний експеримент. Масовий експеримент.
- V етап. Завершувально-узагальнюючий, аналіз, обробка матеріалів.

Мета дослідження визначає і спрямовує діяльність дослідника, мобілізує волю і енергію на розв'язання проблеми і досягнення результату.

Наукова проблема

— це загальне складне завдання (теоретичне або практичне), що потребує розв'язання, але шляхи, методи і можливі наслідки цього невідомі.

Об'єкт дослідження

— це сукупність споріднених елементів, серед яких виділяється один як предмет дослідження.

Завдання дослідження

з одного боку, розкривають суть теми дослідження, а з другого, — знаходять своє тлумачення у висновках, які фіксують і узагальнюють результати їх виконання.

Гіпотеза

має складатися з двох елементів: передбачення і припущення. Зміст гіпотези повинен бути конкретним, відповідним до мети, об'єкта і предмета дослідження.

У формулюванні наукової новизни важливо враховувати три провідні умови:

1. Розкриття виду результату, тобто необхідно вказати, який тип нового знання добув дослідник. Це може бути концепція, методика, класифікація, закономірності тощо або методичні рекомендації, дидактичні пропозиції форм роботи, які раніше не були відомі в педагогіці. Слід розрізняти теоретичну та практичну новизну.
2. Визначення рівня новизни отриманого результату, його місця серед відомих наукових фактів. У зіставленні з ними нова інформація може виконувати різні функції: уточнювати, конкретизувати існуючі відомості, розширювати і доповнювати їх або суттєво перетворювати. В залежності від цього виділяють такі рівні новизни: конкретизація, доповнення, перетворення.
3. Оцінкою нових результатів є їх розгорнутий і чіткий виклад, а не формальне, нічим не підкріплене заповнення, що теоретичні позиції і практичні висновки дослідження є новими.

Методологія дослідження

Загальна методологія охоплює філософські основи дослідження, його світоглядну функцію й загальнонаукові положення.

Конкретна методологія є результатом конкретизації загальної методології і відповідно до специфічних особливостей змісту окремої науки, її принципових положень і методів.

Поняття «науковий метод»

можна охарактеризувати як спосіб, за допомогою якого досягається певна мета, щось пізнається або вивчається.

Термін «методика»

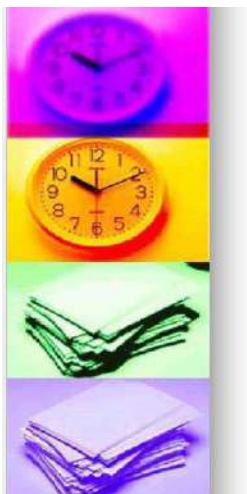
означає сукупність засобів, умов, пов'язаних у систему логікою процесу досягнення, потрібного і результату.

Класифікація методів дослідження:

У науковій літературі, як правило, вирізняють загальнонаукові та конкретнонаукові методи дослідження.

До загальнонаукових належать: загальнотеоретичні (абстракція, конкретизація, аналіз, синтез, порівняння, протиставлення, індукція, дедукція тощо); соціологічні (анкетування, інтерв'ювання, експертні опитування, рейтинг тощо); соціально-психологічні (соціометрія, тестування, тренінг тощо); математичні (ранжування, шкалування, індексування, кореляція, статистичні методи тощо).

До **конкретно-наукових (педагогічних)** належать: теоретичні (аналіз літератури, архівних джерел, документацій, продуктів діяльності учнів, аналіз поняттєво-термінологічної системи, побудова гіпотез, побудова уявного експерименту, прогнозування, моделювання тощо); емпіричні (спостереження, бесіди, педагогічний консилиум, визначення і узагальнення масового та індивідуального педагогічного досвіду педагогічний експеримент, науково-педагогічна експедиція).

Методи та методика проведення педагогічних досліджень:

Оглядово-установча лекція на тему: *Викладач закладу вищої освіти як організатор освітнього процесу. Педагогічна культура викладача закладу вищої освіти.*

План

1. Специфіка діяльності педагога у закладі вищої освіти.
2. Функції, права та обов'язки викладача університету.
3. Основні напрями діяльності викладача закладу вищої освіти.
4. Психологічна структура педагогічної діяльності.
5. Педагогічний професіоналізм викладача закладу вищої освіти.
6. Роль і значення культури освітян у становленні демократичної держави.
7. Шляхи формування загальної і педагогічної культури викладача закладу вищої освіти.

Професійна педагогічна діяльність викладача закладу вищої освіти – це цілісна динамічна система, яка містить п'ять структурних елементів: суб'єкт педагогічного впливу, об'єкт педагогічного впливу, предмет їх спільної діяльності, цілі навчання, засоби педагогічної комунікації. Ці компоненти складають систему, бо ні один з них не може бути замінений іншим або їх сукупністю. Всі вони знаходяться у прямій та зворотній взаємозалежності.

Викладач закладу вищої освіти виконує такі *функції*:

- організаторську (керівник, провідник у лабіринті знань, умінь, навичок);
- інформаційну (носій найновішої інформації);
- трансформаційну (перетворення суспільно значущого змісту знань в акт індивідуального пізнання);
- орієнтовно-регулятивну (структура знань педагога визначає структуру знань студента);
- мобілізуючу (переведення об'єкта виховання у суб'єкт, самовиховання, саморуку, самоутвердження).

Складові педагогічної діяльності:

1. Навчально-педагогічна.
2. Навчально-методична.
3. Організаційно-методична.
4. Науково-дослідна.

Психологічна структура діяльності педагога

Психологічна структура діяльності – це взаємозв'язок, система і послідовність дій педагога, спрямованих на досягнення поставлених цілей через розв'язання педагогічних задач.

Вона включає гностичний, конструктивний, організаторський, комунікативний функціональні компоненти.

Гностичний компонент

є своєрідним стрижнем усіх компонентів. Він передбачає:

- 1) вивчення змісту і способів впливу на здобувачів;
- 2) вікових та індивідуальних особливостей здобувачів;
- 3) особливостей освітнього процесу і результатів власної діяльності, її переваг і недоліків.

Конструктивний компонент включає в себе:

- 1) добір і композицію змісту інформації, яка стає надбанням здобувачів;
- 2) проектування діяльності здобувачів, в якій необхідна інформація може бути засвоєна;
- 3) проектування власної майбутньої діяльності і поведінки, якими вони мають бути в процесі взаємодії зі здобувачами.

В освітній діяльності конструктивні уміння виявляються у доборі і композиції навчальної інформації, проектуванні власної діяльності і діяльності здобувачів щодо засвоєння інформації.

Проективні уміння

– це інтелектуальні уміння, необхідні для мисленнєвого моделювання наукового пошуку або освітнього процесу.

У науковому пошуку – це вміння чітко сформулювати мету, проблему, гіпотезу, задачі дослідження, знаходити найбільш ефективні методи вивчення явищ та аналізу даних, добирати інформаційний матеріал для наукового пошуку, передбачати і попередньо оцінювати результати дослідження тощо.

Організаційний компонент вміщує організацію:

- 1) інформації в процесі її повідомлення здобувачам;
- 2) різних видів діяльності здобувачів таким чином, щоб результати відповідали цілям системи;
- 3) власної діяльності і поведінки в процесі безпосередньої взаємодії зі здобувачами.

Організація людей, збільшення їх сили і можливостей відбувається в результаті подвійного психологічного ефекту:

- 1) об'єднання, інтеграції членів групи взаємодії;
- 2) впливу на групу організатора, що забезпечує цю інтеграцію.

Таким чином, інтеграція є основною функцією організаторської діяльності, яка включає: облік, контроль, перевірку виконання, установлення індивідуальної відповідальності.

Комунікативний компонент включає:

- 1) встановлення педагогічно доцільних стосунків з тими, на кого спрямований вплив («взаємини по горизонталі»);
- 2) установка правильних взаємин з тими, хто виступає в ролі керівників цієї системи (дисциплінованість, принциповість, творчість – «взаємини по вертикалі») і партнерів по діяльності;
- 3) співвіднесення своєї діяльності з державним завданням, як громадянина своєї держави.

Продуктивність педагогічної діяльності визначається:

Рівнем педагогічної компетентності;
Рівнем педагогічної майстерності;
Рівнем педагогічного професіоналізму;
Рівнем педагогічної культури.

Компоненти педагогічного професіоналізму:

В структурі професійної педагогічної діяльності можна виділити три складових компонента: професіоналізм знань, професіоналізм спілкування, професіоналізм самовдосконалення.

Професіоналізм знань

є основою, підґрунтям формування професіоналізму загалом. Важливими особливостями професіоналізму знань є:

- комплексність, тобто здатність викладача синтезувати інформацію з різних галузей науки у процесі викладання певного закону, тенденції;
- особистісна забарвленість, тобто знання, «пропущені» через власну позицію;
- формування знань одночасно на різних рівнях (теоретичному, методичному, технологічному).

Професіоналізм спілкування

- це готовність і вміння використовувати системні знання у взаємодії зі здобувачами вищої освіти.

Професійно-педагогічне спілкування

- це система прийомів органічної соціально-психологічної взаємодії педагога і вихованців, змістом якої є обмін інформацією, пізнання один одного, організація діяльності і стимулювання діяльності вихованців, організація і корекція взаємин у колективі вихованців, обмін ролями, співпереживання і створення умов для самоствердження особистості вихованця.

Серед викладачів можна виділити притаманні їм рівні спілкування:

- *Примітивний* – в основу ставлення до здобувача покладено примітивні правила і реакції поведінки – амбіції, самовдоволення, зловтіха. Викладач демонструє свою зверхність. Здобувач для викладача виступає засобом досягнення мети.
 - *Маніпулятивний* – взаємини зі здобувачем будуються на грі, суть якої полягає у бажанні будь-що виграти, використовуючи різні прийоми, лестоці. Здобувач при цьому є об'єктом маніпуляції. Він заляканий, інфантильний.
 - *Стандартизований* – домінує формальна структура спілкування. Спостерігається слабка орієнтація на особистість; викладач дотримується стандартів етикету, але така поведінка є поверховою і, не зачіпаючи особистісного рівня, реалізується на рівні масок. Здобувач, самотійний об'єкт, відчуває байдужість викладача поза "маскою", і фактично залишається об'єктом маніпуляцій.
-
- *Діловий* – орієнтуючись на справу, викладач бере до уваги особистісні характеристики здобувача лише в контексті ефективності діяльності. Викладач дотримується стандартів етикету, визнає за здобувачем право на самотійність. Здобувач для викладача є значущим залежно від внеску у спільну діяльність. В особистісному житті здобувач залишається самотійним.
 - *Особистісний* – спілкування базується на глибокій зацікавленості до здобувача, визнанні самотійності його особистості. Викладач поважає здобувачів, вся його діяльність спрямована на розвиток їхньої духовності, особистісне спілкування стає спілкуванням духовним. Здобувач довіряє викладачеві, викладач є авторитетом і найкращим посередником між ним і знаннями про навколишній світ, людей, себе.

Щодо професіоналізму самовдосконалення, то слід згадати слова К. Д. Ушинського про “дитячість душі” як основу продуктивної діяльності. “Вічно нестаріюча дитячість душі, – пише він, – є глибинною основою дійсного самовиховання людини”. Цей компонент професіоналізму передбачає:

- по-перше, професійне самовдосконалення через самоосвіту (самостійне оволодіння найновішими досягненнями психолого-педагогічної науки, накопичення передового педагогічного досвіду, аналіз власної діяльності та діяльності колег і на цій основі реконструювання навчально-виховної інформації і організації власних пошуків);
- по-друге, через самовиховання – особистісне самовдосконалення (перебудова особистісних якостей, установок, цінностей, моральних орієнтацій, потреб, інтересів, мотивів поведінки).

Професіоналізм знань, професіоналізм спілкування, професіоналізм самовдосконалення забезпечують розвиток цілісної системи – професіоналізму діяльності педагога. В педагогічній діяльності ці структурні елементи взаємопов'язані і взаємозумовлені. Відсутність одного з них у діяльності викладача вищого навчального закладу свідчить про несформованість педагогічного професіоналізму.

У формуванні особистості педагога є два головних аспекти – професійний і культурний.

На основі теоретичного аналізу наукової літератури встановлено, що феномен “культура” багатозначний, відрізняється складністю та варіативністю. Не зважаючи на велику кількість визначень поняття “культура”, можна виділити такі основні положення: сутність культури – гуманістична, людинотворча, яка полягає в конкретизації загальнолюдських цінностей стосовно кожної людини; продуктом і одночасно творцем культури є людина; головним джерелом культури є діяльність людини; культура включає в себе способи і результати діяльності людини; культура розглядається як механізм, що регламентує і регулює поведінку та діяльність людини, оскільки людина є її носієм і ретранслятором; **культура** – специфічно людський спосіб буття, котрий визначає весь спектр практичної і духовної активності людини, її можливої взаємодії з навколишнім світом і собою.

Отже, людина культури – це гуманна особистість. **Гуманність** – цариця моралі, в якій любов до людей передбачає милосердя, чуйність, доброту, симпатію, піклування, розуміння і їх захист. **Людина культури** – це духовно багата особистість, яка володіє творчими здібностями, віддана своїй справі, захоплена нею. **Людина культури** – творча особистість, яка постійно розмірковує, мислить альтернативно, незадоволена одержаними здобутками, наділена розвинутим прагненням до творіння. **Людина культури** – це незалежна особистість, здатна до самовизначення у світі культури. Самостійність суджень у поєднанні з повагою до поглядів інших людей, почуття самоповаги, здатність орієнтуватися у світі духовних цінностей в оточуючому середовищі, уміння приймати рішення і нести відповідальність за свої вчинки, здійснювати самостійний вибір змісту своєї життєдіяльності, стилю поведінки, способів розвитку.

Духовна культура є епіцентром особистості. Духовність і духовна культура є підґрунтям професійної культури спеціаліста, яке знаходить своє відображення у професійній діяльності.

Професійна культура

розглядається як певний ступінь оволодіння професією, тобто способами і прийомами вирішення професійних завдань на основі сформованості духовної культури особистості. Отже, можна простежити такий ланцюжок: духовна → професійна → педагогічна культура.

У ході дослідження В.М. Гриньової виявлено, що педагогічна культура має дві форми прояву: статичну й динамічну.

Статична форма відбиває її як наявний рівень, який забезпечує її подальший розвиток. **Динамічна форма** педагогічної культури виявляється у розвитку вміння реагувати на зміни, що відбуваються в навколишній дійсності й оточенні, удосконалювати себе відповідно до умов навколишнього середовища, використовуючи набуту систему педагогічних цінностей, що відповідає більш високим (конструктивному, евристичному, творчому) рівням культури.

Культура є гармонією культури
творчих знань, культури творчої
дії, культури почуттів і
спілкування.

Отже, складові педагогічної культури -
науковий світогляд, наукова ерудиція,
духовне багатство, педагогічна
майстерність, педагогічні здібності,
природно-педагогічні людські якості,
педагогічна техніка (культура зовнішнього
вигляду, культура мови, культура
спілкування, педагогічна етика, педагогічний
такт), прагнення до самовдосконалення.
Зрозуміло, що цією педагогічною культурою
має володіти і викладач вищого навчального
закладу, бо, як писав Адольф Дістервег, “як
ніхто не може дати іншому того, що немає
сам, так не може розвивати, виховувати й
навчати той, хто сам не розвинений, не
вихований, не освічений”.

Взаємозв'язок понять:

Компетенція → компетентність →
майстерність → професіоналізм →
педагогічна культура

Презентація до лекції

Оглядово-установча лекція на тему: **Здобувач як об'єкт-суб'єкт педагогічної діяльності.**

План

1. Студентство як соціальна група.
Здобувач як об'єкт-суб'єкт педагогічної діяльності.
3. Психологічні особливості старшого юнацького віку.
4. Адаптація здобувачів у закладі вищої освіти.

Рекомендована література:

Основна:

1. Болонський процес: Модель структури додатка до диплома / Укладач З.І. Тимошенко, О.І. Козаченко, А.М. Греков, Ю.А. Гапон, Ю.І. Палека. — К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. — 73с.
2. Вітвицька С. С. *Основи педагогіки вищої школи*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 400 с.
3. Вітвицька С. С., Єремєєва В. М. *Педагогіка: навч. посіб.* Житомир: ФОП Левковець Н. М., 2017. 232 с.
4. Головенкін В. П. *Педагогіка вищої школи: підручник*. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
5. Гончаренко С. У., ред. *Український педагогічний словник*. Вид. 2-ге, доповн. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.

5. Вітвицька С. С. *Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти*. Монографія. Житомир, 2015. 416 с.
6. Вітвицька С. С. Професійно-педагогічна спрямованість як необхідний компонент готовності майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в умовах Нової української школи. *Проблема освіти: збірник наукових праць ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Вінниця. ТОВ «Твори»*, 2019. Вип. 91. С. 67-72.
7. Вітвицька С. С. Ціннісні орієнтації та життєва позиція сучасної студентської молоді. *Нові технології навчання: збірник наукових праць ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»*. Вип. 92. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. С. 46-52.
8. Зайченко І. В. *Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посіб.* Київ, 2017. 456 с.
9. Немченко С. Г., Голік О. Б., Лебідь О. В. *Педагогіка вищої школи: підручник*. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2014. 534 с.
10. Туркот Т. І. *Педагогіка вищої школи*. Київ: Кондор, 2011. 628 с.

Студентство

- найкультурніша частина молоді в усіх країнах, яка є важливим джерелом відтворення інтелігенції.

«Студент» у перекладі з латинської означає “той, що сумлінно працює”, “той, хто бажає знання”.

Студентство – це особлива соціальна група, що формується з різних соціальних утворень суспільства і характеризується особливими умовами життя, праці, побуту, особливою суспільною поведінкою і психологією, для якої набуття знань і підготовка себе для майбутньої роботи у суспільному виробництві, науці і культурі є головним і здебільшого єдиним заняттям

Студентство як соціальна група функціонує в системі вищої освіти, виступає як об'єкт виробництва, предметом якої є не річ, а сама людина, особистість. Тому головною формою виробництва є освітня діяльність.

Студентському віку притаманні суперечності:

- між розвитком інтелектуальних і фізичних сил студента і жорстким лімітом часу та економічних можливостей для задоволення збільшених потреб (соціально – психологічна);
- між прагненням до самостійності у доборі знань і досить жорсткими формами і методами підготовки спеціаліста певного профілю (дидактична);
- між великою кількістю інформації, що надходить різними каналами, розширює знання студентів, і відсутністю часу, а іноді бажання розумової переробки, що призводить до поверховості у знаннях і мисленні і вимагає спеціальної роботи викладачів щодо поглиблення знань і вмінь студентів загалом (психолого-педагогічна).

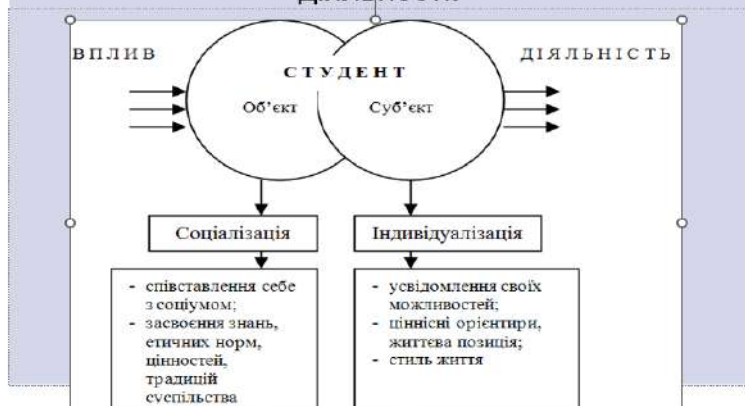

Студентство є складовою частиною молоді, її специфічною групою, що характеризується особливими умовами життя, побуту і праці, суспільною поведінкою і психологією, системою ціннісних орієнтацій.

Студентство треба розглядати як соціальну групу в системі закладу вищої освіти, яка має свою мету, свої специфічні особливості і яка готується до виконання соціальних ролей і функцій інтелігенції.

Студент є **об'єктом** і **суб'єктом** педагогічної діяльності.

Викладач має враховувати психологічні особливості студентства. **Старший юнацький**, або студентський вік (18 – 25 років) виділений як спеціальний об'єкт педагогічних досліджень порівняно недавно (у 70 – ті роки XX століття, коли почали планувати дослідження з педагогіки вищої школи та методики викладання).

К. Д. Ушинський

вважав період від 16 до 22-23 років “найрішучішим”, вказуючи на те, що у цьому віці визначається спрямованість у способі мислення людини і в її характері.

Для другого періоду юності характерно перетворення мотивації, всієї системи ціннісних орієнтацій, з одного боку, інтенсивне формування спеціальних здібностей у зв'язку з професіоналізацією, з іншого – виділяють цей вік як центральний період формування характеру та інтелекту.

Це період:

- найбільш інтенсивного дозрівання особистості; саме на нього припадає досягнення стабільності більшості психічних функцій;
- центральний період формування якостей характеру та інтелекту; саме на нього припадає досягнення стабільності та піку більшості психічних функцій (пік розвитку уваги 22, 24 роки, в подальшому в 27, 29 років – спад ; пік розвитку пам'яті 23, 24, 29 років; пік розвитку мислення від 20 – 22 до 25 років).

-
- водночас – це вік безкорисливих жертв і самовіддачі;
 - вік переоцінки цінностей і мотивації поведінки, посилення свідомих мотивів поведінки; проте спеціалісти в галузі вікової психології і фізіології відзначають, що здатність до свідомої саморегуляції своєї поведінки розвинена у студентів не повною мірою (невмотивований ризик, невміння передбачити наслідки своїх вчинків, в основі яких можуть бути не завжди гідні мотиви);

Юність

– пора самоаналізу і самооцінок.

Самооцінка здійснюється шляхом порівняння ідеального “Я” з реальним. Проте разом з тим ідеальне “Я” ще не вивірено і може бути випадковим, а реальне “Я” може бути ілюзорним. Це викликає невпевненість в собі, що супроводжується зовнішньою різкістю і розв’язаністю.

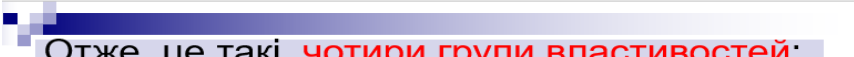
Другий період юності

характеризується максималізмом і категоричністю думок, які не завжди свідчать про принциповість. Іноді категоричність переходить в негативне ставлення до думки дорослих, особливо літніх людей і неприйняття їх порад. Оскільки юність має підвищену соціальну активність, за умови відсутності необхідного виховання це призводить до конфліктів.

У психолого-педагогічній літературі є способи виокремлення **різних типажів здобувачів** за структурними особливостями особистості або за іншими критеріями.

Переважна більшість авторів вважає, що в структурі особистості необхідно виділяти **чотири групи властивостей**, тобто стійких особливостей, що виявляються у різних видах діяльності.

Отже, це такі **чотири групи властивостей**:

- спрямованість особистості, до якої входять її потреби, мотиви, цілі, переконання, ідеали;
- темперамент – психічна властивість особистості, яка визначає динаміку її виявів у різних видах діяльності;
- здібності, тобто психічні властивості особистості, що являють собою потенційні й реальні можливості людини у виконанні тієї чи іншої діяльності;
- характер – сукупність основних, стрижневих властивостей особистості, що визначають стиль її поведінки у суспільстві.

Г. О. Нагорна

поділяє здобувачів педагогічних інститутів залежно від типу мислення на чотири групи: високий рівень – творчий тип мислення; достатній рівень – репродуктивно-творче мислення; середній – репродуктивне мислення; низький – інтуїтивне мислення.

Індивідуальність

– це своєрідність психіки особистості індивіда, її неповторність. Вона проявляється в рисах темпераменту і характеру, в емоційній і вольовій сферах, в інтересах, потребах і здібностях людини.

Соціально – педагогічна адаптація

- це засвоєння молодого людиною норм студентського життя, включення в систему міжособових стосунків групи.
- **Види адаптації:** біологічна, соціальна, дидактична, психологічна. |

Адаптація здобувачів ЗВО

слід розглядати як комплексну проблему, виділяючи в ній різні окремі рівні і ланки, кожна з яких має специфічні механізми, зумовлені рівнем розвитку здобувача, групи і колективу. Процес адаптації здобувачів проходить на декількох рівнях “пристосування”: до нової системи навчання; до зміни режиму праці і відпочинку; до входження в новий колектив.

Адаптації першокурсників вищого навчального закладу **сприяє** така **система заходів**: робота щодо комплектування академічних груп з урахуванням психологічних особливостей студентів і їх психологічною сумісності; ритуал “Посвята у студенти”; виступи викладачів; курс “Вступ до спеціальності”; знайомство з історією вищого навчального закладу і його випускниками; організація консультпунктів у гуртожитку; ведення щомісячної атестації, що дозволяє контролювати самостійну роботу і допомагати першокурсникам.

На основі досліджень процесу адаптації першокурсників можна виділити такі **труднощі**:

- негативні переживання, пов'язані з виходом учорашніх учнів з шкільних колективів з їх моральною допомогою і моральною підтримкою;
- невизначеність мотивації вибору професії;
- недостатня психологічна підготовка до неї;
- невідання здійснювати психологічну саморегуляцію поведінки і діяльності;
- відсутність повсякденного контролю педагогів;
- пошук оптимального режиму праці і відпочинку в нових умовах;
- налагодження побуту і самообслуговування, особливо при переході з домашніх умов до умов гуртожитку;
- відсутність навичок самостійної роботи;
- невідання конспектувати, працювати з першоджерелами, словниками, каталогами, довідниками, показниками.

Особливе значення для адаптації здобувача має колектив.

А. С. Макаренко визначає колектив як «цілеспрямований комплекс особистостей», організованих, наділених органами колективу. А там, де є організація колективу і питання ставлення товариша до товариша – це не питання дружби, не питання сусідства, а питання відповідальної залежності.

Студентський колектив проходить кілька стадій у своєму розвитку за рівнем згрупованості, наявністю громадської думки, авторитетністю активу, а також рівнем вимогливості особистості до себе.

Роль педагога зводиться до того, щоб бути організатором соціального виховного середовища, регулятором і контролером його взаємодії з кожним здобувачем вищої освіти.

Важливе місце в системі особистісно середовищних стосунків здобувача займають **комунікативні зв'язки з професорсько-викладацьким складом.**

Доцільною є суб'єкт-суб'єктна взаємодія:

- розвиток творчого потенціалу здобувачів на основі співробітництва;
- прагнення до самореалізації і самовираження обох суб'єктів в освітньому процесі;
- удосконалення техніки спілкування.

Основними *завданнями* органів студентського самоврядування є:

- забезпечення і захист прав та інтересів здобувачів;
- забезпечення виконання здобувачами своїх обов'язків;
- сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності здобувачів;
- сприяння у створенні необхідних умов для проживання і відпочинку здобувачів;
- створення різноманітних студентських гуртків, товариств, об'єднань, клубів за інтересами;

- організація співробітництва із здобувачами інших закладів вищої освіти і молодіжними організаціями;
- сприяння проведенню серед здобувачів соціологічних досліджень;
- сприяння працевлаштуванню випускників;
- участь у вирішенні питань міжнародного обміну студентами.

Студентство

– це особлива соціально група, яка має своє психологічні особливості, етапи розвитку соціально-педагогічної адаптації у закладі вищої освіти.

Тема семінарського заняття № 1

**Предмет, завдання,
функції, основні
категорії педагогіки
вищої школи**

Предмет педагогіки вищої школи:

вивчення закономірних зв'язків між процесами навчання, виховання і розвитку студентів і розробка на цій основі методологічних, теоретичних і методичних проблем вищої школи

Завдання педагогіки вищої школи:

- 1. аналіз змісту, форм, методів навчання студентства;
- 2. аналіз форм та методів контролю за успішністю;
- 3. розробка сучасних технологій;
- 4. аналіз, вивчення соціально-історичних характеристик розвитку освіти.

Функції педагогіки вищої школи:

- 1. аналітична;
- 2. прогностична;
- 3. проективно-конструктивна.

Основні категорії педагогіки вищої школи:

1. Методологічні категорії.
2. Процесуальні категорії.
3. Суттєві категорії.

Методологічні категорії:

- 1. педагогічна теорія;
- 2. педагогічна концепція;
- 3. педагогічна ідея;
- 4. педагогічна закономірність;
- 5. педагогічні принципи.

Принципи:

- 1. гуманізація виховання;
- 2. науковий, світський характер виховання;
- 3. єдність національного і загальнолюдського;
- 4. демократизація виховання;
- 5. спрямованість процесу на розумовий і моральний розвиток.

Процесуальні категорії:

- 1. виховання, навчання, освіта, розвиток, формування особистості;
- 2. навчально-виховний процес;
- 3. навчальний і виховний процес.

Суттєві категорії:

- 1. мета, завдання і зміст виховання;
- 2. професіограма спеціаліста (вчителя);
- 3. діяльність (викладача і студента);
- 4. диференційований та індивідуальний підходи;
- 5. прогнозування наслідків педагогічного впливу;
- 6. планування навчальної роботи.

Презентації до семінарського заняття № 5

Напрями дослідження проблем виховання

- Рационалістичний
- Культуроцентричний
- Планетарно-особистісний
- Особистісно-гуманістичний

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ – це виховання молоді на культурно-історичному досвіді свого народу, його традиціях, звичаях і обрядах, багатовіковій мудрості.

Умови результативності організації виховного процесу:

- ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОГО ОБЛИЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ ВІДБУВАЄТЬСЯ НА ОСНОВІ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ І ЇЇ СПІЛКУВАННЯ З ОТОЧУЮЧИМИ;
- СПІВВІДНЕСЕННЯ ЗОВНІШНІХ ВПЛИВІВ З ІНДИВІДУАЛЬНИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ ОСОБИСТОСТІ;
- ЗНАННЯ ДжЕРЕЛ І РУШІЙНИХ СИЛ ЇЇ САМОВИЗНАЧЕННЯ.

愛の光

FANTASY

花の光

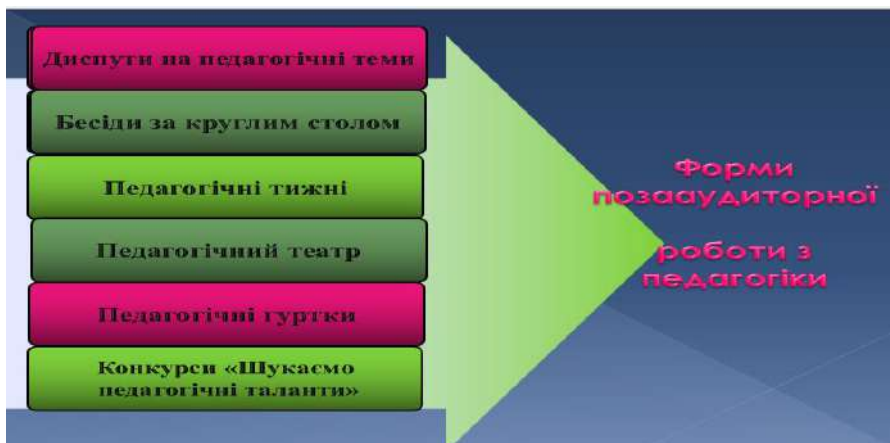
- ▶ **ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОГО ОБЛИЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ ВІДБУВАЄТЬСЯ НА ОСНОВІ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ І ЇЇ СПІЛКУВАННЯ ІЗ ОТОЧУЮЧИМИ;**
- ▶ **СПІВВІДНЕСЕННЯ ЗОВНІШНІХ ВПЛИВІВ З ІНДИВІДУАЛЬНИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ ОСОБИСТОСТІ;**
- ▶ **ЗНАННЯ ДЖЕРЕЛ І РУШІЙНИХ СИЛ ЇЇ САМОВИЗНАЧЕННЯ.**

Основні форми організації виховної діяльності у ЗВО

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ:

- Врахування специфіки факультету в організації та проведенні виховної роботи із здобувачами;
- Використання форм, що відображають специфіку професійної діяльності майбутніх учителів;
- Моделювання і розв'язування педагогічних ситуацій;
- Вдосконалення умінь і якостей майбутніх педагогів у процесі включення їх до позааудиторної виховної діяльності;
- Психолого-педагогічне обґрунтування методів і форм позааудиторної роботи зі здобувачами.

Презентація до теми семінарського заняття № 6

Основи дидактики вищої школи

Поняття про дидактику вищої школи.
Основні категорії

Вища освіта має свою специфічну теорію навчання з урахуванням проблем дидактики вищої школи, а саме:

1. Визначення змісту освіти і кваліфікаційних рівнів випускників, з урахуванням перспективи розвитку науки і техніки;
2. Відображення в освітньому процесі зростаючої ролі науки у розвитку суспільства і матеріального виробництва;
3. Послідовне втілення в освітній процес новітніх технологій і засобів навчання;
4. Розробка раціональних шляхів контролю за якістю засвоєння знань здобувачів;
5. Індивідуалізація, диференціація професійної і наукової підготовки фахівців;
6. Гуманізація, гуманітаризація, етнізація змісту освіти;
7. Процеси інтеграції вищої освіти України в освітній простір Європи.

Основними категоріями
дидактики ВШ є: «освіта»,
«закони та закономірності»,
«принципи», «процес
навчання», «зміст освіти»,
«форми організації та методи
навчання», «професійна
підготовка»

Освіту можна розглядати як систему, процес і результат процесу пізнання.

У світі слалися наступні *моделі освіти*:

1. Модель освіти як державно-відомчої організації.
2. Модель розвивального навчання (Г. Костюк, М. Ярмаченко, В. Мадзігон та ін.);
3. Традиційна модель освіти (Ж. Мажо, Л. Кіро, Д. Равич)
4. Раціоналістична модель освіти (П. Блум, Р. Ганье, Б. Скіннер)
5. Феноменологічна модель освіти (А. Маслоу, А. Комбс, К. Роджерс);
6. Неінституціональна модель освіти (П. Гудман, Ф. Клейн, Л. Бернар)

Закон – внутрішній і необхідний, всезагальний і суттєвий зв'язок предметів і явищ об'єктивної дійсності;

Розрізняють закони :

- **динамічні**

За яких початковий стан об'єкта однозначно визначає низку наступних його станів.

- **статичні**

За яких передбачається визначення імовірності закладених тенденцій у зміні об'єкта або системи за певних заданих умов.

Закономірність – одні автори тлумачать як більш широке, ніж закон, тобто як визнання всезагальної упорядкованості природи і суспільства, в межах якої необхідно виділити закони. Інші розуміють закономірність як недостатньо точно пізнаний закон, як упорядкованість явищ, системність зв'язків між об'єктами.

Принципи навчання:

гуманізації, науковості, систематичності і системності, зв'язку з життям, практикою, свідомості та активності навчання, єдності конкретного і абстрактного, доступності, міцності знань, етнізації, демократизації, оптимальності навчального процесу.

Зміст освіти – певний обсяг і характер систематичних, системних наукових знань, практичних умінь і навичок, а також світоглядних і морально-етичних ідей, якими має оволодіти людина, в даному випадку – здобувач у процесі навчання.

У науці обґрунтовано 4 основні елементи змісту освіти:

1. Інформація, яка підлягає засвоєнню;
2. Способи діяльності – уміння, навички;
3. Досвід емоційно-ціннісного ставлення до знань;
4. Досвід творчої діяльності.

Зміст освіти визначається такими державними документами: навчальними планами, навчальними програмами, підручниками, посібниками.

Навчальний план – це державний нормативний документ, який визначає навчальне навантаження здобувачів, його розподіл за семестрами, відділеннями, спеціальностями, тобто встановлює перелік навчальних предметів, кількість годин, відведених на кожний предмет, кінець і початок навчального року.

Навчальна програма – це державний документ, в якому розкривається зміст освіти з кожної освітньої компоненти і визначається система наукових знань, світоглядних і морально-етичних ідей, практичних умінь і навичок, якими необхідно володіти здобувачам вищої освіти.

Навчальний предмет – педагогічно адаптований зміст основ будь-якої галузі діяльності.

Навчальний підручник – це книга, зміст якої повністю відповідає навчальній програмі. **Навчальний посібник** не повністю відповідає навчальній програмі. До навчальних посібників належать: хрестоматії, словники, збірники вправ і задач тощо.

Зміст освіти реалізується у різних формах навчання.

Провідною формою є лекція.

Лекція – це стрункий систематичний і системний виклад певної наукової проблеми або її частки.

У практиці вищої школи застосовуються такі види лекцій:

1. Лекція-бесіда; лекція- мозковий штурм;
2. Лекція-дискусія;
3. Лекція з розбором конкретних ситуацій;
4. Лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку;
5. Лекція-консультація;
6. Проблемна лекція.

Семінарські заняття забезпечують розвиток творчого професійного мислення, пізнавальної мотивації і професійного використання знань у навчальних умовах. Семінари складаються з двох взаємопов'язаних ланок – самостійного вивчення здобувачем програмного матеріалу і обговорення на заняттях результатів пізнавальної діяльності

Семінарські заняття можна класифікувати:

1. Залежно від складності, об'єму і вимог: підготовчі, власне семінари, міжпредметні семінари.
2. Залежно від мети: семінар-повторення і систематизації знань, семінари вивчення нового матеріалу, комбіновані.
3. За формою проведення: семінар-бесіда, семінар-обговорення, коментоване читання, диспут, комбінований, міжпредметний семінар – та його різновидність – семінар-конференція.

Структура семінару може бути різною.

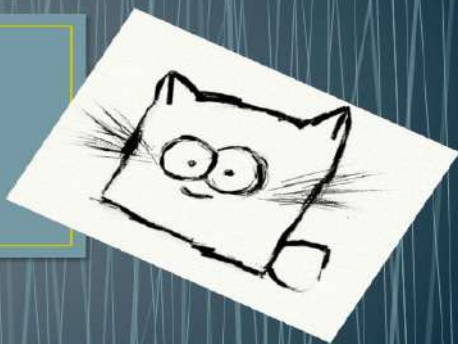
Однією з форм занять є групова консультація.

Вона проводиться у таких випадках:

1. При необхідності детально розглянути практичні питання, які були недостатньо висвітлені раніше.
2. З метою допомогти слухачам у самостійній роботі, у підготовці до занять, складанні заліку чи екзамену.
3. Здобувач самостійно, без проведення лекцій та інших видів занять, вивчає ті чи інші документи, інструкції, положення або методики.

Дякую за увагу 😊

Презентація до семінарського заняття № 7

Сучасні технології навчання

1

ПЛАН

1. Сутність та взаємозв'язок понять «технологія», «освітня технологія», «навчальна технологія», «технологія виховання».
2. Основні критерії технологічності.
3. Навчальні технології та їх класифікація.
4. Характеристика основних навчальних технологій.

2

Рекомендована література

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. – К: Академ. видав., 2004. – 352 с.
2. Освітні технології: навч. метод. посіб. / За ред. О. М. Пехоти. – К: А.С.К., 2002. – 256 с.
3. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія / за ред. С. О. Сисоєвої. – К: Віпол, 2001. – 502 с.
4. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 400 с. (с. 180-280)
5. Ворожейкіна О. М. Сто цікавих ідей для проведення уроку. – Х: Вид. група «Основа», 2011. – 287 с. (с. 101-169).

Рекомендована література

6. Педагогічні технології: теорія та практика. Курс лекцій: навч. посіб. / за ред. проф. Н. В. Гриньової. – Полтава: АСМІ, 2004. – 180 с.
7. Інноваційна діяльність педагогів Житомирщини / О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова та інші. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 44 с.
8. Окрилені творчістю. Збірник методичних знахідок учасників обласних конкурсів «Учитель року 2000» та «Класний керівник»: крок у 21 століття. – Житомир, 2000. – 220 с.
9. Ігрові технології навчання // Настільна книга педагога / упорядники В. Андреева, В. Григораш. – Х., 2006. – 340 с.

□ **Етимологія** слова «технологія» означає «знання обробки матеріалу» (techne-мистецтво, ремесло, наука+logos поняття, вчення). Технологія включає також і мистецтво володіння процесом, завдяки чому персоналізується.

5

□ Технологічний процес завжди передбачає певну послідовність операцій з використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) і умов. У процесуальному розумінні технологія відповідає на питання: «Як зробити (з чого і якими способами)»?

6

- З розвитком навчальної техніки і комп'ютеризації навчання «технологія навчання» і «педагогічна технологія» тлумачаться як система засобів, методів організації і управління освітнім процесом.

8

- На кінець 70-х - початок 80-х років XX століття виокремилися два складника педагогічної технології: використання системного знання для вирішення практичних задач і використання в навчальному процесі технологічних засобів (М.Кларк, Д.Фінн, Т.Сікамото).

9

- На відміну від поняття «технології в освіті», що відповідало поняттю «технічні засоби навчання» під «педагогічною технологією» почали розуміти сукупність засобів і методів педагогічного процесу.

10

- Останнім часом поняття «педагогічна технологія» дедалі більше поширюється в науці й освіті. Його варіанти «педагогічна технологія», «технологія навчання», «освітні технології», «технології в навчанні», «технології в освіті» - широко використовуються в психолого-педагогічній палітрі і мають багато формулювань, залежно від того, як автори уявляють структуру і компоненти освітнього процесу.

11

- Найбільш цілісним є підхід до визначення понять «освітні технології», «педагогічні технології», «навчальні технології» у Т. Назарової.
- Т. Назарова зробила опис кожного, з'ясувала відмінності між ними, довела, що на кожному з них діє відповідна ієрархія цілей, завдань, змісту.

12

- Освітні технології відбивають загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору, їх призначення - прогнозування розвитку освіти, його конкретне проектування і планування, передбачення результатів, а також визначення відповідних освітнім цілям стандартів.

13

- Прикладами освітніх технологій можуть бути концепції освіти, освітні системи. На сучасному етапі - це гуманістична концепція освіти.

14

- Якщо освітні технології відбивають стратегію освіти, то педагогічні втілюють тактику її реалізації (за Т. Назаровою) в освітньому процесі шляхом впровадження моделей останнього і тотожних йому моделей управління цим процесом (особистісно-орієнтованого, модульно-розвивального навчання та ін.).

15

- У документах Асоціації з педагогічних технологій США підкреслювалось;
«педагогічна технологія є комплексним інтегральним процесом (люди, ідеї, засоби і способи організації діяльності) для аналізу проблем планування всіх аспектів засвоєння знань».

17

- **Педагогічна технологія** відображає модель навчально-виховного і управлінського процесів освітнього закладу і об'єднує в собі зміст, форми і засоби кожного з них, спрямованих на досягнення гарантованої мети та створення комфортних умов для всіх учасників освітнього процесу.

24

- Навчальна технологія - поняття близьке, але не тотожне поняттю педагогічна технологія. Воно підбиває шлях освоєння конкретного навчального матеріалу (поняття) в межах відповідного навчального предмета, теми, питання. Потребує спеціальної організації навчального змісту, адекватних йому форм і методів навчання.

25

Структурні складові технології навчання:

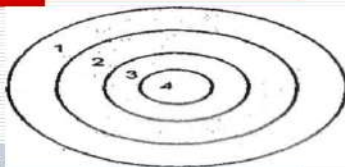
- дидактичні задачі;
- зміст навчання;
- викладач, учитель і його діяльність;
- студент, учень і його навчальна діяльність;
- засоби педагогічної взаємодії;
- матеріальне оснащення діяльності учасників навчального процесу;
- зовнішні умови, в яких відбувається навчання-учіння;
- результати навчання.

28

- Технології навчання, виховання, управління пов'язані з педагогічними технологіями, освітніми технологіями загальною ідеєю відповідної освітньої концепції, педагогічними парадигмами, змістовим наповненням функцій. Педагогічна техніка відбиває рівень майстерності педагога. Від того, як і якими прийомами навчання й виховання він володіє, залежить ступінь розвитку суб'єктів навчання (виховання).

29

Змістовий взаємозв'язок понять

1. освітні технології;
2. педагогічні технології;
3. технології навчання (виховання, управління);
4. педагогічна техніка.

31

Педагогічна технологія повинна задовольняти основним методологічним вимогам, критеріям технологічності:

- концептуальність (опора на певну концепцію, що містить філософські, психологічні, дидактичні і соціально-педагогічні обґрунтування освітніх цілей);
- системність (педагогічна технологія повинно мати всі ознаки системи);

32

- логічність процесу, взаємозв'язок усіх його частин,
- цілісність;
- керованість (можливість цілепланування, проектування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобами і методами з метою корекції результатів);

33

- ефективність (оптимальність витрат, гарантованість досягнення запланованого результату - певного стандарту навчання);
- відтворюваність (можливість застосування і інших однотипних умовах, іншими суб'єктами);
- єдність змістової і процесуальної частини, їх взаємообумовленість.

34

- Будь-яка сучасна педагогічна технологія являє собою синтез досягнень педагогічної науки і практики, поєднання традиційних елементів минулого досвіду і того, що породжено суспільним і технічним прогресом, і перш за все, гуманізацією, демократизацією суспільства і технологічною революцією.

35

Джерелами і складовими частинами нових педагогічних технологій є:

- соціальне перетворення і нове педагогічне мислення;
- суспільні, педагогічні, психологічні науки;
- сучасний передовий педагогічний досвід;
- історичний вітчизняний і зарубіжний досвід (надбання попередніх поколінь);
- народна педагогіка.

36

- Кожна педагогічна технологія має свої процесуальні характеристики (мотиваційна, управлінська, категорія здобувачів), а також має програмно-методичне забезпечення (навчальні плани, програми, методичні посібники, дидактичні матеріали, наочні технічні засоби навчання, діагностичний інструментарій).

38

-
- **Модульно-розвивальне навчання** сприяє становленню особистості не тільки завдяки змісту, методам, формам організації, а й через свою сутнісну багатовимірність, логіку буття з огляду на специфічну форму психосоціального зростання індивідуальності.
-

39

-
- Під проблемним навчанням розуміють таку організацію навчальних занять, які передбачають створення під керівництвом учителя, викладача проблемних ситуацій і активну самостійну діяльність студентів з їх розв'язання, результатом якої є творче оволодіння знаннями, навичками, уміннями та розвиток мислительних здібностей.
 - Проблемне навчання засноване на процесах мислительної діяльності (аналіз, синтез, порівняння) та закономірностях пошукової діяльності (пізнавальний інтерес, проблема, проблемна ситуація).
 - Викладачами, учителями використовуються різні типи проблемних ситуацій, як за змістом так і рівнем складності.
-

43

- Концептуальними основами ігрових технологій є психологічні механізми ігрової діяльності, що спираються на фундаментальні потреби особистості у самовираженні, самоутвердженні, самовизначенні, саморегуляції, самореалізації.

- **Інформаційно-комунікаційні технології** - це процеси підготовки і передачі інформації, засобом якої є комп'ютер та інші технічні засоби. Вони розвивають ідею програмованого навчання і відкривають дійсно нові, ще не досліджені варіанти навчання, пов'язані з унікальними можливостями сучасних комп'ютерів і телекомунікацій.
- Проте в наукових джерелах ці технології отримали назву комп'ютерних технологій.

- Комп'ютерні технології спрямовані на: підготовку особистості інформаційного суспільства; формування умінь працювати з інформацією; розвиток комунікативних здібностей; формування дослідницьких умінь та умінь вибору оптимальних рішень; забезпечення великим об'ємом якісної інформації.

55

- **Дистанційне навчання** - це універсальна гуманістична форма навчання, що базується на використанні широкого спектру традиційних, нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, технічних засобів, що створюють умови вибору здобувачами освітніх компонент, які відповідають стандартам, діалоговому обміну з викладачем; крім того процес навчання не залежить від положення здобувача в просторі та часі.

63

Презентація до семінарського заняття № 8

Контроль – нагляд, спостереження і перевірка успішності здобувачів

- Функції контролю:
- - **освітня** (сприяння поглибленню, розширенню, удосконаленню знань студентів)
- - **діагностично-коригуюча** (виявлення знань, умінь і навичок, утруднень, недоліків успішності, забезпечення зворотного зв'язку)
- - **контролююча** (визначення рівня знань, умінь і навичок студентів, підготовленості до засвоєння нового матеріалу, виставлення оцінок студентам)
- - **виховна** (спрямована на покращення особистої дисципліни, розвиток волі, характеру, навичок систематичної, самостійної праці)
- - **розвивальна** (сприяння розвитку психічних процесів особистості – уваги, пам'яті, мислення, інтересів, пізнавальної активності)
- - **стимулююче-мотиваційна** (стимулювання студентів до покращення навчальної діяльності, розвитку особистої відповідальності, формування мотивації навчання)
- - **управлінська** (забезпечення цілеспрямованості у навчанні)
- - **прогностично – методична**

Принципи організації контролю й оцінювання знань здобувачів

Індивідуального характеру перевірки й оцінки знань здобувачів

Систематичності і системності перевірки оцінки знань

Тематичності

Диференційованості оцінки успішності навчання здобувачів

Єдності вимог викладачів до здобувачів

Об'єктивності

Види контролю та форми перевірки знань здобувачів

- ❖ Попередня, поточна, тематична перевірка (міжсесійний контроль)
- ❖ Залік, курсові роботи, колоквиум, консультація (рубіжний контроль)
- ❖ Семестрові екзамени, державні екзамени, дипломні роботи (підсумковий та заключний контроль)

Попередня перевірка здійснюється з метою визначення ступеня готовності здобувача до навчання залежно від етапу навчання і місця проведення контролю.

- Вона може проводитись у формах :
- *Письмових контрольних робіт*
- *Фронтальним опитування перед початком практичних чи лабораторних робіт*
- *Усна перевірка окремих груп здобувачів*
- *Стандартизований контроль знань*

5

Поточна перевірка є органічною складовою освітнього процесу і проводиться у межах чинних форм організації навчання у закладах вищої освіти

- Вона здійснюється у таких формах:
- *- усна співбесіда*
- *- письмове фронтальне опитування*
- *- фронтальний безмашинний стандартизований контроль*
- *- перевірка за допомогою перфокарт*
- *- письмова перевірка*
- *- експрес-контроль*
- *- домашні завдання*
- *- тестова перевірка*

6

Провідне місце у системі контролю навчальної діяльності здобувачів посідає рубіжний контроль (заліки, курсові) та підсумковий і заключний контроль (семестрові та державні іспити)

Залік – підсумкова форма перевірки результатів виконанням здобувачами практичних, лабораторних, курсових робіт, засвоєння матеріалу семінарських занять, результатів практики.

Іспити

Іспити в "відкритим підручником"

Практичний іспит

Іспит-автомат

Курсові роботи (проекти)

Державні випускні экзамени

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів

- 1. Характер засвоєння вже відомого знання (рівень усвідомлення, міцність запам'ятовування, обсяг, повнота і почітність знань)
- 2. Якість виявленого здобувачем знання (логіка мислення, аргументація, послідовність і самостійність викладу, культура мовлення)
- 3. Ступінь оволодіння вже відомими способами діяльності, умінням і навичками застосування засвоєних знань на практиці
- 4. Оволодіння досвідом творчої діяльності
- 5. Якість виконання роботи

Оцінки “відмінно” заслуговує здобувач

Виявив всебічні і систематичні і глибокі знання відповідно до навчальної програми, вміння застосовувати знання, передбачені програмою, опанував основну і додаткову літературу, засвоїв взаємозв'язок основних понять освітньої компоненти, виявив творчі здібності щодо розуміння і використання матеріалу, передбаченого програмою.

Оцінки “добре” заслуговує здобувач

- Оволодів навчальним матеріалом відповідно до навчальної програми, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою, засвідчив систематичний характер знань з освітньої компоненти і здатен до їх самостійного поповнення і оновлення у ході подальшої навчальної роботи і професійної діяльності.

Оцінки “задовільно” заслуговує здобувач

- Виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією, який виконує завдання, передбачені програмою, ознайомлений з основною літературою, рекомендованою програмою

11

Оцінка “незадовільно” виставляється здобувачеві

- Виявив прогалини у знаннях основного навчального матеріалу, припустився принципових помилок у виконання передбачених програмою завдань, неспроможний продовжити навчання чи приступити до професійної діяльності після закінчення закладу вищої освіти без додаткових занять із відповідної освітньої компоненти.

12

Рейтингова система оцінки знань, умінь, навичок здобувачів

- В основі рейтингової системи лежить накопичення оцінок за певний період навчання (модуль, семестр, рік, 5 років) зі різноманітної діяльності.
- Сума цих оцінок виступає у ролі кількісного показника якості роботи здобувача порівняно з успіхами його одногрупників.
- Вона відображає не лише якість знань і вмінь, а й точність у роботі, активність, самостійність, творчість.

13

Метою роботи є побудова рейтинг-системи, здатної стимулювати самостійну роботу здобувачів та оцінювати якість і повноту засвоєного матеріалу.

- *Обсяг засвоєного матеріалу оцінюється за шкалою:*
 - - від 70% до 79% фактичного матеріалу – “задовільно”
 - - від 80% до 89% фактичного матеріалу – “добре”
 - - від 89% до 100% фактичного матеріалу – “відмінно”.
- *Якість знань оцінюється за стобальною системою.*

14

Презентація до семінарського заняття № 10

Соціально-історичні характеристики становлення вищої педагогічної освіти України

Ґрунт для утворення двох явищ – релігійної полеміки і національної школи був створений напередодні та після унії 1596 року, коли виник конфлікт між православ'ям та католицизмом. Народна школа, що повстала й поширилась зусиллями релігійно-національних організацій – братств, привела до організації вищої освіти з релігійним забарвленням. (Д. Чижевський)[1].

[1] Чижевський Д.М. Філософія України (спроба бібліографії). – Прага, 1926. – С.38.

Для того, щоб встановити тип школи, треба виходити з таких позицій: мета цього закладу, його устрій чи організація, склад викладачів, коло навчальних дисциплін, рівень їх викладання, рівень освіти, причетність викладачів до науково-дослідної роботи, оцінка роботи закладу громадськістю.

Першим вищим навчальним закладом в Україні вважають **Острозьку академію**. Дата заснування у різних джерелах різна (1576, 1580, 1578).

Насьогодні найбільш аргументованою є точка зору Ігоря Мацька, який встановив, що Острозька академія була заснована наприкінці 1576 року, і стала невдовзі першою у східних слов'ян школою вищого типу.

Характерною особливістю педагогічних творів (лекцій, навчальних посібників) були паралельні тексти, написані старослов'янською і близькою до розмовної тодішньої української мовою. В Академії працював колектив перекладачів, науково-літературний гурток, були підібрані видавці, підготовлені необхідні приміщення, тобто в технічному і кадровому відношенні налагоджено видавничий процес.

Другим вищим навчальним закладом була
Києво-Могилянська академія (1615-1817).

Київська академія як вища школа
формувався упродовж кількох десятиліть.

У 1632 році київська громада домоглася
об'єднання Лаврської та Братської шкіл.
Новий навчальний заклад, що дістав назву
Києво-Могилянської колегії, невдовзі став
справжнім університетом, який виховав сотні
представників української інтелігенції за
зразком західної культури.

Опікуном—проректором новоствореного закладу стає **Петро Могила** (1596-1647) - син молдавського господаря, на якого чекав молдавський трон.

На початку XVIII ст. у Київській академії навчались понад дві тисячі студентів, у тому числі із зарубіжних країн.

Київська академія була справді демократичним і водночас елітним вищим навчальним закладом. Тут вчилися представники різних народів і різних станів.

Серед вихованців академії були видатні вчені, письменники, композитори, державні і релігійні діячі, просто освічені люди. Шість гетьманів України здобули освіту в Києво-Могилянській колегії-академії: Іван Виговський, Іван Мазепа, Пилип Орлик, Павло Подуботок, Іван Самойлович, Юрій Хмельницький. Петро Конашевич-Сагайдачний (1614-1622) був її засновником і водночас навчався в ній. Випускниками академії стали: Григорій Сковорода, Дмитро Туптало, Олександр Безбородько, Петро Гулак-Артемовський, Максим Березовський, Пилип Козацький, Дмитро Бортнянський, Йов Борецький – перший ректор Київської братської школи, Митрополит Київський.

Навчання “спудеїв” Києво-Могилянської академії організовувалось на демократичних засадах. Новоприбулих приймали протягом всього навчального року з 1 вересня до перших чисел квітня. Вікових обмежень для зарахування не було (з 11 до 24 років). Термін навчання становив 12 років.

Навчальний рік розбивався на три семестри, кожен семестр закінчувався екзаменами. Тричі – протягом року встановлювалися короткі перепочинки – рекреації. Частина студентів (2/3) екзамен не складала. В кінці кожного семестру вони писали, так звані, великі дисертації і захищали їх у присутності всіх студентів. Вчився кожен стільки, скільки бажав. Після закінчення повного навчального курсу чи будь-якого старшого класу студент отримував атестат за підписом ректора чи префекта, завірених печаткою Академії. До послуг студентів була лікарня, бурса, книжна лавка.

З 1701 р. Київська колегія отримала офіційний статус Академії.

У XVII-XVIII століттях розвиток вищої школи в Україні гальмувався, головним чином, двома чинниками, а саме: розвиток вищої школи в тій частині, що входила до складу Росії, відбувався в жорстких умовах абсолютної русифікації, а в регіонах, що входили до складу Польщі, Австро-Угорщини та Румунії, здійснювалися відповідно полонізація, онімечення та румунізація населення.

Визначальну роль у розвитку освіти на західноукраїнських землях відіграв **Львівський університет**, хоча цей навчальний заклад був заснований (1661 р.) з метою посилення полонізації українського населення.

Визначну роль у розвитку української науки відіграло наукове товариство ім. **Т. Шевченка** (НТШ), яке очолював М. Грушевський. Публікації ж Львівського університету виконали польською мовою. До першої світової війни Львівський університет мав чотири факультети: богословський, філософський (у 20-х роках перетворений на гуманітарний і математико-природничий), правовий і медичний. З кінця XIX століття розпочалася боротьба за створення самостійного окремого українського університету.

В університеті викладали видатні історики Іван Крип'якевич, Степан Томашевський, Михайло Грушевський – славетний професор української історії, який очолював наукове товариство ім. Т. Шевченка.

Харківський університет – перший на території України, що входив до складу Російської імперії – був заснований наприкінці січня 1805р. вже тоді професор Д. Багалій викладав українською мовою.

У 1905р. рішенням Вченої ради університету І. Франкові та М. Грушевському були присвоєні вчені звання. Після 1917р. університет був спочатку реорганізований в Академію теоретичних знань, а згодом в Університет народної освіти, якому було присвоєно ім'я професора О. Потебні.

У новоствореному навчальному закладі працювали Олександр Потебня, Дмитро Багалій, Микола Сумцов, Дмитро Яворницький. Вони своєю працею сприяли розвитку науки і техніки, мови і літератури, піднесенню української культури. З діяльністю університету пов'язана діяльність Петра Гулака-Артемовського, Григорія Квітки-Основ'яненки, вихованцем Харківського університету був Микола Костомаров.

Київський університет був відкритий 15 липня 1834 р. Була використана матеріальна база Кременецького ліцею, який був закритий в 1831р. у зв'язку з тим, що студенти польські брали участь у збройному повстанні проти царизму.

Ректором Київського університету
було призначено **Михайла**
Максимовича (1804-1873).

Водночас він був істориком,
фольклористом і письменником.

Його збірки “Малоросійські
пісні”(1827 р.), “Українські
народні пісні” (1834р.), ”Збірник
українських пісень”(1849 р.) –
поклали початок українській
фольклористиці.

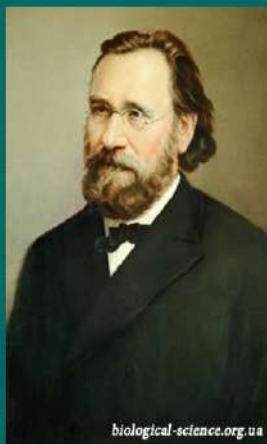

Одеський університет (1865 р.)

Ініціатором відкриття Одеського університету
був відомий вчений-педагог М. Пирогов, а
також М. Могілянський та генерал-
губернатор П. Строганов.

Ім'я І. Мечникова присвоєно з 1945р. Серед викладачів і вихованців Одеського університету багато вчених: **Ілля Мечников (1845-1916)** – видатний біолог, професор зоології й порівняльної анатомії Новоросійського університету в Одесі; Данило Заболотний (1866-1929) – видатний український мікробіолог і епідеміолог, один із основоположників вітчизняної наукової епідеміології; Олександр Богомолець (1881-1946) – видатний український патофізіолог, академік (з 1929 р.) та президент (з 1930 р.) АН УРСР, закінчив медичний факультет Новоросійського університету (1906 р.);

biological-science.org.ua

Лев Писаржевський (1871-1938) – видатний хімік, академік ВУАН (з 1925р.), в 1896р. закінчив Новоросійський університет в Одесі. У 1927 р. очолив створений з його ініціативи Український інститут фізичної хімії (тепер інститут **фізхімії** ім. Л.Писаржевського). З цим університетом пов'язана діяльність Івана Сеченова, Олександра Ковалевського, Миколи Зелінського, Євгена Шепкіна, Володимира Філатова (офтальмолога).

Чернівський університет (1875 р.) був заснований з німецькою мовою викладання, але з самого початку його існування тут діяли кафедри української мови і літератури.

В 1918–1920 р. університет перетворено на румунський, було скасовано українські кафедри, кількість студентів-українців значно скоротилась. В ньому навчались Іван Франко, Лесь Мартович. Після приєднання Буковини до УРСР у 1940 р. університет був реорганізований. Кількість факультетів зросла до семи, а з 1995р. – до тринадцяти. В їх складі знаходилися понад 50 кафедр.

Вища педагогічна національна школа в своєму розвитку пройшла **наступні етапи**: 1804-1917 рр. — становлення педагогічної освіти; 1917-1920 рр. — активні пошуки змісту, форм і методів будівництва нової вищої педагогічної освіти за різних форм державної влади; 1921-1934 рр. — формування та інтенсивна підготовка педагогічних кадрів; 1935-1985 рр. — утвердження єдиної всесоюзної системи вищої педагогічної освіти. Уніфікація її змісту, форм та методів; **наступний етап** — розбудова нової національної вищої школи на демократичних засадах.

Презентація до семінарського заняття № 8

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МЕТОДИЧНІЙ ТА ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Формування високого рівня інформаційної
культури кожного члена суспільства, держави,
впровадження сучасних інформаційних технологій
у практику освітнього процесу –
пріоритетні шляхи розвитку освіти
(Із змісту Національної доктрини розвитку
України
у XXI столітті)*

Головні стратегії сучасної освіти

*• Враховуючи бурхливий
розвиток комп'ютерних
технологій, навчання
майбутніх користувачів для
інформаційного суспільства
повинно стати масовим та
достатньо швидким*

*• Формувати
інформаційну культуру
учнів повинен кожен
вчитель, а не лише
вчитель інформатики*

*• Успіхи учнів безпосередньо
залежать від якісної підготовки
вчителів*

Методична та практична підготовка здобувачів вищої освіти - основа професійної діяльності вчителя, викладача

Чинники, що обумовлюють модернізацію методичної освіти

- **Варіативність змісту освіти в загальноосвітній школі та закладі вищої освіти**
- **Поява альтернативних програм**
- **Реальна ситуація вибору, в якій перебуває сьогодні шкільний учитель, викладач**

Інформаційна компетентність вчителя, викладача (за Н. В. Морзе)

Формується з врахування вимог інформаційного суспільства та передбачає:

- **використання термінології, апаратної складової, програм і методів ІКТ**
- **використання ІКТ у навчанні та створенні методичних та дидактичних матеріалів, формування завдань для учнів з використанням ІКТ**
- **розуміння ролі ІКТ у науковій галузі, на якій базується відповідна навчальна дисципліна**
- **використання ІКТ для планування та проектування навчального середовища, моніторингу навчальних досягнень учнів**
- **використання ІКТ для спілкування в педагогічному середовищі та підвищення кваліфікації**

Впровадження програми „Intel @. Навчання для майбутнього”

- Інноваційна освітня програма Intel сприяє підготовці вчителя, викладача сучасного типу, навчає його не лише користуватися комп'ютером, але й повною мірою використовувати його потенціал в освітньому процесі, що робить його дійсно сучасним, інформаційно насиченим і цікавим для слухачів

Програма Intel «Навчання для майбутнього» в освітньому процесі закладів вищої освіти сьогодні

↓

Складова частина освітньої компоненти „Нові інформаційно-комунікаційні технології в освіті”

↓

Складова частина навчальних курсів (в тому числі фахових методик)

↓

Факультативні заняття

Оцінка підсумків упровадження Intel «Навчання для майбутнього» в освітній процес університетів

- підвищення інтересу здобувачів до більш глибокого вивчення комп'ютерних технологій щодо викладання шкільних предметів у процесі педагогічної практики;
- підвищення інтересу здобувачів до досвіду своїх однокурсників у процесі семінарів, тренінгів, конкурсних робіт;
- використання проектного методу як об'єкта та інструмента дослідження в науково-дослідній діяльності здобувачів, дипломному проектуванні тощо;
- підвищення якості викладання у ЗВО за рахунок освоєння викладачами-тьюторами програми Intel нових програмних продуктів, нових технологій, комп'ютерної та мультимедійної техніки

- ❖ Визначення шляхів впровадження програми в освітній процес в якості складової галузевих стандартів вищої педагогічної освіти
- ❖ Видання підручників, навчальних посібників з грифом МОН України, широкого шлейфу книг, наукових статей, які б відображали б програму зі сторони, як освітнє явище, адаптуючи її до умов української освіти
- ❖ Дослідження можливостей використання програми у викладанні фахових методик, проведенні педагогічних практик
- ❖ Розроблення методик для вчителів та студентів педагогічних університетів, створення каталогів методичних матеріалів
- ❖ Розроблення навчально-методичних матеріалів, змісту освіти, форм організації навчального процесу, апробацію в експериментальних групах
- Підтримка мережевого товариства учасників і випускників програми на регіональних і всеукраїнських освітніх порталах
- Проведення об'єднаних конкурсів проектів здобувачів коледжів, технікумів і закладів вищої освіти
- Організація тренінгів для тьюторів і обмін досвідом між різними закладами вищої освіти, обмін методичними матеріалами з нових курсів програми між методичними кафедрами

Термінологічний словник

Адаптація (лат. *adaptio*) – пристосовувати. а) біологічна адаптація – пристосування організму до умов життя, режиму, харчування; б) соціальна адаптація – взаємодія особистості з соціальним середовищем, активна позиція в соціумі; в) адаптація психологічна – результат успішної адаптації біологічної і соціальної; г) соціально-педагогічна адаптація здобувачів вищої освіти – це засвоєння соціальних ролей і норм поведінки в закладі вищої освіти.

Академія – це освітній заклад вищого рівня, де здійснюється навчання фахівців, конкретного напрямку діяльності, а також підвищується кваліфікація вже працевлаштованих професіоналів. Назва державних вищих наукових установ, завданням яких є розвиток наук або мистецтв. Суспільство вчених людей, які об'єдналися для розвитку мистецтв і наук, літератури чи якогось певного мистецтва або науки.

Алгоритм – сукупність та послідовність дій, правил рішення певної задачі, завдання.

Аналіз – це уявне або фактичне розкладання цілого на частини.

Бесіда – діалогічний метод навчання, суть якого полягає в тому, що викладач шляхом уміло поставлених запитань спонукає здобувачів до роздумів, до аналізу в певній логічній послідовності фактів і явищ, що вивчаються, і сприяє самостійному формуванню відповідних теоретичних висновків та узагальнень.

Військово-патріотичне виховання – наскрізний виховний процес, спрямований на формування у громадян України національної та оборонної свідомості,

готовності до національного спротиву, підвищення суспільної значущості та поваги до військової служби, мотивації громадян до набуття ними необхідних компетентностей у сфері безпеки і оборони.

Вікові особливості – характерні для певного періоду життя анатомо-фізіологічні, психічні та соціальні властивості.

Вікова періодизація (класифікація) – поділ цілісного життєвого циклу людини на вікові відрізки (періоди), що вимірюються роками.

Викладання – впорядкована діяльність педагога з реалізації мети навчання, забезпечення інформування, виховання, розуміння, практичного застосування.

Викладацька діяльність – діяльність, яка спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо), та яка провадиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом) або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору.

Виховання – це передача суспільно-історичного досвіду від покоління до покоління у широкому соціально-педагогічному значенні. *Виховання у широкому педагогічному значенні* – це організація виховного процесу у педагогічній системі.

Виховання вузькому значенні – це цілеспрямований,

систематичний, спеціально організований процес взаємодії вихователя і вихованців з метою формування особистості в цілому або окремих якостей особистості відповідно до вимог суспільства.

Вихованість – комплексна властивість особистості, яка характеризується наявністю і рівнем сформованості у неї суспільно значущих якостей, що відображають ступінь її розвитку.

Вихователь – у широкому значенні – особа або організація, яка здійснює виховання; людина, яка покликана або призначена передавати досвід попередніх поколінь молоді; у вузькому значенні – посадова особа, яка займається вихованням дітей і молоді у навчально-виховних закладах.

Виховуючі відносини в загальноосвітній школі – це спеціально організована під педагогічним керівництвом учителя творча, морально-естетична взаємодія суб'єктів виховання, спрямована на досягнення мети виховання, зумовлена всією системою суспільних відносин, загальнолюдських і національних цінностей, відповідає певному стану розвитку суспільства».

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Вправа – це метод навчання, що полягає у повторенні певних дій, під час яких формуються уміння й навички на основі вже набутих знань, а також їх застосування.

Готовність магістра освіти до педагогічної діяльності – це складне багатокomпонентне утворення, що має динамічну структуру й включає професійну-педагогічну спрямованість, розвинені педагогічні здібності, систему наукових знань, умінь і навичок, компетенцій та компетентностей, оволодіння якими дозволяють випускнику магістратури здійснювати продуктивну педагогічну діяльність.

Громадянська компетентність – здатність особи реалізовувати і захищати права та свободи людини і громадянина, відповідально ставитися до обов’язків громадянина, брати активну участь у суспільному житті, підтримувати розвиток демократичного суспільства та утверджувати верховенство права, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, пов’язаних з ідеями демократії та верховенства права, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей.

Громадянська освіта – це сукупність систематизованих знань, умінь, навичок, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, пов’язаних з ідеями демократії та верховенства права, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей.

Громадянсько-патріотичне виховання – наскрізний виховний процес, спрямований на усвідомлення

громадянами України власної відповідальності за розвиток успішної країни та важливості турботи про благо українського народу;

Групова форма – спосіб організації навчальної роботи, яка передбачає виконання певного завдання групою у межах загальної мети (ланкова, бригадна, кооперовано-групова, диференційовано-групова).

Гуманізація виховання – пріоритет завдань, самореалізації особистості студента, створення умов для вияву обдарованості і талентів, формування гуманної особистості, щирої, людяної, доброзичливої.

Гуманізм, з точки зору філософії, – це визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і вияв своїх здібностей, на гідне життя. У психологічному плані сутність гуманізму полягає в обумовленні моральними цінностями установці на інших, здатності до переживання за них, співчуття, співучасті і співпраці. У педагогічному плані гуманізм означає людяність, рису характеру, яка найповніше виявляється у любові та повазі до людей і передбачає

високий рівень вимогливості.

Діяльність – вся різноманітність занять людини, все те, що вона робить; форма прояву активного ставлення людини до оточуючої дійсності.

Дидактика – галузь педагогіки, яка досліджує закономірності процесу навчання та розробляє теорію освіти й навчання.

Дискусія – словесний метод навчання, при якому здійснюється суперечка, обговорення будь-якого питання.

Диференційоване навчання – врахування індивідуальних особливостей учнів в усіх формах та методах, коли учні групуються на основі певних спільних особливостей для навчання та виховання.

Догматичне навчання – вид навчання, суть якого зводиться до того, щоб зміст усіх навчальних предметів завчався напам'ять; така організація навчання, при якій: знання, що підлягають засвоєнню, надаються у готовому вигляді, бездоказово; заучування знань механічне, не вимагає їх розуміння й осмислення; відтворення знань дослівно.

Доктор філософії – це освітній і водночас науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується разовою спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти або наукової установи за результатами успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді.

Домашня робота – складова навчального процесу, яка полягає у виконанні учнями за завданням та інструкцією вчителя самостійної навчальної і практичної роботи після уроків.

Другий (магістерський) рівень вищої освіти – набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування задач дослідницького та/або інноваційного характеру у певній галузі професійної діяльності.

Духовна культура – це такий спосіб свідомої організації особистістю своєї індивідуальної

сенсожиттєвої діяльності у сфері духовного і матеріального виробництва, який забезпечує їй всебічну самореалізацію, самоздійснення її сутнісних сил, різноманітних життєпроявів.

Загальна освіта – сукупність основ наук про природу, суспільство, мислення, мистецтво, а також відповідних умінь і навичок, необхідних кожній людині незалежно від її професії (С. Гончаренко).

Загальна середня освіта забезпечує всебічний розвиток дитини як особистості, її нахилів, здібностей, талантів, трудову підготовку, професійне самовизначення, формування загальнолюдської моралі, засвоєння визначеного суспільними, мовними, національно-культурними потребами обсягу знань про природу, людину, суспільство і виробництво, екологічне виховання, фізичне вдосконалення (Закон України «Про освіту»).

Загальні форми організації навчання – способи організації навчальної діяльності на уроках та інших конкретних формах навчання.

Загальні методи – методи, що застосовуються в школі у процесі вивченні різних навчальних предметів.

Задатки – потенційні можливості розвитку певних психологічних якостей, які реалізуються або не реалізуються.

Заклад вищої освіти – окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну

діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей;

Закономірності – об'єктивно повторювальна послідовність явищ і процесів, що відзеркалюють причинно-наслідкові зв'язки явищ і процесів.

Закон – це внутрішній і необхідний, всезагальний і суттєвий зв'язок предметів і явищ об'єктивної дійсності; загальні необхідні і суттєві зв'язки між предметами і процесами.

Засоби – матеріальні та нематеріальні (духовні) цінності, які сприяють підвищенню ефективності будь-якого процесу.

Здібності – індивідуально-психологічні властивості, які забезпечують успішне виконання певного виду діяльності.

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації;

Зміст виховання – система цінностей світової і національної культури, яку учні повинні засвоїти, зберегти і розвинути відповідно до поставленої мети і завдань виховання.

Зміст освіти – це система наукових знань, умінь і навичок, оволодіння якими забезпечує розвиток розумових і фізичних здібностей учнів, формування їх світогляду, моралі, поведінки, підготовку до суспільного життя.

Знання – результат процесу пізнання дійсності, адекватне її відображення в свідомості людини у вигляді

уявлень, понять, думок, теорій, концепцій, фактів; цілісна система відомостей, цілісна і систематична сукупність наукових понять про закономірності природи, суспільства та мислення.

Ідеал – уявлення про зразок людської поведінки і стосунків між людьми, що виходять із розуміння мети життя.

Індивідуальність – це своєрідність психіки особистості індивіда, її неповторність. Вона проявляється в рисах темпераменту і характеру, в емоційній і вольовій сферах, в інтересах, потребах і здібностях людини.

Індивідуальний підхід – принцип педагогіки, якій передбачає організацію педагогічної взаємодії з врахуванням індивідуальних особливостей учнів, виховання, умов життя; принцип педагогіки, за яким навчально-виховна робота має бути заснована на знаннях якостей і властивостей особистості, умов життя кожної дитини; дійова увага до кожного учня, його творчої індивідуальності.

Індивідуальна робота – реалізація індивідуального підходу, що включає в себе як особистісний контакт з учнем, так і опосередкований вплив на нього через колектив, родину, яка потребує довготривалої та систематичної роботи, варіювання організаційних форм і методів роботи з врахуванням індивідуальних особливостей кожного учня для забезпечення всебічного та цілісного розвитку.

Індивідуальна форма організації навчання – передбачає виконання школярем навчального завдання самостійно на рівні його навчальних можливостей та без

взаємодії з іншими школярами, з використанням допомоги вчителя безпосередньо чи опосередковано.

Календарний план виховної роботи класного керівника – шкільний документ, у якому представлено науково обґрунтоване проектування становлення та розвитку класного колективу і кожного вихованця.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту;

Класифікація – поділ та групування об'єктів за певними ознаками і встановлення між ними зв'язків.

Компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, досвіду, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей.

Компетентнісний підхід – це орієнтація на єдині вимоги до освітніх стандартів у Європі.

Компетенція (від лат. *compelentia* – належність до права) – 1) коло повноважень, наданих законом, статутом чи іншим актом конкретному органу чи посадовій особі; 2) знання й досвід у тій чи іншій галузі; добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи

Концепція – це система взаємопов'язаних наукових положень, котрі використовує дослідник для досягнення потрібного результату. Концепція може ґрунтуватися на

загальноприйнятих теоріях певної наукової школи (про що необхідно вказати у посиланнях на першоджерела та цитуванні літератури), а може бути авторською, тобто розкривати власні теоретичні міркування дослідника.

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі - кредит ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, зазвичай, 60 кредитів ЄКТС.

Критерії майстерності педагога – доцільність (за спрямованістю), продуктивність (за результатами), діалогічність (характер взаємовідносин з усіма учасниками виховного процесу), оптимальність (у виборі засобів), творчість (за змістом діяльності).

Культура – 1) це філософська категорія, яка застосовується для визначення творчої діяльності особистостей, спрямованої на створення, збереження, розповсюдження, обмін і використання сукупності матеріальних і духовних цінностей суспільства, які служать усебічному розвитку самої особистості;

2) специфічно людський спосіб буття, котрий визначає весь спектр практичної і духовної активності людини, її можливої взаємодії з навколишнім світом і собою.

Культурний педагог – це: гуманна особистість; духовно багата особистість, яка володіє творчими здібностями, віддана своїй справі, захоплена нею; творча

особистість, яка постійно розмірковує, мислить альтернативно, незадоволена одержаними здобутками, наділена розвиненим прагненням до творіння; незалежна особистість, здатна до самовизначення у світі культури.

Лабораторний метод – вид дослідницької самостійної роботи учнів, що проводиться за завданням учителя в спеціально пристосованому для проведення дослідів приміщенні, де є необхідне обладнання; практичний метод навчання, оснований на проведенні експериментів, тобто на створенні умов, які дозволяють виявити будь-яке явище для дослідження причин його вияву, протікання.

Лекція – це стрункий систематичний і системний виклад певної наукової проблеми або її частки.

Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми - 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків.

Матеріальна культура безпосередньо зумовлена якостями і властивостями природних об'єктів, тим різновидом форм речовини, енергії та інформації, які використовуються людиною в якості сировини у

створенні матеріальних предметів, матеріальних продуктів і матеріальних засобів існування людини.

Матеріальна культура в іншому значенні слова – це людське «Я», «переодягнене в річ»; це духовність людини, втілена у форму речі; це людська душа, здійснена в речах; це дух людства, що матеріалізувався і перетворився на предмет

Метод походить від грецького «methodos», що означає шлях. *Науковий метод* можна охарактеризувати як цілеспрямований спосіб, за допомогою якого досягається певна мета, щось пізнається або вивчається. Ця категорія охоплює комплекс внутрішніх і зовнішніх дій дослідника.

Методика – сукупність засобів, умов, і пов'язаних у систему логікою процесу досягнення, потрібного результату. Методика включає стратегію отримання нового педагогічного знання, її окремих кроків і в цілому визначає програму дослідження, його конкретні завдання.

Методологія педагогіки – сукупність теоретичних положень про педагогічне пізнання і перетворення дійсності. Методологія займається теоретичними проблемами шляхів і засобів наукового пізнання та закономірностей наукового дослідження як творчого процесу. Поняття методологія, у більш вузькому смислі слова, означає теорію наукового пізнання в конкретних наукових галузях. «Методологія наука у більш вузькому смислі є частиною гносеології» (В. Штофф).

Методологічні основи – сукупність вихідних філософських ідей, які лежать в основі дослідження природних або суспільних явищ і які чинять вирішальний

вплив на теоретичну інтерпретацію цих явищ; науковий фундамент з позицій якого дається пояснення основних явищ і розкривається її закономірності.

Мета – те, до чого прагнуть, що треба здійснити, образ необхідного майбутнього.

Мета виховання – попередньо визначені (прогнозовані) результати підготовки наступних поколінь до життя, що відображаються у їх особистісному розвитку і формуванні, яких прагнуть досягнути у процесі виховної роботи; сукупність властивостей особистості, до виховання яких прагне суспільство.

Мета навчання – бажаний результат засвоєння змісту освіти.

Метод – шлях, спосіб пізнавальної, практичної діяльності людей, досягнення передбаченої мети.

Методи виховання – способи спільної взаємопов'язаної діяльності вихователів і вихованців з метою досягнення виховних цілей.

Метод навчання – способи впорядкованої взаємозв'язаної діяльності вчителя і учнів, які спрямовані на досягнення мети освіти.

Методи науково-педагогічних досліджень – способи, прийоми, процедури та операції емпіричного і теоретичного пізнання й вивчення явищ педагогічної діяльності.

Метод ілюстрації та демонстрації – наочний метод навчання, який передбачає показ конкретних предметів та явищ навколишньої дійсності чи їх зображень, які сприймаються за допомогою органів чуттів.

Метод роботи з книгою – спосіб організації самостійної роботи учнів з друкованим текстом, що дає їм змогу глибоко осмислити матеріал, закріпити його, виявити самостійність у навчанні.

Методична робота у школі – форма організації цілеспрямованої діяльності вчителя над вдосконаленням свого фахового рівня.

Методичне об'єднання – одна з організаційних форм колективної методичної роботи в системі підвищення кваліфікації вчителів.

Методичне об'єднання класних керівників – одна з організаційних форм колективної методичної роботи у системі підвищення кваліфікації вчителів.

Модель – це штучна система, яка відображає з певною точністю властивості об'єкта, що досліджується.

Модуль – відносно цілісний і логічно завершений елемент побудови навчального курсу, що, як правило, відповідає середній за обсягом навчальній темі.

Модульне навчання – система навчання, яка містить у собі дві сторони: організаційну (модульний навчальний план, модульний розклад, модульний календарний план) та процесуальну (модуль, модульний урок).

Модульний урок – це структура та послідовність елементів уроку, кожен з яких включає в себе порцію змісту навчального матеріалу і керівництво до роботи з ним засноване на варіативності рівнів його складності та шляхів руху від одного навчального елементу до другого.

Моральне виховання – один з видів виховання, який передбачає цілеспрямоване формування моральної свідомості, розвиток моральних почуттів та формування

звичок й навичок моральної поведінки відповідно до певної ідеології.

Мотив – спонукальна причина дії і вчинків людини, яка безпосередньо пов'язана із задоволенням потреб; усвідомлена причина, яка обумовлює вибір дій і вчинків; предмет, який спонукає до вибору дій.

Мотивація – система мотивів або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки.

Навчання – це цілеспрямований процес взаємодії вчителя і учнів, у ході якого здійснюється засвоєння знань, формування вмінь і навичок, їх розвиток і виховання.

Навички – здатність виконувати певні дії автоматично; автоматизовані елементи умінь: рухові (моторні), чуттєві (сенсорні), розумові (інтелектуальні).

Навчальна програма – це державний нормативний документ, в якому розкривається зміст освіти з кожного предмета в кожному класі і визначається система наукових знань, світоглядних і морально естетичних ідей, практичних умінь і навичок, якими необхідно опанувати учням, і кількість годин на їх вивчення.

Навчальний план – це державний нормативний документ, який визначає підсумоване навантаження учнів і його розподіл за етапами навчання і класами, встановлює перелік навчальних предметів, обов'язковий для вивчення в усіх школах, а також рухомий компонент, що включає навчальні предмети, які вводяться за розсудом регіонів і шкіл.

Навчальний предмет – дидактично обґрунтована система знань, умінь і навичок, відібраних із відповідної науки чи мистецтва для вивчення в навчальному закладі та адаптована до певного віку учнів.

Навчальний посібник – книга, в якій матеріал розширює межі підручника, містить додаткові, найновіші а також довідкові відомості (довідники, хрестоматії, словники, збірники вправ і задач, тощо).

Навчальна програма – державний нормативний документ, у якому розкривається зміст освіти з кожного предмету в кожному класі і визначається система наукових знань, світоглядних і морально-естетичних ідей, практичних умінь та навичок, якими необхідно опанувати учням, і кількість годин на їх вивчення.

Наука – це система наукових знань про певні явища дійсності. Наука – одна із форм суспільної свідомості, що дає об'єктивне відображення світу; система знань про закономірності розвитку природи, суспільства та способу впливу на навколишній світ, освіта, навички, знання, набуті людиною в процесі навчання, життєвого досвіду.

Національне виховання – це виховання дітей на культурно історичному досвіді рідного народу, його традиціях, звичаях і обрядах, багатовіковій мудрості, що забезпечує етнізацію дітей як необхідний і невід'ємний складник їх соціалізації.

Організація педагогічних досліджень – взаємозв'язок складових елементів дослідницької роботи.

Освіта – це система, процес і результат процесу пізнання.

Освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей.

Особистість – соціальна характеристика людини, що вказує на ті його якості, які формуються під впливом суспільних відносин, відносин з іншими людьми; продукт і суб'єкт певного соціального середовища.

Особистісно орієнтованого навчання – це гуманне суб'єкт-суб'єктне співробітництво всіх учасників освітнього процесу; діагностично-стимулюючий спосіб організації пізнавальної діяльності; проектування індивідуальних досягнень; урахування особливостей студентства як соціальної групи та діапазону особистісних потреб майбутнього фахівця.

Парна форма – така організація навчальної роботи, за якою спільну роботу виконують дві особи: учень-учень (взаємоперевірка, взаємоопитування, взаємодиктант); учитель-учень (залік, іспит, консультація).

Педагогіка – наука про виховання, навчання, освіти людини на всіх етапах її розвитку. *Сучасна педагогіка* – це комплекс теоретичних і прикладних наук про закономірності процесів навчання, виховання і освіти як спеціально організовані та соціально обумовлені цілеспрямовані процеси, а також про шляхи удосконалення цих процесів.

Педагогіка вищої школи – одна з галузей педагогіки, науки про виховання, навчання і освіти молоді і дорослих.

Педагогіка вищої школи – це наука про закономірності навчання і виховання здобувачів, а також

їх наукову і професійну підготовку як фахівців відповідно до вимог держави.

Педагогічна культура – це складне, динамічне, системне, багатокomпонентне особистісне утворення, яке включає діалектичну інтегровану систему якостей і властивостей, педагогічних цінностей і здібностей педагога, між якими існують певні зв'язки і відношення, що формуються, реалізуються в різноманітних видах професійно-педагогічної діяльності і визначають характер і рівень останніх.

Педагогічна майстерність – це комплекс якостей і властивостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності педагога на рефлексивній основі. Її складовими є гуманістичне спрямування, теоретичні знання, педагогічні здібності, педагогічна техніка.

Педагогічна система – функціональна структура, діяльність якої підпорядкована певній меті, навчальні заклади і включені в спеціальну навчально-виховну діяльність спеціалісти утворюють педагогічну систему. Вся сукупність навчально-виховних і культурно-освітніх навчальних закладів складає систему освіти, котра вміщує великі педагогічні системи: систему вищої освіти, систему середньої спеціальної освіти, систему загальної середньої освіти та ін.

Педагогічні дослідження – свідомий цілеспрямований пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу з використанням певного наукового апарату, наукових методів.

Педагогічний такт – це педагогічно грамотне спілкування в складних педагогічних ситуаціях, вміння знайти педагогічно доцільний і ефективний спосіб впливу; почуття міри, швидкість реакції, здатність швидко оцінювати ситуацію і знаходити оптимальне рішення; емоційна урівноваженість; вміння керувати своїми почуттями, не втрачати самовладання у поєднанні з високою принциповістю та вимогливістю, з чуйним людським ставленням до здобувачів; критичність і самокритичність в оцінці своєї праці та своїх вихованців, нетерпимість до шаблону, формалізму, застою думки, до бюрократизму і пихи; повазі до здобувачів, їх людської гідності.

Педагогічний експеримент – це науково визначений дослід або спостереження досліджуваного явища у спеціально створених умовах, що дають змогу стежити за його перебігом, керувати ним, відтворювати щоразу при повторенні цих умов. Отже, експериментом є дослідження педагогічного процесу шляхом внесення в нього принципово важливих змін у відповідності з поставленими завданнями та висунутою гіпотезою, що дає можливість розкрити відношення між явищами, що вивчаються, і описати їх якісно та кількісно. Суттєвою ознакою експерименту виступає активне втручання дослідника у предмет педагогічного пошуку.

Педагогічна теорія – система науково-педагогічних знань, яка описує і пояснює елементи реальної педагогічної діяльності. Складовими елементами педагогічної теорії є педагогічні ідеї, педагогічні поняття, педагогічні концепції, педагогічні закономірності і

педагогічні принципи. Теорія узагальнює їх в окремих явищах. На основі теорії будується методика навчально-виховної роботи у закладі освіти.

Педагогічна концепція – система критичних поглядів на реальну вузівську дійсність і відповідного пошуку та пропозиції нових конструктивних ідей. Педагогічна концепція завжди повинна підкріплюватись дослідженнями та емпіричними даними. Так, концепція гуманізації і гуманітаризації спирається на соціологічні дослідження серед студентів та емпіричні міркування й пропозиції викладачів.

Педагогічна ідея – це новий напрям думки, твердження або розгорнута модель, що відображає ті чи інші стосунки або зв'язки у вузівській дійсності. Набуваючи самостійного характеру, ідеї можуть поєднуватись у концепції, частково слугуючи поповненням теорії.

Педагогічна закономірність – об'єктивно повторювана послідовність явищ і процесів, що відзеркалює причинно-наслідкові зв'язки.

Пізнавальний інтерес – вибіркове, емоційно забарвлене ставлення до пізнання, у процесі якого відбувається оволодіння змістом навчальних предметів та необхідними навичками інтелектуальної праці.

Педагогіка співробітництва – педагогічна теорія, використання якої призводить до стимулювання творчого саморозвитку особистості вчителя та учнів, допомагає усвідомлювати індивідуальні задатки, нахили, здібності та ефективно розвивати їх; ділове партнерство вчителя та учнів.

Педагогічна інновація – процес створення, поширенню і використання нововведень з метою розв'язання тих педагогічних проблем, які до цього часу вирішувалися по-іншому, за рахунок внутрішніх ресурсів.

Педагогічне оцінювання – процес взаємодії викладача і здобувачів вищої освіти, учителів та учнів, у ході якого визначається якість засвоєння знань, умінь й навичок та почуттєво емоційні й раціональні чинники успішного індивідуального розвитку; визначення і вираження в умовних одиницях (балах), а також в оцінних судженнях викладача, учителя щодо знань, умінь й навичок здобувачів вищої освіти, учнів відповідно до вимог навчальних програм.

Педагогічна технологія – це цільова, відносно завершена сукупність взаємозалежних циклів навчальної, виховної та освітньої розвивальної взаємодії викладача (учителя) і здобувачів (учнів); з безумовним забезпеченням гарантованого результату та комфортних умов для всіх учасників освітнього процесу.

Підручник – державний нормативний документ, який викладає зміст навчального предмету відповідно до програми.

План – документ, у якому подано планування діяльності на конкретний час (конкретизація програми).

Планування – усвідомлене, цілеспрямоване прогнозування цілей та шляхів їх досягнення.

Політехнічна освіта – сукупність знань про головні галузі і наукові принципи виробництва й озброєння загально виробничими вміннями, необхідним для участі в

продуктивний праці однієї із галузей народного господарства.

Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти – набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв’язування типових спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності.

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти – набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв’язування складних спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності.

Пояснювально-ілюстративне навчання – вид навчання за яким учням не просто повідомляють готові знання, а пояснюють їх, обґрунтовують, коментують.

Принципи – це система вимог і положень педагогіки, дотримання яких забезпечує продуктивність навчально-виховного (освітнього) процесу.

Принципи навчання – вимоги до організації, змісту, форм, методів навчання, слідування яким забезпечує його необхідну ефективність.

Проблемне навчання – це така організація процесу навчання, сутність якої полягає в утворенні в навчальному процесі проблемних ситуацій, вирішення і вирішення здобувачами, учнями проблем, побудована на законах аналітико-синтетичної діяльності кори мозку та принципах пошукової діяльності.

Програмоване навчання – вид навчання з використанням програми управління процесом засвоєння знань, умінь та навичок, складеної так, що на кожному ступені навчального процесу чітко обумовлюються ті

знання, уміння, навички, які мають бути засвоєнні і контролюється процес засвоєння.

Професійна діяльність викладача закладу вищої освіти – це особливий різновид творчої інтелектуальної праці. Творчість викладача полягає, насамперед, у доборі методів і розробці технологій реалізації мети і завдань, поставлених державою перед вищою школою.

Професійна ідентичність – це набуття особистістю певних ідей, правил поведінки, цінностей, прийнятих членами професійного співтовариства, що відповідає її потребам, можливостям і вимогам професії.

Професійна культура розглядається як певний ступінь оволодіння професією, тобто способами і прийомами вирішення професійних завдань на основі сформованості духовної культури особистості.

Професійна освіта – сукупність знань, практичних умінь і навичок, необхідних для виконання роботи в певній галузі трудової діяльності.

Професійний саморозвиток майбутнього викладача – це складний, динамічний неперервний процес самопізнання, самовизначення, самопроектування, самонавчання, самовдосконалення власної особистості, самореалізації педагогічних знань, умінь, навичок, здібностей та професійно значущих якостей і властивостей, постійне наближення до «ідеального я».

Професійно-педагогічне спілкування – це система прийомів органічної соціально-психологічної взаємодії педагога і вихованців, змістом якої є обмін інформацією, пізнання один одного, організація діяльності і стимулювання діяльності вихованців, організація і

корекція взаємин у колективі вихованців, обмін ролями, співпереживання і створення умов для самоствердження особистості вихованця.

Професійно-педагогічна спрямованість – це професійні інтереси, мотиви, світогляд (професійна гідність; професійна відповідальність; захопленість професією; цілеспрямованість; любов до дітей; професійна спостережливість; доброзичлива вимогливість; професійна працездатність; саморегуляція; гумор; об'єктивність та принциповість).

Професіограма – модель передбаченого результату, який існує ідеально, але має бути отриманий після певного терміну навчання і виховання здобувача у закладі вищої освіти. Як система вимог до фахівця, вона надає можливість передбачити конкретні шляхи, засоби, операції, критерії професійної підготовки здобувачів, а також удосконалювати програму формування особистості майбутнього фахівця.

Професіонал – той, хто зробив яке-небудь заняття предметом своєї постійної діяльності, своєю професією (добрий фахівець, знавець своєї справи), для якого обрана професія є цінністю; його характеризує ідентичність професії.

Професіоналізм – оволодіння основами та глибинами якої-небудь професії; професіоналізм виступає в якості інтегрованої характеристики людини – професіонала (як суб'єкта діяльності та індивідуальності), що проявляється в діяльності та спілкуванні, у досягненні високих виробничих показників, в особливостях його професійної мотивації, системі його

устремлень, ціннісних орієнтаціях, значущість праці для фахівця як смислу життя.

Професіоналізм діяльності – це якісна характеристика суб'єкта праці, яка відображає високу професійну кваліфікацію та компетентність, різноманіття ефективних професійних навичок та вмінь, в тому числі оснований на творчих рішеннях, володінні сучасними алгоритмами і способами вирішенні професійних завдань, що дозволяє діяти з високою і стабільною продуктивністю; це характеристика, яка підлягає подальшому розвитку.

Професіоналізм особистості – це якісна характеристика суб'єкта праці, яка відображає високий рівень професійно важливих, особистісно-ділових якостей, акмеологічних інваріантів професіоналізму, креативності, адекватний рівень домагань, мотиваційну сферу та ціннісні орієнтації, спрямовані на прогресивний розвиток.

Профорієнтація – це науково обґрунтована система соціально-економічних, психологічних, виробничо-технічних та індивідуальних заходів, що спрямовані на надання допомоги учням у професійному самовизначенні згідно з особистісними здібностями, можливостями, покликаннями та врахуванням потреб суспільства.

Прийом виховання (навчання) – це складова частина, деталь методу, необхідна для більш ефективної реалізації методу в умовах конкретної ситуації.

Принципи виховання – основоположні, керівні ідеї, правила на основі яких потрібно здійснювати процес виховання з метою підвищення його ефективності.

Протиріччя – це протилежні початки, які зіткнулися у конфлікті.

Професіоналізм спілкування – це готовність і уміння використовувати системні знання, особистісні якості у взаємодії зі здобувачами, учнями.

Психологічна структура діяльності педагога – це своєрідне відображення діяльності педагогічних систем. Психологічна структура діяльності – це взаємозв'язок, система і послідовність дій педагога, спрямованих на досягнення поставлених цілей через розв'язання педагогічних задач.

Рейтинг – метод оцінювання тих чи інших сторін діяльності компетентними суддями.

Результат – зміни між початковим і кінцевим станом, які ми спостерігаємо у поведінці вихованців.

Результати навчання - знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми (програмні результати навчання) або окремих освітніх компонентів.

Розвиток – кількісні та якісні зміни, які відбуваються з людиною протягом життя, під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів (спадковість, середовище, виховання, активність).

Розповідь – монологічний словесний метод навчання, який являє собою живий, образний, емоційний виклад будь-якого питання, що містить переважно фактичний матеріал.

Розумове виховання – цілеспрямована діяльність вихователя з розвитку пізнавальних інтересів, розумових сил та мислення учнів, культури розумової праці.

Самовиховання – свідоме та цілеспрямована діяльність людини щодо вдосконалення своєї особистості.

Самоконтроль – це вміння особистості проконтролювати рівень засвоєння знань, як загалом, так і на окремих етапах.

Самоосвіта – це освіта, яка одержується поза навчальними закладами, шляхом самостійної роботи.

Самостійність – одна із властивостей особистості. Характеризується двома факторами: по-перше, сукупністю засобів – знань, умінь і навичок, якими володіє особистість; По-друге, ставленням особистості до процесу діяльності її результатів і умов здійснення, а також зв'язками з іншими людьми, які складаються у процесі діяльності. Формування самостійності у процесі навчання – одне із основних завдань шкільного навчання. Відповідно, аналіз умов такого формування – одне із завдань педагогічної науки. Самостійність визначається не лише самостійною діяльністю, знаннями, уміннями й навичками самостійної роботи, але й умінням ставити цілі, планувати їх, здійснювати, відповідати за їх рішення.

Самостійна робота розглядається, з одного боку, як різновид діяльності, що стимулює активність, самостійність, пізнавальний інтерес, і як основа самоосвіти, поштовх до подальшого підвищення кваліфікації, а з іншого – як система заходів чи педагогічних умов, що забезпечують керівництво самостійною діяльністю здобувачів вищої освіти.

Самостійна позааудиторна робота здобувачів вищої освіти – це процес, в якому домінує процес самореалізації. Вона дає змогу здобувачам гармонізувати внутрішні і зовнішні фактори формування професійної культури; створює додаткові умови для реалізації внутрішнього потенціалу; задоволення цих потреб, які в процесі аудиторної роботи не задовольняються. це не лише засіб зростання інтелектуального потенціалу, професійної культури, а й платформа формування відповідальності, оволодіння засобами самоактуалізації, самовиховання, самоосвіти

Світогляд – це узагальнена система поглядів, переконань, ідеалів, в яких людина виражає своє ставлення до оточуючого її природного та соціального середовища.

Семінар – це форма організації навчання, що складається з двох взаємопов'язаних ланок – самостійного вивчення здобувачами програмного матеріалу і обговорення на заняттях результатів пізнавальної діяльності (доповідей, рефератів, повідомлень, вузлових питань тощо).

Середовище – оточення, реальна дійсність в умовах якої відбувається розвиток людини.

Синтез – відновлення цілісності об'єкта, предмета в усьому розмаїтті його виявлень, що досліджується.

Спеціальні методи – методи, які застосовуються при вивченні окремих навчальних предметів.

Структура – зв'язок та послідовність елементів певного явища або процесу, які пов'язані між собою певними зв'язками

Спілкування – форма активності особистості, яка породжується потребами у сумісній життєдіяльності та обміні інформацією, проявляється у встановленні та розвитку контактів між людьми, формуванні міжособистісних стосунків.

Спостереження – систематичне цілеспрямоване вивчення об'єкта дослідження, яке дає змогу отримати первинну інформацію у вигляді сукупності емпіричних тверджень.

Спадковість – передача від батьків до дітей певних якостей та особливостей, закладених у генетичній програмі.

Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності.

Стимул – організований вплив на свідомість, почуття і волю людей з метою підвищення трудової і громадської активності їх, дотримання норм і правил поведінки в громадському середовищі і побуті.

Стимулювання – спонукання, здійснений поштовх, імпульс до думки, почуттів і дії.

Студентство – це мобільна група, метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання професійних і соціальних ролей у матеріальному і духовному виробництві.

Студентоцентроване навчання – підхід до організації освітнього процесу, що передбачає:

заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу;

створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії;

побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу.

Творчість – одне зі складних і таємничих явищ людського життя, їй властиві одночасно знання відомого, доведеного і фантазія, уява; сумління, працелюбство, опора на розрахунок і інтуїція; єдність свідомого і підсвідомого.

Тест (від англ. test – випробування, перевірка) – стандартизоване, коротке, обмежене в часі випробування; сукупність завдань, які переважно вимагають однозначної відповіді, укладений за певними правилами та процедурами; передбачає попередню експериментальну перевірку й відповідає таким характеристикам ефективності, як валідність і надійність.

Тестування – це система психолого-педагогічних завдань, спрямованих на дослідження окремих рис і властивостей людини.

Технологія означає «знання обробки матеріалу» (*techne-мистецтво, ремесло, наука+logos - поняття, вчення*). Технологія включає також і мистецтво володіння процесом, завдякичому персоналізується. Технологічний процес завжди передбачає певну послідовність операцій з

використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) і умов.

Типологія – результат типологічного опису і зіставлення об'єктів за певними ознаками.

Трудове виховання – один з напрямів виховання, який спрямований на усвідомлення дітьми, підлітками, юнацтвом цінностей трудового життя. Це процес прищеплення звички до трудових зусиль, повага до людей праці та результатів праці.

Українська громадянська ідентичність – стійке усвідомлення себе громадянином України, свого політико-правового зв'язку з Україною, українським народом та громадянським суспільством;

Українська національна ідентичність – стійке усвідомлення особою належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних цінностей, зокрема українською мовою і народними традиціями;

Уміння – здатність належно виконувати певні дії, заснована на доцільному використанні людиною набутих знань. Це знання в дії.

Урок – це така організаційна форма роботи в школі, за якої вчитель у межах точно встановленого часу з постійним складом учнів однакового віку за постійним розкладом вирішує певні навчально-виховні завдання.

Учіння – діяльність учнів, яка передбачає свідому активність, спрямовану на засвоєння змісту освіти та відбувається в сенсомоторних та мовних діях.

Фактор – постійно діючі обставини, які мають суттєве і навіть визначне значення у розвитку явища, що вивчається.

Факультатив – форма диференційованого навчання, мета якого полягає в поглибленні загальноосвітніх знань, трудової підготовки, розвитку різнобічних інтересів і здібностей школярів.

Формування – становлення та розвиток особистості як соціальної істоти під впливом виховання.

Форма виховання – зовнішній вираз узгодженої діяльності вихователя і вихованців, спрямований на досягнення певної виховної мети.

Форма навчання – різновид побудови, організації навчального процесу – зовнішній вираз цілеспрямованої взаємодії учителя і учнів, що характеризується розподілом навчальних організаційних функцій, добром і послідовністю ланок навчальної роботи, режимом часовим і просторовим.

Фронтальна робота – це форма організації навчання, за якої вчитель ставить перед класом запитання або пізнавальні завдання, у вирішенні яких беруть участь всі учні у достатньо швидкому темпі (фронтальна бесіда, фронтальне опитування, фронтальний виклад матеріалу, фронтальне виконання вправ).

Функція – обов'язок, коло діяльності, призначення, роль.

Економічне виховання – спеціально організована педагогічна діяльність, що спрямована на розвиток економічного мислення сучасної людини у масштабах своєї сім'ї, виробництва, держави.

Експеримент – метод вивчення об'єкта за яким дослідник активно і цілеспрямовано впливає на нього завдяки створенню штучних умов або використанню природних умов, необхідних для виявлення відповідної властивості.

Екскурсія – це форма організації педагогічного процесу, спрямована на вивчення учнями поза межами школи, але під керівництвом учителя, певних предметів, явищ, процесів шляхом живого і безпосереднього їх сприймання.

Естетичне виховання – напрям виховної роботи, який спрямований на формування у школярів бажання та умінь змінювати навколишнє «за законами краси».

Ефективність – відношення досягнутого результату (відповідно до того чи іншого критерію) до максимально досягнутого чи заздалегідь запланованого результату.

Якість, як філософська категорія, являє собою сукупність усіх суттєвих, відносно стійких властивостей і характеристик об'єкта або предмету. Відсутність будь-якої, навіть однієї властивості свідчить про відсутність якості.

Якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг.

Якість вищої освіти – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам зацікавлених сторін і

суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості.